

DIALOG

EVROPA XXI

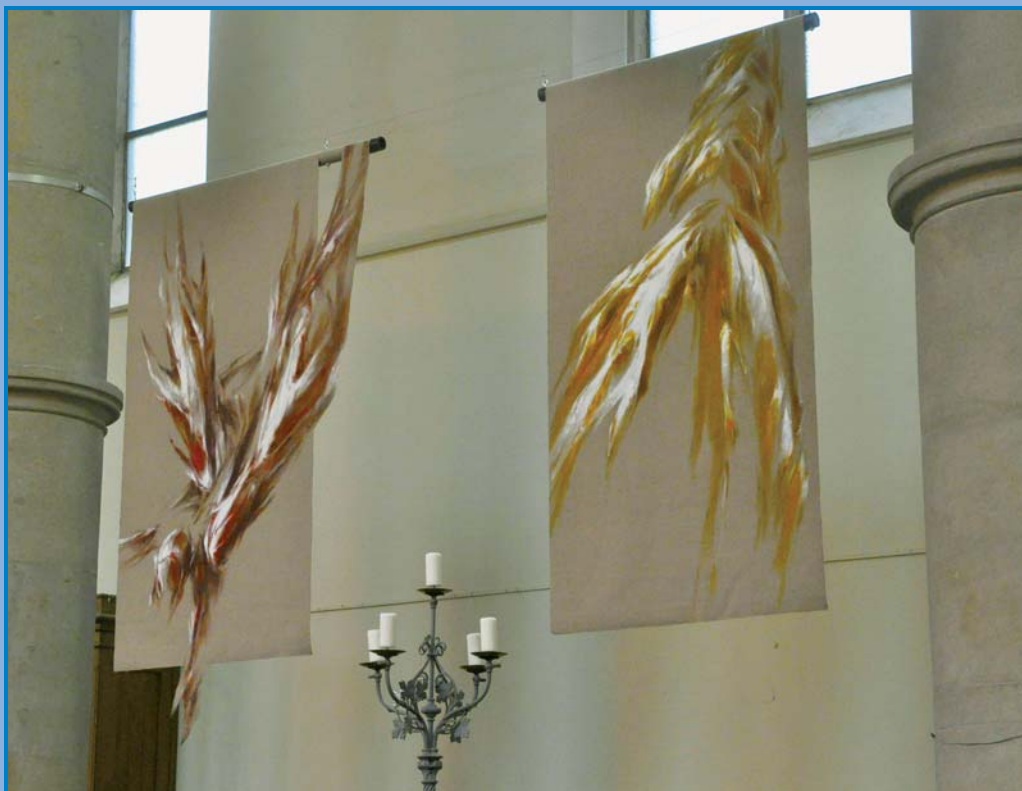
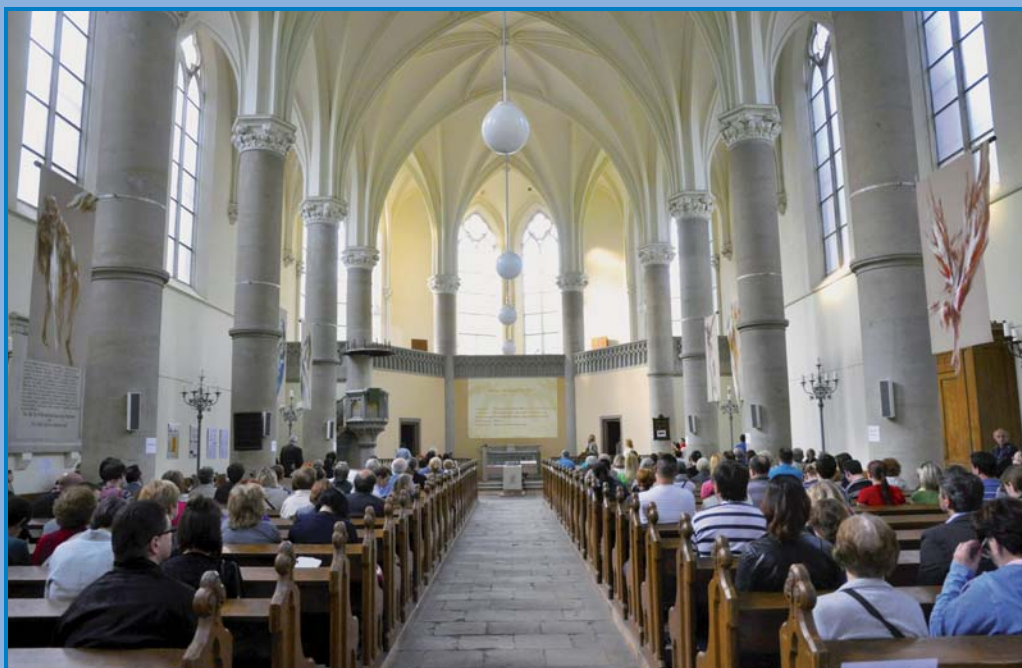
2015
1-2

25. ROČNÍK

REVUE KŘESŤANSKÉ ORIENTACE PRO VĚDU A KULTURU

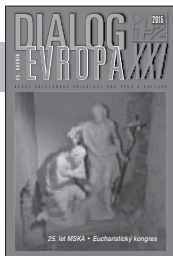

25 let MSKA • Eucharistický kongres

- ▲ Výstava Krédo v Červeném kostele v Brně (foto Karel Rechlík)
- ◀ Křest Páně, výstava Na rozhraní epoch - Sakrální prostor v pojetí sochaře Ondřeje Schweigla, krypta brněnské katedrály (foto Pavel Kopeček)

Obsah

Naše téma 1

25 let MSKA

František Černín

Rozhovor s předsedou MSKA a prezidentem ČKA 3

J. Štouračová, A. Svoboda, K. Kotlyza, J. Strmadel, M. Puvák, L. Jílek, P. Kopeček
25 let Moravsko-slezské křesťanské akademie 8

Jan Graubner

Moravsko-slezská křesťanská akademie působí v našich městech už 25 let 13

Pavel Kopeček

MSKA – její poslání a univerzitní prostředí 15

Naše téma 2

Eucharistický kongres

Jan Larisch

Historie novodobého eucharistického hnutí na Moravě a ve Slezsku 16

Pavel Kopeček

Národní eucharistický kongres v Brně 34

Studie

Jaroslav Šiler

Několik střípků z dějin farnosti Kunovice farnosti – dokončení 38

Eliška Krátká

Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze 43

Pavla Jůzová

Mešní zpěvy, Denní modlitba církve – Hymny a Zpěvy s odpovědí lidu 52

Recenze

Brigitte Schwarz

Jan Larisch: P. Ferdinand Chýlek 65

Brigitte Schwarz

Jan Larisch: Pronásledování katolické církve v době nacistické okupace na území Ostravsko-opavské diecéze 66

Martina Orságová

Doubavka Olšáková: Věda jde k lidu 67

Pavel Kopeček

F. X. Halas: Neklidné vztahy 68

/pokračování.../

editorial

Milí čtenáři, členové MSKA a odběratelé časopisu Dialog Evropa XXI,

dvočíslí, které se vám dostává do rukou, nabízí dvě základní témata: prvním je zamyšlení nad posláním MSKA, která slaví v letošním roce čtvrt století své existence; druhé téma mapuje vznik a smysl eucharistických kongresů v návaznosti na Národní eucharistický kongres, který proběhne letos v říjnu v Brně. Rozhovor s předsedou MSKA a prezidentem ČKA je nejen zamyšlením nad činností a úkoly akademie, ale i krokem k vytvoření prostoru pro spolupráci. Za velmi zajímavé považují rozhovory a názory dlouholetých členů MSKA, kteří vzpomínají na začátky Akademie. Pan arcibiskup Mons. Jan Graubner se zamýšlí nad Akademií a její úlohou v rámci pastoračního programu moravské církve. Nově zvolený předseda představuje v následném příspěvku poslání MSKA a témata, kterými by se akademie měla zabývat. O eucharistických kongresech na severní Moravě pojednává ve svém příspěvku pan Jan Larisch. Další příspěvek k tomuto

Dialog Evropa XXI. – revue pro křesťanskou orientaci ve vědě a kultuře, 25. ročník, číslo 1-2 / 2015

Vydavatel: Moravsko-slezská křesťanská akademie (MSKA), 602 00 Brno, Smetanova 14 – tel.: 537 021 342 – číslo účtu: 134 235 7389/0800

Web: www.mska.biz / E-mail: mska@mska.biz

Registrováno na Ministerstvu kultury ČR pod číslem MK ČR E 5224

Šéfredaktor: Ing. ThDr. Pavel Kopeček, Th.D.

Odpovědný redaktor: Mgr. Petr Nešpor

Redakční rada: PhDr. Karel Rechlik, PhDr. Jiřina Štouračová
Prof. MUDr. Květoslav Šjpr, CSc., Mgr. František Černín, Bc. Zuzana Bartošíková
Sazba a tisk: Protis, spol. s r. o., Podolí 115, 664 03, tel.: 544 228 378

Distribuce: sekretariát MSKA, 602 00 Brno, Smetanova 14

Objednávky předplatného: viz MSKA

Cena tohoto čísla je 75,- Kč / 3,- Euro

B | R | N | O

NADACE ČEZ

Časopis vychází s podporou Statutárního města Brna a Nadace ČEZ

Obsah

MSKA

Valné shromáždění Olomouc, 28. 2. 2015

<i>Pavel Kopeček</i> Zpráva o činnosti MSKA za rok 2014 a výhled na rok 2015	70
<i>Jiřina Štouračová</i> Zpráva o mezinárodní spolupráci MSKA v uplynulém funkčním období 2012–2015 a stručný výhled na období 2015–2018.....	72
<i>Marta Klímková</i> Účetní výroční zpráva 2014.....	75
<i>Jiří Konečný</i> Zpráva revizní komise MSKA za rok 2014..	76
<i>Marcel Puvák</i> Zpráva o činnosti regionálních poboček Ostrava a Orlová	78
<i>Martina Orságová</i> Přednášky MSKA v Olomouci v r. 2014.....	78
<i>Karel Kotyza</i> Zpráva o činnosti regionální pobočky Prostějov.....	80
<i>Pavel Kopeček</i> MSKA udělila čestné členství	81
<i>Jiřina Štouračová</i> Úspěšně se učít solidární ekonomii – 4. projektové setkání Praha	81
Zprávy	
<i>Marie Špačková</i> Vzdělávání laiků v brněnské diecézi	83
<i>Pavel Kopeček</i> Konference Evropa a islám v Olomouci	86
<i>Jana Cenefelsová</i> Jak vnímá situaci ve své zemi Syřanka Rukia	88
<i>Jiřina Štouračová</i> Arcidiecézní muzeum v Olomouci k roku řeholníků	92
<i>Jiřina Štouračová</i> Kánon a dialog. Byzantská tradice napříč staletími	94
Umění	
<i>Daniela Kostrhounová</i> Pietas urbis.....	96
<i>Martin Motyčka</i> Klentnická Madona a Veraikon Gabriela Maxe v expozici Diecézního muzea	97
<i>Václav Lunga</i> Na rozhraní epoch – sakrální prostor v pojetí sochaře O. Schweigla.....	98
<i>Jiří Gruber</i> Krédo – Osm korouhví Karla Rechlika	100
<i>Karel Rechlik</i> Obrazy Kréda v Červeném kostele v Brně	103

tématu poukazuje na připravovaný Národní kongres v Brně, kde se autor se pídí po smyslu této akce v postmoderní společnosti a jejím evangelizačním poslání.

V kapitole studie přinášíme zajímavou práci paní Jůzové o vývoji a současné podobě mešních zpěvů a kancionálu, které se používají při bohoslužbách. V dalším příspěvku se můžeme seznámit s historií pražské nemocnice pod Petřínem, kterou vedou sestry boromejky. Přinášíme i dokončení „Strípků z dějin Kunovické farnosti“ od Mgr. Jana Šilera.

V recenzích jsou představeny některé knihy, které nemusíme řadit mezi vědecko-odbornou literaturu, ale které by neměly uniknout naší pozornosti.

Ze života MSKA bychom upozornili na jednotlivé zprávy, které zazněly na valném shromáždění v Olomouci a jež hodnotí činnost MSKA za rok 2014. Dále v této rubrice jsou informace o činnosti některých poboček naší Akademie. Vedle krátkého seznámení se zahraničními aktivitami MSKA jsou v závěru tohoto čísla v pravidelné rubrice „Zprávy“ uvedeny informace o některých událostech, které v nedávné době proběhly. Zajímavý je příspěvek z konference „Evropa a islám“, která se uskutečnila v Olomouci a svědectví Syřanky, které bezprostředně popisuje praktiky Islámského státu a následnou migraci do Evropy.

Na závěr jsou zařazeny příspěvky ke dvěma uměleckým výstavám, které v současnosti probíhají v Brně.

Do prázdninových měsíců chceme vám všem popřát příjemně strávené chvíle při odpočinku, na cestách a všech vašich letních aktivitách.

Pavel Kopeček, šéfredaktor

Rozhovor s předsedou MSKA a prezidentem ČKA

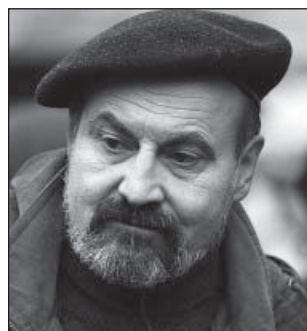
Moravsko-slezská křesťanská akademie slaví 25 let od svého založení. Při této příležitosti jsme se ptali na její minulost, přítomnost i budoucnost jejího předsedy Ing. ThDr. Pavla Kopečka, Th.D. a zároveň prezidenta partnerské České křesťanské akademie Mons. prof. PhDr. Tomáše Halíka, Th.D. S oběma představiteli akademii hovořil Mgr. František Černín, předseda regionální pobočky MSKA v Brně.

Česká křesťanská akademie i Moravsko-slezská křesťanská akademie vznikly záhy po pádu komunistického režimu v roce 1989, ve kterém nebylo možné svobodně sdružovat křesťanské intelektuály, vědce či studenty. Bylo možné na něco navázat?

Pavel Kopeček: Jsem přesvědčen, že základní impuls pro vznik křesťanské akademie je třeba spatřovat v Papežské akademii věd, která se snaží ve světě víry hodnotit současný vědecký a kulturní vývoj. Letos MSKA slaví 25 let své existence a domnívám se, že při svém vzniku byla ovlivněna několika skutečnostmi. Předně zde byla touha po vzniku křesťanské platformy na akademické půdě. Ruku v ruce s touto snahou bylo formování teologických fakult a nenaplněný požadavek křesťanského vzdělávání laiků. MSKA navázala na neoficiální aktivitu křesťanských intelektuálů a církve z doby před rokem 1989. Současně zde byla inspirace v Křesťanské akademii v Římě, která měla bohatou knižní produkci a byla významným zdrojem křesťanské literatury pro katolíky v době totality.

Tomáš Halík: Jistě, byla tu řada vzdělávacích institucí a iniciativ za první republiky (např. Studium catholicum nebo Akademické týdny), pak exilová Křesťanská akademie v Římě. Ale na co jsme bezprostředně navazovali, to byly aktivity během „normalizace“ – „podzemní“ či „bytové semináře“ v Praze a Brně nebo kursy, které dávali Josef Zvěřina, Otto Mádr, Stanislav Krátký a další naši učitelé na různých místech po republice.

Proč vůbec začaly vznikat křesťanské akademie? Jaký měly význam pro probouzející se svobodný náboženský život?

Pavel Kopeček: Důvod vzniku MSKA mi připadá celkem logický v návaznosti na náboženský vývoj po roce 1989. Křesťanská akademie v Římě ztratila opodstatnění své existence, její členové se z emigrace vrátili do Čech a na Moravu, knižní produkci převzalo nakladatelství Zvon. Dalším, a snad významnějším důvodem, byla náboženská situace v naší zemi s poměrně početnou a aktivní křesťanskou inteligencí, která

po mnoha letech útlaku se mohla svobodně nadechnout a sdružit se v Akademii. Při tomto zpětném pohledu na počátky Akademie se domnívám, že spontánně vznikaly jednotlivé pobočky a jednalo se spíše o etablování předlistopadové praxe do nové společenské situace. Již v tomto počátečním období se vedení zamýšlelo nad posláním MSKA, vyvíjelo mnohé aktivity a hledalo cesty, jak přispět k probouzejícímu se náboženskému životu. Akademii se bohužel nepodařilo výrazněji a systémově etablovat v akademickém prostředí a na vznikajících vysokých školách, proto její činnost byla spíše vzdělávací a osvětová.

Tomáš Halík: Měly jak funkci vzdělání laiků (jako německé Bildungshäuser), tak – a to platí zejména o ČKA – poslání posilovat ekumenickou spolupráci a budovat mosty mezi církvemi a občanskou společností. To byl klíčový problém církve po listopadu – udržet alespoň část oněch „sympatizantů“ kteří koncem 80. let a kolem listopadu tíhli k církvi a mnoho si od ní slibovali.

Na počátku 90. let panovala v tehdejší Československu atmosféra plná očekávání. Společnost byla také velmi vstřícná k církvím, avšak bohužel církve svůj kredit postupně ztratily. Jaký vliv měly společenské proměny na fungování křesťanských akademií?

Pavel Kopeček: Je třeba si uvědomit, že polistopadová atmosféra očekávání byla jiná v církvi a křesťanských kruzích a jiná v laické společnosti. V církvi žila vzpomínka na Pražské jaro a jisté duchovní probuzení národa, v jehož duchu se nesl i předlistopadový program „Desetiletí duchovní obnovy národa“. Když v průběhu tohoto desetiletí přišla sametová revoluce a kanonizace Anežky České, bylo jednoduché podlehnout představě duchovního probuzení národa. I přičiněním církve se tato představa začala obecně ve společnosti sdílet a v polistopadové euforii byla církev vnímána jako partner, který se podílel na pádu totality. Nemyslím si, že by církev ztratila svůj kredit, měla svou mravní sílu, kterou získala v době komunistického pronásledování, ale po listopadu musela činit další rozhodnutí, na která nebyla připravena. Euforie opadla a realita života ve svobodné společnosti výrazně zamíchala životními hodnotami a jistotami, což pro většinu obyvatel nebylo jednoduché. Akademie v tomto společenském přerodu nemohla sehrát rozhodující roli, domnívám se, že ani církev, přesto její hlas mohlo být více slyšet.

Tomáš Halík: Mohu-li mluvit za ČKA, podařilo se nám – za cenu určitého nevynutelného počátečního generačního rozkolu s částí starší generace, která měla jiné představy – odmítnout koncepci spolkové uzavřené katolické instituce předúnorového typu a opřít se o okruh otevřených a vzdělaných lidí hlavně z mladší generace a prosadit tak dnešním potřebám více přiměřený model práce. Akademie podobně jako akademické farnosti patří k nejpłodnější a nejživější buňkám křesťanského života v naší zemi.

Jaký má 25 let po svém vzniku smysl existence křesťanských akademií v naší zemi?

Pavel Kopeček: Již čtvrt století dlouhá existence MSKA dává odpověď na tuto otázku. Smysl existence Akademie není jen dán jejími stanovami, ale je to i neustále vyslovená otázka, na kterou je třeba hledat odpověď ve stále měnících se společensko-

kulturních souvislostech. Před Akademií stojí asi dva základní úkoly: uvnitř Akademie budovat pevné a fungující struktury, vně Akademie vyvíjet činnost, která reaguje na aktuální otázky naší společnosti.

Tomáš Halík: Jak nám to pregnantně řekl jeden z nejchytřejších a nejzkušenějších jezuitů v římském generalátu Tovaryšstva: Církev bez vzdělání je v sekulární společnosti vykastrována, neplodná. A Jan Pavel II. i Benedikt XVI. stále opakovali: Víra bez myšlení je nebezpečná. To vidíme bohužel kolem sebe nejen u fanatiků mezi muslimy, ale i u některých křesťanů. Jsem šokován, kolik katolíků je schopno se nechat ohlupovat např. prolhanou propagandou dnešního putinovského Ruska nebo nekriticky polyká nebezpečné hlouposti na různých sociálních sítích. Má-li křesťanství kultivovat tuto společnost, je třeba ohromného úsilí na poli kultivace nás křesťanů samotných.

Neproměnila se jen naše společnosti ale i celý svět. Po dlouhém období míru se v Evropě znovu bojuje. V muslimských zemích se rozpíná krutý Islámský stát. Do Evropské unie míří miliony lidí prchajících před válkou, hladem či bídou. Papež František po svatém Janu Pavlu II. a jednom z největších teologů 20. století Benediktu XVI. překvapuje celou planetu. Jak se to dotýká křesťanských akademií?

Pavel Kopeček: Otázka migrace muslimů a různých utečenců do Evropy má mnoho aspektů a pro Akademii je to výzva k dialogu o duchovních hodnotách a kultuře Evropy a islámu. Domnívám se, že by zde neměl převládat strach, v jehož kontextu zaznívá NE všem těmto uprchlíkům, ale vědomí vlastní duchovní a mravní síly, díky čemuž můžeme vzájemně nejen diskutovat, ale i vedle sebe žít v míru a vzájemném respektu.

Tomáš Halík: Opět mohu mluvit jen za ČKA: Podporujeme jednoznačně proces evropského sjednocení, který tak ležel na srdci jak velkým poválečným katolickým státníkům, tak zejména sv. Janu Pavlovi II., a zdůrazňujeme (i ve spolupráci s ostatními evropskými křesťanskými institucemi) jeho duchovně-kulturní dimenzi. V duchu těchto papežů rozvíjíme mezináboženský dialog a snažíme se plnit na tomto poli dnes nejzávažnější úkol – překonávat primitivní islamofobii (vyplývající především z totální neznalosti islámu a hloupého a nebezpečného zaměňování islámu a extrémního politického „islamismu“), snažíme se léčit hříchy xenofobie, šovinismu a nacionalismu (rozšířeného protikřesťanského národního sobectví) zdůrazněním vážného biblického příkazu lásky bez hranic a úcty k cizincům a přistěhovalcům. Nezůstáváme ale jen u moralizujících frází, věnujeme se např. v kolokviích a odborných seminářích problematice práce s migranty a menšinami za aktivní účasti předních odborníků na tyto otázky. Bereme vážně slova Benedikta XVI. o tom, že dialog s agnostiky a vzdělání jsou dva nejdůležitější úkoly církve v ČR dnes. A nepřestáváme děkovat Bohu za papeže Františka a jeho odvahu žít a uplatňovat radikálně ducha evangelia a získávat tak Kristu a církvi lásku a vážnost i daleko za hranicemi církve.

Česká republika je poměrně malou zemí a aktivních křesťanů je v ní jako šafránu. Přesto u nás máme hned dvě křesťanské akademie. Proč nevznikla jedna celonárodní?

Pavel Kopeček: Vznik dvou akademií byl dán mnoha okolnostmi a rozdílnost jednotlivých církevních provincií byl toho primární příčinou. Domnívám se, že neby-

lo možné po listopadu 1989 vytvořit jednu celonárodní akademii, nejen s ohledem na Moravu, ale i na Slovensko. Přesto mohl být nastaven proces vzájemné spolupráce, který se postupně rozvíjí až v posledních letech.

Tomáš Halík: Ano, zejména v době, kdy papež Jan Pavel II. mluvil o potřebě Evropy bez hranic a výměny darů mezi Východem a Západem jsem považoval a považuji tehdejší usilovnou snahu zejména dvou lidí v původním zakladatelském týmu MSKA stavět „čínskou zeď“ mezi Čechami a Moravou opravdu za holý nesmysl. Ale bohužel, vše je „o lidech“ a s některými opravdu nebyla po léta možná rozumná řeč. Ve vedení MSKA se však postupně, zdá se mi, prosadila větší otevřenost, což samozřejmě vítáme a je to ku prospěchu oběma stranám. Já jsem např. vždy bez problémů přednášel na kterékoliv pobočce MSKA, pokud mne pozvala a pokud jsem ještě míval víc času, než mám dnes.

Jaké jsou vztahy mezi ČKA a MSKA dnes a jak se podle vás budou nadále vyvíjet?

Pavel Kopeček: Domnívám se, že je třeba, aby mezi oběma akademii byla užší spolupráce a rozvíjely se společné projekty. K tomu je třeba oboustranná vůle a shoda, kterou v posledních letech více pozoruji. Nedomnívám se, že tato spolupráce by měla vést k brzkému spojení obou akademií, ale dovedl bych si představit vznik „společného zastřešení“. Tato představa i zazněla na letošním valném shromáždění MSKA.

Tomáš Halík: Dnes je to mnohem lepší než před lety. Myslím, že časem určité obě akademie splynou, ale asi k tomu ještě úplně nenazrál čas, jsou tu určité výrazné rozdíly ve stanovách: nám se velmi osvědčil ekumenický charakter a statut občanského sdružení (dnes zapsaný spolek) bez přímé vazby na diecézní struktury. Od toho určitě neustoupíme. Momentálně je tedy asi nejvýhodnější postupné prohlubování přátelské spolupráce. To se už děje a bude se to určitě velice prohlubovat. Ale opakují: vše je „o lidech“, o otevřenosti nebo uzavřenosti myslí a ochotě a schopnosti komunikovat.

Co považujete za největší úspěch, kterého se vaší akademii podařilo dosáhnout?

Pavel Kopeček: Největším úspěchem MSKA je to, že i po 25 letech stále existuje, má slušnou členskou základnu a celkem bohatý program, který je hojně navštěvován, což v dnešních podmínkách považuji téměř za zázrak. Za jeden kalendářní rok MSKA skrze své aktivity osloví více jak 12 000 lidí, kteří přicházejí na její přednášky, sledují webové stránky, čtou naše publikace. MSKA prošla jistou vnitřní transformací, má schválené vnitřní dokumenty a předpisy, jednotlivé orgány intenzivně pracují, ustálil se počet a pracovní náplň našich zaměstnanců, máme svou vlastní kancelář a vznikají další pobočky. Meziročně máme mírný nárůst členské základny, na naše akce přichází více zájemců.

Tomáš Halík: Ohromné je to, že máme síť místních skupin po celé zemi – obětavost dobrovolníků v desítkách měst je obdivuhodná. Skvěle funguje tradice kolokvií, „laboratoř dialogu“ – k této iniciativě mne před lety inspirovala zkušenost s Havlovou „vilou Amálií“, daří se nám nyní myšlenky z uzavřených kolokvií šířit na YouTube. Také díky Bohu za každoroční „Zvěřinovy dny“ – ty však budou mít od letoška novou podobu.

Jsme hrdí na úroveň časopisu *Universum*. A zdá se, že se nám podaří získat granty na několik významných mezinárodních výzkumných projektů.

Co se naopak nepovedlo?

Pavel Kopeček: Dlouhodobým úkolem je rozvíjení činnosti stagnujících poboček, získávání vhodných osob za předsedy jednotlivých poboček, spolupráce s jinými organizacemi. Stále nám uniká mediální sféra, tj. moderní elektronická media, vyšší publikační činnost, větší viditelnost v rozhlasu a televizi.

Tomáš Halík: Myslím, že až na několik čestných výjimek se poněkud přežila myšlenka odborných sekcí, které by sdružovaly odborníky a zájemce podle jednotlivých vědních oborů. Nesmírně nás vyčerpaly aktivity k zajištění stálého toku nezbytných financí pro ČKA.

Jak byste si přál, aby vypadala ČKA či MSKA za dalších 25 let?

Pavel Kopeček: Do dalších let bych oběma akademiím přál obětavé a pracovitě členy. Ve Zjevení apoštola Jana se píše, abychom poslouchali, co říká Duch Boží církevním obcím. Pokud akademie budou naslouchat tomuto vanutí, tak vidím jejich budoucnost dobře. Budoucnost obou akademií je ve vzájemné spolupráci, nikoli v izolovanosti, obě se mohou vzájemně inspirovat a obohacovat. Přál bych si, aby za 25 let MSKA více žila z křesťanské zvěsti a z Kristova přikázání lásky.

Tomáš Halík: Aby naše práce byla líhni iniciativ, které by skutečně kultivovaly společnost a hledaly církevní cesty do budoucnosti. Aby si představitelé církví uvědomili, jak ohromný potenciál cenných laboratoří a „pokusných pracovišť“ pro hledání nových cest působení církví ve společnosti v akademiích mohou mít, důvěřovali jim, podporovali je a využívali je k dobru církve i společnosti.

Co byste popřál své akademické sestře?

Pavel Kopeček: ČKA bych popřál mnoho ochotných rukou v plnění jejich záměrů a cílů.

Tomáš Halík: Autentické výrazné křesťanské osobnosti, otevřené hlavy a umění „číst znamení doby“.

Ing. ThDr. Pavel Kopeček, Th.D. je katolickým knězem brněnské diecéze působící ve farnosti Podolí u Brna, odborným asistentem na CMTF UP v Olomouci. Je předsedou Moravsko-slezské křesťanské akademie.

Mons. prof. PhDr. Tomáš Halík, Th.D. je profesorem Filozofické fakulty UK. V kněžské službě působí jako rektor kostela Nejsvětějšího Salvátora a farář pražské akademické farnosti. Je prezidentem České křesťanské akademie.

25 let Moravsko-slezské křesťanské akademie

Na otázky Mgr. Františka Černína – předsedy MSKA pro region Brno – odpovídají někteří blízcí přátelé MSKA.

PhDr. Jiřina Štouračová

První místopředsedkyně MSKA

1. V čem spatřujete poslání MSKA a její budoucnost?

Moravsko-slezská křesťanská akademie slaví 25 let svého trvání. To, že trvá celou řadu let od změny politických poměrů v naší zemi, je důležitým a cenným vysvědčením o její potřebě a životnosti.

Při svém založení si její představitelé kladli několik cílů. Prvořadým cílem i úkolem Akademie bylo úsilí soustředit ve svém středu katolické akademiky nejrůznějšího zaměření a vytvářet tak společenství moravské křesťanské akademické obce. Umožnit křesťanům, kteří v době komunismu nemohli nijak veřejně vystoupit, mít svá periodika, konat veřejná shromáždění, aby se v rámci MSKA na celé Moravě scházeli, přemýšleli o oživení křesťanské obce, přispěli k vzájemnému obohacení a povzbuzení, a se svou akademickou odborností přispívali k obohacení života společnosti, aby se pro společnost nezdravě poškozenou komunistickou totalitou stávali solí země a kvasem. V prvním porevolučním období to bylo svým způsobem snazší, protože zde bylo ještě mnoho akademiků, kteří spolkový život pamatovali a chtěli na něj navázat. Postupem doby se to stávalo těžším proto, že těchto pamětníků ubývalo a mladá generace byla a je velmi zatížena pracovními povinnostmi, u mladých akademiků navíc starostí o zabezpečení své rodiny, a také tím, že spolkovou sounáležitost, společná setkávání, diskuse nad nejrůznějšími otázkami nemá takřikajíc „v krvi“. I naše katolická akademická obec je zasažena dědictvím minulosti v tom, že nám totalita bránila vést otevřený dialog a my jej stále ještě ani po 25 letech neumíme zcela vést.

K dalším cílům, které již otcové a matky zakladatelé vložili do úkolů a poslání MSKA, bylo vést dialog. Dialog napříč profesními odbornostmi, dialog v rámci křesťanských církví, dialog laiků a kněží, dialog národů – Čechů a Němců, Čechů a Slováků ad. Tento úkol považovali zakladatelé za tak závažný, že jej vložili do názvu časopisu, který hned v roce 1990 začala MSKA vydávat – *Dialog Evropa XXI*. I tento dialog mezi bolestivým 20. stoletím a novým 21. stoletím plným očekávání a velkých nadějí patřil k důležitým cílům.

V centru pozornosti při zvažování poslání MSKA bylo také přinášet do života společnosti na Moravě hodnoty naší církve, ať odpradávná ve společnosti tradované či nově vyhlášené na posledních koncilech. K nim nepochybně patří Sociální učení církve. Jeho rozvoj, jeho uskutečňování, bezpochyby patří k základním úkolům MSKA. Princip solidarity, princip subsidiarity jsme se vždy při rozvoji MSKA snažili uskutečňovat, rozvíjet a učit. A to jak při tvorbě orgánů MSKA, tak při tvorbě stanov i základních dokumentů pro fungování MSKA.

V katolické tradici Moravy po celá staletí byla jistá umírněnost, konzervativnost a snaha nepodlehnout snadno nejrůznějším módním společenským náladám. Brání tak tradici, právo a katolické hodnoty. I to se vedení a mnozí členové MSKA snažili a snaží naplňovat.

Budoucnost Akademie a její rozvoj nepochybně tkví v těchto zásadách a principech, které jí dali do vínku otcové a matky zakladatelé.

1. Je důležité, aby MSKA i nadále vytvářela společenství katolických akademiků.
2. Je důležité, aby MSKA uměla i nadále vést dialog, jak uvnitř MSKA, tak s vědeckými institucemi, církví, zahraničními partnery, se školami, státními orgány a vůbec celou společností.
3. Je důležité, aby MSKA přispívala k hájení tradičních duchovních a společenských hodnot. Dnešní doba, která se stále ještě plně nevyrovnala s totalitními a válečnými krutostmi 20. století, s vykořeněním základních duchovních i náboženských pravidel, potřebuje pevný, rozvážený, milující a moudrý postoj a názor. Věřím, že moravští katoličtí akademikové mohou, umějí a měli by tento postoj v naší společnosti hlasitě a s láskou zastávat.

2. Co vám akademie během své existence dala, jak vás obohatila, popř. jaké nové věci jste realizovali v rámci akademie?

Jsem v MSKA od jejích prvních dní a krůčků. Je tedy spojena s čtvrt stoletím mého života. Dala mi toho hodně.

1. Dala mi především možnost setkat se s řadou osobností našeho, ale i evropského akademického, církevního a politického světa, a tím nesmírně obohatila můj život a mé poznání.
2. Dala mi možnost učit se v zahraničí, ale i u nás, jak je možné strukturovat práci akademického spolku, přemýšlet o poslání a úkolech, a možnost vtělovat poznané do vlastní práce MSKA. Obzvláště v době, kdy jsem stála v čele MSKA, mi dala možnost zvat řadu pracovníků do MSKA, podílet se s nimi na vytváření koncepce práce a následně jejím uskutečňování. Akademií prošla v kratších i delších intervalech řada zaměstnanců a od každého se člověk mohl něco nového naučit, některé starosti i radosti sdílet. Radost nad společným rozvíjením díla – ať šlo o přednášky, domácí či zahraniční konference, vydávání časopisu, společné mše svaté, valné hromady – byla odměnou za starosti, práci, někdy napětí, někdy bezesné noci.
3. Dala mi možnost učit se dialogu, dává mi radost dívat se na nejmladší generaci, jak se zapojuje do práce MSKA a považuje ji za svou.
4. Nemohu vyjmenovávat všechny zajímavé realizované akce za 25 let. Zmíním pouze dvě zahraniční aktivity. Od roku 1996, kdy se podílíme na práci Evropské federace katolického vzdělávání dospělých, jsme měli možnost spolupřipravovat, kromě mnoha jiných akcí, oslavu 40. výročí této Federace, které jsme v roce 2003 slavili čtyřdenní konferencí v Praze. Stejně tak jsme se podíleli v roce

2013 na hodnocení práce a oslavě 50 let trvání Federace na konferenci, spojené s jednáním v Evropském parlamentu v Bruselu. Druhou aktivitou, kterou chci zmínit, je podílení se na evropských vzdělávacích projektech v rámci programu Gruntvig. Se zahraničními partnery spolupracujeme již podruhé v dvouletém projektu nad tematikou solidarity, sociální nauky, praktického uskutečňování solidární ekonomie. Spolu s mladými kolegy tak poznáváme, jak církví inspirované organizace „bojují jako David s Goliášem“ a pokoušejí se ve stále více se globalizující světové ekonomice nevzdat a prosazovat drobné projekty solidární ekonomie. Velmi důležitou součástí těchto projektů je to, že se s partnery – tedy i jejich organizacemi i zeměmi – blíží a blíže seznamujeme. Společnou diskusí máme možnost odbourat nejrůznější předsudky, také zažívat poznání, jak jsme v našich církvích inspirovaných spolicích a organizacích bratry a sestrami, kteří nesou stejnou odpovědnost za naši krásnou zemi, za nám darované Boží dílo.

Prof. MUDr. Augustin Svoboda, CSc.

Místopředseda MSKA pro brněnskou diecézi

V čem spatřujete poslání MSKA a její budoucnost?

Moravsko-slezská křesťanská akademie je aktivitou křesťanů, kteří chtějí svou křesťanskou víru žít v kontaktu s akademickým prostředím. Akademie jim poskytuje fórum pro prezentaci nových poznatků z celé škály odborných disciplín a jejich interpretaci ve světle víry. Zabývá se také tématy, která jsou v popředí zájmu křesťanských církví, a přibližuje je veřejnosti. Vnímá také společenské, filozofické a náboženské fenomény současné lidské společnosti a snaží se jim porozumět v křesťanském kontextu. Dynamika současné lidské společnosti je velmi živá a úkolů Akademie bude nepochybně přibývat.

Co vám Akademie během své existence dala, jak vás obohatila, popř. jaké nové věci jste realizovali v rámci Akademie?

Od samotného počátku jsem byl členem výboru a podílel jsem se na odborném programu Akademie. Těšili jsme se, že zaujmeme širokou veřejnost, nejen křesťanskou, ale nestalo se. Příčinou však není jen existující pluralitní společnost, ale spíše konzumní charakter života současného člověka, ve kterém zbývá velmi málo místa pro hlubší otázky života a jeho smyslu a jeho směřování k věčnosti. Za čtvrt století existence Akademie se však našlo nemálo lidí, posluchačů přednášek či aktivních organizátorů, kteří rezonovali či rezonují s myšlenkami Akademie. Pro mě samotného byla Akademie prvním fórem, kde jsem mohl prezentovat odborné přednášky se svědectvím svého křesťanského pohledu. To mi velmi pomohlo k vnitřní radosti z prožívání mé víry.

PaedDr. Karel Kotyza

Předseda MSKA pro region Prostějov

Činnost MSKA považuji za velmi potřebnou, protože se stále setkávám s tím, že i vzdělání intelektuálové nemají v řadě otázek úplně jasno. V naší regionální pobočce

se snažíme tématy, která zařazujeme do svých přednášek, tyto mezery a nejasnosti vyplňovat. Za léta našeho působení se v Prostějově vytvořila atmosféra přátelských setkávání, která nás také obohacuje. Poznali jsme v osobách přednášejících skvělé odborníky, mnozí jezdí mezi nás pravidelně. Obohacením je i časopis Dialog Evropa XXI. Má vysokou úroveň a těšíme se vždy na nové číslo, o jehož obsahu pak diskutujeme. Jsme rádi, že ve své činnosti nacházíme podporu v Cyrilometodějském gymnáziu v Prostějově, jehož bývalý ředitel, nyní náměstek ministra školství Mgr. Jaroslav Fidrmut je i naším členem.

Jaroslav Strnadel

Regionální pobočka, Hranice

V čem spatřujete poslání Akademie a její budoucnost?

V poznávání nových zkušeností, nových poznatků, v rozšiřování obzorů každého jednotlivého člena.

Co vám Akademie během své existence dala, jak vás obohatila, popř. jaké nové věci jste realizovali v rámci Akademie?

Mám nové zkušenosti s organizováním přednášek, poznávání nových lidí. Jsem obohacen o nové vědomosti.

PaedDr. ThLic. Marcel Puvák

Místopředseda pro Ostravsko-opavskou diecézi

V čem spatřujete poslání Akademie a její budoucnost?

Je velmi zapotřebí, zvláště dnes v čase morálního relativismu a náboženské lhostejnosti, aby křesťané byli také na patřičné intelektuální výši, chtějí-li obstát ve světě, který nám klade mnoho otázek a výzev. Akademie je jednou z těch institucí, které plní a jistě i budou plnit toto vznešené poslání formovat kvalitní zodpovědné a intelektuálně dobře připravené křesťany.

Co vám Akademie během své existence dala, jak vás obohatila, popř. jaké nové věci jste realizovali v rámci Akademie?

Osobně mě těší, že jsem jako posluchač nebo spolupředseda mohl s řadou příjemných lidí prožít mnoho obohacujících setkání a nahlédnout za oponu světa, kde se člověk na svoji víru začne dívat poněkud jinak. Chci se i do budoucna přičinit o to, aby Moravsko-slezská křesťanská akademie s úspěchem hledala cesty, jak se zapojit do díla nové evangelizace a přivádět lidi k radosti z toho, že kráčíme po cestě pravdy, vedoucí za Kristem, našim Pánem.

Ing. Ladislav Jílek, CSc.

Předseda MSKA pro region Ostrava

V čem spatřujete poslání Akademie a její budoucnost?

Pro mne je MSKA místem, kde se mohu setkávat s lidmi, kteří jsou mi blízcí, mohu se od nich něco dovědět, něčím mne obohatit.

Co vám Akademie během své existence dala, jak vás obohatila, popř. jaké nové věci jste realizovali v rámci Akademie?

Jde především o vzdělávací činnost v oblasti společenských věd. U mne je to protiváha, poněvadž jsem celý život pracoval v průmyslu a zabýval jsem se technikou.

Ing. ThDr. Ing. Pavel Kopeček, Th.D.
Předseda MSKA

Co se vám vybaví, když se řekne Moravsko-slezská křesťanská akademie?

V Moravsko-slezské křesťanské akademii jsem přes jedno desetiletí a za tu dobu můj pohled na tuto organizaci prošel velkými změnami. Dnes se mi při této otázce vybaví kancelář na Smetanově ulici v Brně, zaměstnanci, časopis Dialog Evropa XXI, různá jednání a úkoly, které jako předseda této organizace musím plnit. Akademie dále pro mne představuje místo pro vzdělávání, spolupráci, informovanost, diskusi a osvětu.

Jaký smysl má dnes existence křesťanských akademií?

Křesťanská akademie, přes různé pohledy na její poslání, se významně podílí na dialogu vědy a víry, interpretaci nejrůznějších vědeckých poznatků a společenských jevů v duchu evangelia. Smysl Akademie vidím v tom, že má být nástrojem, který vnáší do akademického prostředí i do společnosti nové podněty a pohledy, které mohou být inspirující a obohacující.

Co byste Moravsko-slezské akademii popřál k letošnímu jubileu?

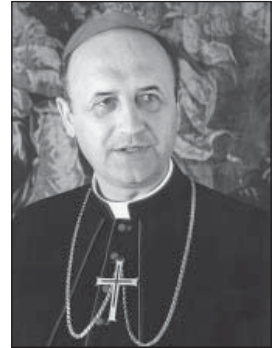
K letošnímu jubileu bych MSKA popřál aktivní členskou základnu, zvláště pak v jednotlivých pobočkách, aby více rozvíjely svou činnost – své poslání v dané lokalitě. Dále schopnost k širší spolupráci s ostatními subjekty podobného zaměření, zvláště její etablování v akademickém prostředí, jehož by měla být nedílnou součástí. Odvahu řešit a s velkou kompetencí se vyjadřovat k aktuálním společenským, náboženským a kulturním otázkám. Akademii tvoří jednotliví lidé, kteří pro MSKA pracují ve svém volném čase. Jim děkuji a přeji nadšení v naději, že to, co konají, je nejen smysluplné, ale i velmi dobré a užitečné. Mým přáním je, aby Akademie byla místem pro vzdělané, slušné, nezištné a pracovité lidi, kteří si důvěřují a vzájemně pomáhají.

Moravsko-slezská křesťanská akademie působí v našich městech už 25 let

S Mons. Janem Graubnerem, arcibiskupem olomouckým a velkým kancléřem CMTF hovořila Mgr. Martina Orságová, asistentka MSKA pro olomouckou arcidiecézi.

Vážený Otče arcibiskupe, jste vlastně tím, kdo do olomoucké arcidiecéze MSKA pozval. Jaká jste měl očekávání, a splnila se Vaše očekávání?

To musím trochu poopravit. Já jsem sice byl u některých jednání jako pomocný biskup, ale tehdy byl arcibiskupem Mons. ThDr. František Vaňák, kterého navštěvoval zakladatel a první předseda MSKA Prof. MUDr. Bohumír Lang, CSc. V té době bylo všechno nové a přicházelo mnoho nových nápadů a aktivit. Arcibiskup Vaňák rád podpořil vznik Akademie, protože viděl potřebu vzdělávání laiků.

Zdroj: www.ado.cz

Hodně cestujete, znáte podobnou organizaci v zahraničí?

Celou řadu. Jako první se mi vybavují Drážďany, kde akademie sídlí přímo na biskupství. Mají velmi úzkou spolupráci. Členy jsou významní akademičtí pracovníci a akademie zaštiťuje vzdělávací aktivity diecéze. Někde jsou akademie v jednotlivých diecézích samostatné.

Jak vnímáte poslání MSKA v arcidiecézi?

Před několika lety jsme ve všech moravských diecézích nabídli Akademii jakousi pomoc formou sekretářského místa a žádali jsme úpravu struktury MSKA podle diecézí právě proto, aby se mohla více rozvinout spolupráce s diecézními strukturami a s úkolem zajistit vzdělávání laiků v terénu. To se ovšem dostatečně rozvinout nepodařilo.

Co byste z činnosti MSKA pochválil a vyzdvihl a kde vidíte ještě rezervy v její činnosti?

Na řadě míst se daří, i když někde s různými výkyvy, nabízet zajímavé přednášky a přispívat tak ke vzdělávání dospělých. Někde by ovšem mohla být lepší koordinace s dalšími subjekty, jako jsou řehole, university třetího věku či kurzy organizované diecézí. Někde je třeba se více angažovat pro získání většího počtu posluchačů.

V čem vidíte úkol Akademie v oblasti pastorace do budoucna?

Myslím, že by se měla vybudovat široká členská základna, která by měla zájem o vzdělávání. Jiná možná varianta: udělat z místních skupin jakési vzdělávací kluby, kde sice není velký počet členů, ale zato se setkávají pravidelně a mají svůj vzdělávací plán. Pak ovšem by bylo třeba takové kluby cíleně budovat a chtít v každém městě klub.

Každý rok přebíráte záštitu nad Bioetickou konferencí, kterou v Olomouci pořádá MSKA už 15 let. Vnímáte otázky bioetiky v dnešní době jako důležité?

Samozřejmě. Protože vědecký vývoj v medicíně jde velmi rychle kupředu, objevují se stále nové etické otázky, které je třeba studovat. Jsem rád, že tato skupina je v MSKA aktivní. Takových skupin by mohlo být mnohem víc, například učitelé, žurnalisti apod.

Jak byste povzbudil členy v pobočkách do další práce pro MSKA?

V dnešním světě se nehraje o malé věci. Jde o budoucnost naší kultury a civilizace vůbec. Vše záleží na změně myšlení. Informací je příliš mnoho, ale když se nevidí souvislosti, příčiny a důsledky, nedá se mluvit o moudrosti. Takoví lidé jsou snadno manipulovatelní ať už politiky nebo obchodníky. Snadno přijímají i absurdní názory, nelogické myšlenkové směsi, například v náboženské oblasti. Takže se otevírají prostory pro úspěšné působení náboženských sekt a nebezpečných ideologií, nakonec i pro rozpad demokracie.

Každý, komu bylo dáno, nese zodpovědnost za předávání získaných pokladů dál. Co říká Písmo o darech Ducha, jistě platí i o daru víry a poznání: „Ty dary vám byly dány k tomu, abyste mohli být užiteční.“ (1Kor 12,7) Uzavřenost či neochota sloužit druhým může být neomluvitelnou. Pro úspěšnost je však nutné spojit síly ke spolupráci, která dnes není snadná pro rostoucí individualismus, který je ovšem nutné překonat. Bez jeho překonání by neexistovalo ani společenství církve. Kdo má zkušenost živé církve, zná tajemství, které dnešní svět hledá. Máme se oč rozdělit.

Děkujeme za rozhovor.

Arcibiskupské muzeum v Olomouci, kde v sále Mozarteum probíhají přednášky RP MSKA Olomouc.
(foto: Pavel Kopeček)

MSKA – její poslání a univerzitní prostředí

PAVEL KOPEČEK

Letos naše Akademie slaví 25 let a toto jubileum je i příležitostí nejen k poohlédnutí se za uplynulým obdobím, ale i k novému vykročení s jasnou vizí, kam má MSKA směřovat. Právě v tomto směřování naší organizace vidím základní příležitost a možnost jejího dalšího rozvoje. Jako opětovně zvolený předseda MSKA si kladu otázku, jakým směrem by Akademie měla soustředit svou energii, co je reálné, jak motivovat ostatní a jednat s nimi, když mohou mít zcela odlišné názory.

Domnívám se, že MSKA by se neměla snažit o „programový koktejl“ různých spolků a sdružení s podobným zaměřením. Proto nebudeme edičním ústavem, jak tomu byla Křesťanská akademie v Římě, která byla založena v květnu 1950, byť vedle ediční činnosti pořádala studijní dny. Není cílem „shromažďovat ve svých řadách“ nejruznější vědce a odborníky, nejsme prestižním vědeckým grémiem, jak je tomu u Papežské akademie věd. Nezaměříme se ani na dialog mezi církvemi, vnitrocírkevní dialog, ekumenismus, konzultační činnost pro církve, zprostředkování stipendií pro studenty či vytváření předpokladů pro výzkumnou činnost, jak tomu činí Česká křesťanská akademie.

Naše činnost a poslání by mělo vyrůstat z osobní odpovědnosti každého z nás za šíření a prosazování křesťanských kulturních a morálních hodnot v naší společnosti. Základním slovem, které by mělo naše poslání definovat, je dialog, dialog se společností a akademickým prostředím, při kterém se uskutečňuje setkání víry s vědou, kulturou, uměním a lidským poznáním. Nedomnívám se, že by jedinou naší činností mělo být vzdělávání, tedy pravidelná přednášková činnost v jednotlivých regionech s podvědomou snahou, aby jich bylo více a především v těch pobočkách, kde se „nic neděje“. Na každoročním valném shromáždění nebo při schůzích předsednictva tyto informace zaznívají, tj. kde, kdy a jaká přednáška proběhla, přičemž všichni víme o obrovské nabídce těchto a podobných akcí, zvláště v univerzitních městech. Přednášky k aktuálním tématům mohou a mají vhodně doplnit paletu těchto nabídek.

Budoucnost MSKA vidím v její profilaci jako „laboratoře dialogu“. Dialog předpokládá setkání a spolupráci, naše Akademie by měla intenzivněji spolupracovat s podobně zaměřenými organizacemi. Vytvořit prostor pro setkávání kompetentních odborníků a akademických pracovníků, což je i předpokladem výraznějšího etablování se v univerzitním prostředí. Spolupráce Akademii více otevře novým impulsům a pohledům, překoná se jistá uzavřenost a provinčnost, zvýší se její presentace a prestiž. Dialog by neměl být jen pojem či název časopisu, ale náš program. Dialog v dnešní době neprobíhá jen u „kulatého stolu“, ale především na elektronických mediích a zde se otvírá prostor, kam by Akademie měla aktivně vstoupit.

Historie novodobého eucharistického hnutí na Moravě a ve Slezsku

JAN LARISCH

Informace o chystaném Národním eucharistickém kongresu, který se uskuteční v říjnu 2015 v Brně, k nám budou určitě přicházet z mnoha míst a z mnoha různých zdrojů. Lepšímu pochopení a uchopení fenoménu eucharistických sjezdů či kongresů, který je běžnému českému katolíkovu de facto neznámý, chce pomoci tento exkurs do naší nedávné katolické minulosti.

Přáním autora ale není jen vybědnout či přímo přimět čtenáře k získání nových informací ze života katolické církve na Moravě a ve Slezsku, ale také v něm upevnit a prohloubit vědomí katolické identity, jejíž součástí je vztah k Eucharistii. V minulosti, jak ukazuje pojednání, byl tento vztah – pro naši církev klíčový – u našich předků přítomen a zviditelněn v eucharistickém hnutí. Na nás pak leží nejen radostná výzva víry, ale i tíha odpovědnosti vyznávat jej slovem i skutkem.

Úvodem tohoto pojednání chci připomenout moravská poutní místa známá eucharistickým zázrakem. Stěžejní část textu se zabývá eucharistickým hnutím na Moravě a v Českém Slezsku na konci 19. a v 1. polovině 20. století.

Místa eucharistických zázraků na Moravě

Úctou k Eucharistii jsou díky „eucharistickým zázrakům“ proslavena tři místa na Moravě, kostel Božího těla na Šumpersku, město Holešov a kostel Božího těla u Slavonic. Ke každému z nich se váže pověst nebo hagiografický příběh.

Nejstarší z nich – alespoň podle legend – je historie úcty k Eucharistii vztahující se ke kostelu Božího těla u Slavonic na jihozápadní Moravě. Stará legenda vypráví o vykradení farního kostela ve Slavonicích někdy na podzim roku 1279. Zloději vykradli i svatostánek včetně proměněné hostie a pohodili ji do hromady kamení u cesty za Slavonicemi. Na jaře následujícího roku 1280 hnal tudy místní pastýř své stádo. Náhle uviděl z nedaleké hromady kamení zarostlé křovím šlehat oheň, ale křoví nehořelo. Zavolal orače z blízkého pole, aby se o tomto jevu přesvědčil, že ho oči neklamou. Postupně se začali sbíhat další a další lidé a všichni viděli tento mimořádný úkaz. Rozhodli se oznámit vše na místní faře. Když se kněz na označené místo dostavil, objevil uloupenou svatou hostii. Vložil ji do monstrance a nesl ji ve slavném průvodu do města. Když přišli k nynější „červené věži“, svatá hostie z rukou kněze zmizela. Po překonání údivu byla svatá hostie hledána a nalezena na dřívějším místě u cesty. To se opakovalo třikrát. Z toho se usoudilo, že je Boží vůlí, aby byl na tomto místě postaven kostel. Jakmile se místní obyvatelé zavázali k jeho postavení, bylo možno svatou hostii bez dalších překážek donést do farního kostela. Za několik málo týdnů byla na pahorku nad Slavonicemi postavena kaple a později kostel zasvěcený Božímu tělu¹. Od té doby se zde až do dnešních časů pravidelně konají poutě.

Druhým místem je kostel Božího těla na cestě z Bludova do Hrabenova na místě

1 Z historických důvodů je také nazýván kostelem sv. Ducha.

zvaném „U Kostelíčka“. Dle pověsti šla selka ze mše svaté cestou ze Šumperku do Hrabanova. V modlitební knížce měla uschovanou svatou hostii, kterou při svatém přijímání nespokla, ale tajně ukryla. Chtěla ji přidat krávkě do krmení, aby více dojila. V místě, kterému se dnes říká „U Kostelíčka“, jí hostie, aniž to zpozorovala, z knížky vypadla. Opuštěné v lese ležící svaté hostie se ujaly divoké včely, odnesly ji do svého hnízda a vybudovaly kolem ní voskovou monstranci. Jako reakce na tento zázrak byl na tomto místě vybudován poutní kostelík.² Poutě ke kostelu jsou prokázány již v roce 1583.

Pravděpodobně nejznámějším eucharistickým zázrakem na Moravě je proslaveno město Holešov. Zde byl od roku 1616 farářem dnes za svatého prohlášený Jan Sarkander. Patronem holešovské fary byl v té době moravský hejtman Ladislav Popel z Lobkovic. Když lisovčáci ve službách polského katolického krále vtrhli v únoru roku 1620 na Moravu, bylo jejich tažení na Vídeň přes Moravu doprovázeno značným drancováním. Když se vojsko blížilo k Holešovu, vyšel jim naproti Jan Sarkander s procesím. V rukou nesl monstranci s Nejsvětější svátostí. Vojáci známí svojí nespoutanou brutalitou se zastavili, přidali se ke zpěvu a modlitbám a pak pokračovali v cestě. Katolický Holešov zůstal ušetřen, převážně evangelické okolí bylo vypleněno.³

Vznik novodobého eucharistického hnutí ve světě

Novodobé eucharistické hnutí se začalo rozvíjet ve druhé polovině 19. století. V té době museli katolíci de facto v celé Evropě čelit silným sekularizačním a liberálním protikatolickým tlakům. V jednotlivých zemích reagovali odlišně, například v Německu byli relativně dobře společensky i odborně organizováni a jejich obranná činnost vyústila ve vznik katolické politické strany Centrum a dodnes existující fenomén katolických sjezdů.

Jinde, jako například ve Francii, reagovali katolíci spíše intuitivně a vraceli se k prohloubení základního postoje víry v Boha, konkrétně víry v Ježíše Krista přítomného v Eucharistii. Určující postavou této eucharistické obnovy víry byl sv. Petr Julián Eymard (1811–1868). Jako kněz a řeholník postavil do centra svého života Eucharistii a byl právem nazýván jejím apoštolem. Ve Francii šířil hnutí „čtyřicetihodinových eucharistických pobožností“, při nichž se členové organizované skupiny věřících v určitém cyklu střídali v adoraci slavnostně vystavené Nejsvětější

2 Jiná verze pověsti mluví o tom, že odvoděný chalupník Kuneš v místě dnešního Kostelíčka našel ve sněhových závějích zraněného statkáře z Hrabanova. Místo, aby mu pomohl, sebral mu váček s penězi a nechal jej v mrazu zemřít. Výtčky svědomí ho donutily jít ke zpovědi do kostela v Šumperku, po ní šel na mši svatou a ke svatému přijímání. Kvůli svému hříchu se cítil nehoden přijmout hostii, proto ji vyplivnul do modlitební knížky a cestou domů ji vytrousil. Divoké včely se hostie ujaly, odnesly ji do hnízda a vytvořily kolem ní voskovou monstranci.

Jiná verze obou pověstí mluví o tom, že jak selka, tak Kuneš byli na místě kostela Božího těla včelami ubodáni, což měla být forma Božího trestu za znesvěcení Eucharistie.

3 Když o několik málo týdnů později získali na Moravě moc moravští protestantští stavové sympatizující s českým stavovským povstáním, byl holešovský farář Jan Sarkander obviněn ze zrady zájmů moravských protestantských stavů. Pokusil se uprchnout, ale byl dopaden a pohnán před povstalecký soud v Olomouci. Byl čtyři týdny vyslýchán právem utrpným v městském vězení. Byl mimo jiné nucen k prozrazení zpovědního tajemství, což neucínil. Ve vězení na následky mučení 17. března 1620 zemřel. Brzy po své smrti byl uctíván jako mučedník. Dne 15. září 1859 byl prohlášen za blahoslaveného a 21. května 1995 za svatého.

svátosti. Cílem bylo vytvořit souvislou a nepřerušenu adoraci, jak v jednom kostele během stanovené doby, tak v rámci diecéze během celého roku prostřednictvím adoračních dnů v jednotlivých farnostech. Tak se měla uskutečnit „adoratio quotidiana et perpetua Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti“, tj. každodenní a ustavičná adorace Nejsvětější Svátosti. K tomuto účelu založil Eymard v roce 1856 Kongregaci Nejsvětější Svátosti, lidově nazývanou eucharistiáni, později založil i ženskou větev, pro diecézní kněze kněžské bratrstvo a pro laiky sdružení eucharistické adorace.

Dalším impulsem bylo setkání šedesáti katolických poslanců francouzského parlamentu v úterý 2. září 1873 v Paray-le-Monial. Na tomto poutním místě před vystavenou Nejsvětější svátostí zasvětili sebe i celou Francii Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu. Tato událost zapůsobila na Emilii Tamisiérovou (1834–1910) tak, že se stala propagátorkou úcty k Eucharistii v touze ji nabídnout a úctu k ní prosadit do všech vrstev společnosti. Díky její iniciativě byla v roce 1874 zorganizována první eucharistická pouť do Avignonu. Byl to vlastně první místní eucharistický kongres. O dva roky později byl v Avignonu uspořádán další kongres, tentokrát měl již celonárodní charakter. V roce 1881 se s požehnáním papeže Lva XIII. ve Francii v Lille konal první mezinárodní eucharistický kongres. Ten sestával především z eucharistických modliteb a pobožností, byl doplněn promluvami, přednáškami a katechezemi na eucharistická témata. Jeho vrcholem byl triumfální eucharistický průvod. Od onoho roku se iniciativa kongresů s různými pastoračně eucharistickými akcenty šířila na místní, diecézní, národní i mezinárodní úrovni. V polovině 20. století se středem a zároveň i vrcholem těchto setkání stalo společné slavení mše svaté. Zatím poslední – 50. mezinárodní kongres – se konal v roce 2012 v Dublinu.

Tři prvky nově objevené eucharistické zbožnosti – adoratio perpetua, sdružení mužů a žen zasvěcených adoraci Eucharistie a eucharistický kongres – se postupně rozšířily do celé Evropy a staly se součástí života církve i v českých zemích.

Eucharistické hnutí na Moravě a v Rakouském Slezsku do roku 1914

Katolické sjezdy

Rakouská a později rakousko-uherská monarchie byla svět sám pro sebe, sice svět multietnický, ale především germánsko-slovanský. Francouzské prvky se prosazovaly zvolna a pomalu, spíše se z jazykových důvodů uplatňovaly vlivy německé, a to především fenomén katolických sjezdů. První sjezd katolíků (Katholikentag) v Německu se konal v Mohuči v roce 1848. První sjezd katolíků v Rakousku se konal

téměř o třicet let později, a to v roce 1877 ve Vídni. Přestože se těchto celorakouských sjezdů do roku 1914 konalo celkem sedm, nebyla účast katolíků slovanského etnika s výjimkou prvního sjezdu nijak výrazná, natož reprezentativní. Katolicitu církve jako nadnárodnostní prvek sjednocující různé národy Rakouska-Uherska se těmito sjezdům nepodařilo vtisknout.

Označnický účastník XXIII. světového eucharistického kongresu ve Vídni v roce 1912.

V českých zemích se postupně začaly organizovat samostatné sjezdy dle národností, a to jak na zemské, tak diecézní či lokální, tzv. krajinské úrovni.

Celonárodní české katolické sjezdy (podle tehdejší terminologie tzv. československé) probíhaly na území českých a moravských diecézí od roku 1894. První se konal v roce 1894 v Brně, druhý 1896 v Praze, třetí v roce 1903 v Brně, dále v roce 1908 v Praze, v roce 1909 v Hradci Králové, v roce 1911 v Olomouci a sedmý v roce 1913 v Kolíně.

Také německy hovořící katolíci v Čechách, na Moravě a v Rakouském Slezsku organizovali své celonárodní sjezdy. Podle některých zdrojů se „zemských“ sjezdů konalo celkem sedm. Významnou postavou byl v tomto ohledu kněz, novinář a spisovatel, kaplan ve Varnsdorfu v severních Čechách P. Ambros Opitz.

Diecézní katolický sjezd se v rámci moravské církevní provincie konal v olomoucké arcidiecézi v roce 1901 a podle pokynů arcibiskupa Theodora Kohna se konal nadvakrát. Česky hovořící diecézani se sešli v Kroměříži v srpnu, německy hovořící diecézani v Olomouci v září. Probíraná témata byla totožná. V brněnské diecézi se ve dnech 8.–10. září 1911 konal německý diecézní katolický sjezd v Brně, český diecézní katolický sjezd se v brněnské diecézi neuskutečnil.

Z krajinských katolických sjezdů se v rámci brněnské diecéze mimo jiné konal sjezd v roce 1914 v Třebíči⁴ a v témže roce také ve Velkém Meziříčí.

Unionistické kongresy

Kromě hnutí katolických sjezdů se ale na Moravě rozvíjelo z vlastních nábožensko-historických zdrojů specifické sjezdové hnutí, které mělo své centrum na Velehradě. Miléniové cyrilometodějské oslavy na Velehradě (v roce 1863 výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu, v roce 1869 výročí smrti sv. Cyrila, v roce 1885 smrti sv. Metoděje) probudily nejen moravský (především slovanský) náboženský život, ale také náboženské hnutí usilující o náboženskou jednotu mezi Slovany, tzv. unionistické hnutí. Středem tohoto hnutí byl Velehrad, nástrojem spolek Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, který pod vedením pozdějšího olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana učinil Velehrad střediskem práce na duchovním sjednocení západních a východních Slovanů. Pro naplnění tohoto záměru organizoval mezinárodní, tzv. unionistické kongresy. První se konal v roce 1907 a do vypuknutí 1. světové války se podařilo zorganizovat unionistický kongres ještě v roce 1909 a 1911.

Eucharistické sjezdy

Jako třetí sjezdové hnutí se začíná na konci 19. století v česky hovořícím prostředí Čech, Moravy a Rakouského Slezska zabydlovat hnutí eucharistické. V diecézích byl kanonicky zřízen Spolek kněží klanějících se Nejsvětější Svátosti Oltářní a v každé diecézi jmenován ředitel spolku. V roce 1896 začala vycházet česká mutace časopisu světového eucharistického hnutí pod názvem *SS. Eucharistia. Orgán spolku kněží klanějících se Nejsvětější Svátosti*. Byl vydáván v Kroměříži, zodpovědným redaktorem byl diecézní ředitel spolku kanovník P. Josef Droběna. Kněží – členové spolku – se začínali v rámci svých diecézí, popř. zemí, scházet na eucharistických sjezdech.

4 20.–21. června 1914.

První se konal na Velehradě pod předsednictvím brněnského biskupa ThDr. Františka Bauera ve dnech 6. a 7. srpna 1894 za účasti 160 kněží nejen z Moravy, ale i z Čech, Slezska a Slovenska. Další následovaly v různých časových intervalech na různých, většinou nábožensky významných místech. Někdy se konaly jako samostatné akce, někdy se přidružily k jiné v místě probíhající akci, podle aktuální potřeby byly promluvy a přednášky v češtině nebo v němčině.

Pro kněze moravské církevní provincie se sjezdy organizovaly nejčastěji na Velehradě⁵ a v Brně⁶ a podle možností se jich účastnil některý z moravských biskupů. Místem sjezdů byla na území olomoucké arcidiecéze také Olomouc⁷ či Kroměříž⁸. Na území dnešní ostravsko-opavské diecéze se sjezdy konaly ve Frýdku a v Přívoze, na území brněnské diecéze ve Slavonicích, místě proslaveném eucharistickým zázrakem, nebo také v roce 1914 v Třebíči⁹. Sjezd měl nejčastěji formu jedno až dvoudenního setkání kněží – členů spolku, které bylo otevřené pro širokou katolickou veřejnost. Eucharistické promluvy, slavnostní mše svatá, eucharistický průvod a adorační hodina probíhaly za účasti široké veřejnosti v kostele či kolem kostela. Kněží členové spolku se pak kromě toho sešli ještě samostatně na uzavřené konferenci, kde se probírala témata dotýkající se Eucharistie.

Připomeňme dvě svým způsobem mimořádná místa těchto eucharistických sjezdů. Především je to tradiční eucharistické poutní místo město Slavonice, kde se eucharistický sjezd konal ve čtvrtek 6. října 1904. Zúčastnili se ho kněží z diecéze brněnské, olomoucké, budějovické, svatohypolitské a vídeňské. Celkem se jich sešlo 103. Byl přítomen také nově jmenovaný brněnský biskup Pavel hrabě Huyn. Ráno v 9 hodin proběhlo ve farním kostele německé kázání, po ní následovala za četné asistence pontifikální mše svatá. Po ní se z kostela vydal průvod k soše Panny Marie na náměstí, kde byl dopolední program ukončen mariánskou pobožností. Následovalo vlastní setkání kněží s přednáškami na eucharistická témata a společný oběd. Odpoledne se všichni účastníci v průvodu přesunuli do poutního kostela Božího těla. Zde pronesl biskup Pavel Huyn kázání, po kázání proběhla adorační hodina a po ní se konal eucharistický (theoforický) průvod kolem kostela, který byl ukončen svátostným požehnáním.

Druhým mimořádným místem eucharistických sjezdů v té době byl díky iniciativě velkého eucharistického horlitele P. Josefa Žídka, faráře v Přívoze, právě farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Přívoze (dnes Ostrava-Přívoz). Zde se konal v roce 1908 jednodenní (62 kněží) a v letech 1909 a 1910 (přítomno 57 kněží) dvoudenní eucharistický sjezd. Na těchto sjezdech se aktivně podílel olomoucký světící biskup ThDr. Karel Wisnar. Zvláště druhý ze sjezdů, který se konal ve dnech 19. a 20. září 1909, byl hojně navštíven nejen co do počtu kněží, kterých bylo cca 100, ale také

5 30.–31. července 1900 7. eucharistický sjezd (čtvrtý na Velehradě).

6 Např. 1. září 1903 (byl součástí československého katolického sjezdu v Brně), 27.–28. srpna 1906, 18. a 19. srpna 1908, 3.–4. srpna 1913.

7 Např. 27.–28. srpna 1895 (uskutečnil se v arcibiskupském kněžském semináři za účasti cca 100 kněží), 13. a 14. srpna 1911.

8 Např. 27. srpna 1901 (byl součástí Diecézního katolického sjezdu v Kroměříži, bylo přítomno cca 120 kněží) nebo 30.–31. července 1905.

9 Jednalo se o krajský sjezd kněží adorátorů, ten se konal v pondělí 22. června 1914 a navazoval na krajský katolický sjezd organizovaný v Třebíči ve dnech 20.–21. června 1914. Účastnilo se ho 27 kněží.

co do počtu přítomných věřících. Vlastní sjezd byl zahájen v neděli odpoledne velkolepým eucharistickým průvodem s Nejsvětější svátostí, kterou nesl biskup Karel Wisnar. Pak následovala biskupova slavnostní promluva v češtině i němčině. Den byl ukončen půlhodinovým večerním vyzváněním. V pondělí od pěti ráno byla příležitost ke svátosti smíření, v osm hodin české a německé kázání. Následovala pontifikální mše svatá. Tou byl zakončen ranní program pro veřejnost. Po společné snídani následovala vlastní kněžská konference. Na obou sjezdech bylo diskutováno v té době dekretem Pia X. *Sacra Tridentinasynodus* nově aktualizované téma častého svatého přijímání. V poledne byl oběd a ve 14.30 adorační hodina v kostele, otevřená pro širokou veřejnost, a po ní na závěr svátostné požehnání.

Eucharistické hnutí v brněnské diecézi do roku 1914

Brněnská diecéze ve srovnání s olomouckou arcidiecézí byla v rozvoji eucharistického hnutí v tomto období aktivnější, a to zavedením tzv. adoračních dnů a založením kláštera Kongregace Nejsvětější Svátosti.

Adorační dny v brněnské diecézi

Ve dnech 23.–27. srpna 1909 se konala v brněnské diecézi diecézní synoda. Mimo jiné projednávala téma eucharistické zbožnosti a konkrétně ve své konstituci „De expositione perpetua SS. Sacramenti per dioecesim peragenda“ vyslala signál o touze kněží zavést celodenní výstav Nejsvětější Svátost v brněnské diecézi a dát tak možnost prohloubit vztah k Eucharistii v celém Božím lidu. Celá věc se následně projednala a připravila tak, aby brněnský biskup Pavel Huyn mohl o jejím zavedení ve své diecézi bez prodlení rozhodnout. V úředním věstníku brněnské diecéze č. 11 ze dne 15. srpna 1910 bylo biskupovo rozhodnutí zveřejněno, přiložen rozpis adoračních dnů pro jednotlivé farnosti a od adventu v roce 1910 byly tyto zavedeny.¹⁰

Založení kláštera Kongregace Nejsvětější Svátosti

Postupně se etablojící eucharistické hnutí na Moravě bylo výrazně posíleno uvedením duchovních synů P. Petra Juliána Eymarda do Brna. Na počátku roku 1912 na základě rozhodnutí brněnského biskupa Pavla Huyna převzali kněží Kongregace Nejsvětější Svátosti, tzv. eucharistiáni, do své správy bývalý klášter františkánů s kostelem sv. Máří Magdalény a začali podle charismatu sobě vlastního v této diecézi pracovat. Příchozí řeholníci, věrní odkazu svého zakladatele, zahájili okamžitě – o Velikonocích 7. dubna téhož roku – v nově získaném kostele každodenní a celodenní výstav Nejsvětější svátosti oltářní.¹¹

23. eucharistický kongres ve Vídni v roce 1912

Dalším impulsem pro rozvoj eucharistického hnutí mezi Slovany v českých zemích do roku 1914 byl 23. světový eucharistický kongres, poprvé organizovaný na území

10 Tyto adorační dny byly v brněnské diecézi rozhodnutím brněnského biskupa Vojtěcha Cikrleho počínaje 1. nedělí adventní k 30. listopadu 1997 znovu obnoveny.

11 Tento výstav – k duchovnímu požehnání všech příchozích – trvá nepřetržitě 104 let až do současnosti.

Rakouska-Uherska, a to přímo ve Vídni ve dnech 12.–15. září 1912. Tématem kongresu bylo „Četné a rané svaté přijímání“. Českých poutníků – „kongresistů“ – bylo více než 20 000, z olomoucké arcidiecéze přes 7000 účastníků. Jejich národnostní sekce byla druhou nejpočetnější po německé.

Česká sekce měla ve Vídni vzhledem ke druhému největšímu počtu účastníků vyhrazeny tři chrámy. Byly to kostel Panny Marie na Nábřeží, známý pod názvem „Maria am Gestade“, kostel Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu a kostel Nejsvětější Trojice s komplexem kláštera minoritů na Alserstrasse. První z uvedených byl významný především pro Moravany tím, že v něm kázal sv. Klement Maria Hofbauer (rodák z moravských Tasovic) a že je v tomto kostele také pochován. Druhý kostel, známý jako „böhmische Kirche“, tj. český kostel, byl v roce 1908 koupen Jednotou sv. Metoděje pro česky hovořící obyvatele Vídně, aby jim sloužil jako české duchovní centrum. Třetí – klášter minoritů – neměl přímou či historickou vazbu na českou komunitu, ale pro své kapacitně nejlepší zázemí sloužil v době kongresu jako kontaktní místo a zde také sídlila sjezdová kancelář české sekce.

Společný program začínal vždy ráno v 8.00 hodin slavnostní pontifikální bohoslužbou ve všech třech kostelích. Ty sloužili čeští a moravští biskupové. Ve čtvrtek a pátek od 10.00 do 11.30 a od 14.00 do 15.30 byly vždy dvě a dvě eucharistické přednášky. Z přednášejících – podle dobových zpráv – nejvíce zaujalo apoštolsky nadšené kázání ThDr. Antonína Cyrila Stojana na téma „Populárnost Ježíše Krista v Eucharistii“. Večer ve 20.00 se konala na závěr dne slavnostní promluva, zpívané litanie a svátostné požehnání. V sobotu po ranních bohoslužbách se všechny národy sešly v 10 hodin v katedrále sv. Štěpána v centru Vídně ke „společné slavnostní schůzi“. Sobotní odpoledne bylo vyhrazeno svátosti smíření, večer ve 20.00 hodin byla ve všech kostelích adorační hodina.

V neděli se konal slavný eucharistický průvod. Zástupy věřících podle různých stavů, organizací, spolků, včetně císaře a jeho dvora se postupně shromažďovaly na Heldenplatz (Náměstí Hrdinů) v areálu Hofburgu. Nejsvětější Svátost byla vezena ve zlatém kočáře taženém osmispřežím a vůz doprovázený čestnou stráží postupně projížděl mezi nepřehlednými zástupy. Pontifikální mši svatou před vystavenou Nejsvětější Svátostí sloužil pro více než 150 000 přítomných věřících papežský legát kardinál Vilém Marinus van Rossum. Po mši svaté následoval obřad deponace Nejsvětější Svátosti a tím byla ukončena nejen slavnost eucharistického procesí, ale i celý kongres.

V závěrečné zprávě o průběhu kongresu bylo možno ze zapsané promluvy jednoho z přítomných vyčíst (volně přeloženo z němčiny): „...*podobně jako před 229 lety, kdy na tomto místě 12. září roku 1683 ráno před vítěznou bitvou s Turky obléhajícími Vídeň přijímal polský král Jan III. Sobieski spolu s dalšími veliteli vojsk svaté přijímání z rukou papežského legáta „v roce 2003 blahorečeného“ Marka z Aviana a kdy toto svaté přijímání bylo začátkem budoucího vítězství, tak i tento eucharistický kongres a všechna v rámci kongresu uskutečněná svatá přijímání jsou začátkem proměny – Kristovy vlády v každém jednotlivci i v celé společnosti.*“¹²

V následujícím roce byl ve dnech 23.–27. dubna 1913 světový eucharistický

12 Bericht über den XXIII. internationalen eucharistischen Kongress Wien 12. bis 15. September 1912. Wien, 1913.

kongres v La Vallettě na Maltě. Tohoto kongresu se z „Čechů“ zúčastnili pouze jednotlivci. O rok později se ve dnech 22.–26. července 1914 konal 25. eucharistický kongres v Lurdech ve Francii. Tohoto se zúčastnilo cca 150 českých poutníků jako nejpočetnější skupina v delegaci z Rakouska-Uherska.

Eucharistické hnutí na Moravě a v Českém Slezsku po roce 1918

Německé a české katolické sjezdy po roce 1918

Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky byla situace katolické církve v novém státním útvaru mimořádně komplikovaná. Katolíci německé národnosti se po ztrátě vazeb na své centrum ve Vídni zaměřili na rozvoj vlastního katolického života a začali budovat své vlastní struktury. Němečtí katolíci v olomoucké arcidiecézi a v československé části vratislavské diecéze si vytvořili svůj Národní svaz německých katolíků severní Moravy a Slezska¹³. Jednou z nejviditelnějších aktivit tohoto svazu byly katolické sjezdy (Katholikentag), a to jak na úrovni krajské – lokální, tak na zemské. Krajské sjezdy se konaly ve větších německých moravských a slezských městech¹⁴ a na poutních místech, zemské sjezdy nejčastěji v Bruntále. V brněnské diecézi se katolické sjezdy organizovaly spíše výjimečně. Z historických dokumentů se dá doložit německý katolický sjezd v roce 1925 ve Znojmě.

Katolíci české národnosti se po 28. říjnu 1918 dostali do složité situace přežívajících rakousko-uherských pohrobků. Ze strany tehdejších vládních činitelů podle hesla: „Skoncovali jsme s Vídni, skončujeme s Římem!“ byla snaha církev co nejvíce dehonestovat a po stránce materiální likvidovat. K tomu přistupovala vnitřní krize českého katolického duchovenstva hlavně v Čechách, kde někteří kněží nejenže od církve odpadli, ale založili novou národní Československou (později husitskou) církev. V situaci ohrožení česká katolická veřejnost sáhla (mimo jiné) k osvědčenému prostředku projevení své identity a velikosti. Tím bylo svolání československého katolického sjezdu na dny 28.–31. srpna 1920 do Prahy. Zde českoslovenští katolíci pod vedením svých vůdců dali jasně najevo své katolické postoje. I když se krizi českého kněžstva nepodařilo zvrátit, sjezd deklaroval sílu katolického lidu. Závěrečného manifestačního průvodu se zúčastnilo na 20 000 osob.

Podobně i jubilejní sjezd moravských (včetně slezských a hlučínských) katolíků v Brně 15.–17. srpna 1924 chtěl nejen demonstrovat katolicitu přítomnou v novém státě a dát katolíkům do ruky patřičné argumenty pro obhajobu jejich náboženských postojů, ale také chtěl jako „jubilejní sjezd“ navázat na tradici československých sjezdů při příležitosti 30. výročí prvního sjezdu v roce 1894. Jak bylo napsáno v olomouckém Našinci č. 189/60 ze dne 19. srpna 1924): „...sjezd tento byl nutný, aby se před tváří

Odznak účastníka Eucharistického kongresu v Telči v roce 1928.

13 Volksbund deutscher Katholiken für Nordmähren und Schlesien.

14 Např. Šumperk (1920), Opava (1924), Moravská Ostrava (1925), Olomouc (1928).

mladé katolické generace vzpomenulo zakladatelů katolického hnutí, aby oživena byla tradice a kontinuita duchů a obnovil se řetěz rukou, které chopily se těžké práce osvobození československého lidu katolického – z jařma liberálně-socialistických stran. V tomto obnovení tradice a duševního spojení mladé generace se starou, v uvědomění si, že buditelské dílo katolické v československém národě po 30 letech nejen že je zde živoucí, nýbrž že kvete a je v plném rozmachu, že cesta před 30 lety nastoupená byla správná...“ Sjezd byl ukončen manifestačním průvodem ulicemi Brna. Účastnilo se ho 10 000 lidí. Při následující polní mši zaplnilo náměstí Zelný trh 20 000 účastníků.

Celostátní katolický sjezd

Přes snahu pokračovat v hnutí pravidelných katolických sjezdů se další konal až v roce 1935 ve dnech 27.–30. června v Praze. Byl výjimečný v tom, že byl organizován jako sjezd katolíků všech národností Československa. Byla to jedna z největších, ne-li přímo největší, událostí života katolické církve v Československu mezi světovými válkami. Účastnilo se ho více než tři sta tisíc katolíků ze všech šesti národností žijících v tehdejší Československu. Papež Pius XI. na tento sjezd vyslal jako svého legáta pařížského arcibiskupa Jeana kardinála Verdiera. I když se dnes někdy se pro tento sjezd používá název „celostátní eucharistický kongres“, eucharistický kongres ve striktním slova smyslu to nebyl, a to ze dvou důvodů. Především to byla volba témat jednotlivých přednášek. Jejich výběr byl ponechán na uvážení a rozhodnutí jednotlivých národnostních skupin. Dalším důvodem byl charakter společných setkání všech účastníků sjezdu. První se konalo v sobotu večer 29. června na Václavském náměstí, při kterém před vystavenou Nejsvětější Svátostí oltární jednotlivé národnosti obnovily svůj křestní slib. Druhé setkání se konalo v neděli dopoledne 30. června na strahovském stadionu. Zde pro všechny účastníky celebrou mši svatou papežský legát kardinál Verdier. Eucharistický průvod – v té době určující prvek eucharistického kongresu – se nekonal. Z těchto důvodů je toto po všech stránkách mimořádné setkání katolíků tehdejšího Československa řazeno do kategorie katolických sjezdů.

Unionistické hnutí

Také unionistické hnutí zvolna obnovovalo své aktivity. V pořadí čtvrtý unionistický kongres byl olomouckým arcibiskupem Leopoldem Prečanem svolán na Velehrad až v roce 1924, tedy po třinácti letech. Poprvé (dříve tomu bránila vláda ve Vídni) zaslal tomuto kongresu pozdravný dopis papež (Pius XI.) a také se ho účastnil apoštolský nuncius z Prahy. Pátý kongres se konal v roce 1927, šestý v roce 1932 a sedmý v roce 1936.

Eucharistické hnutí a kongresy

Pokud se týká našeho hlavního tématu, jímž je eucharistické hnutí a eucharistické kongresy, připomeňme si nejprve jejich rozvoj a pokračování na světové úrovni a následně se podívejme, jak se hnutí rozvíjelo na našem území.

Světové eucharistické kongresy

Vypuknutím 1. světové války bylo organizování kongresů na osm let přerušeno. Teprve

v roce 1922 se konal v pořadí 26. světový eucharistický kongres v Římě. Účastnilo se ho 100 poutníků z ČSR. V roce 1924 následoval kongres v Amsterdamu, kde bylo 35 českých kongresistů, v roce 1926 v Chicagu za přítomnosti 65 českých kongresistů. V roce 1928 se konal bez účastníků z ČSR kongres v Sydney. Setkání v Kartágu v roce 1930 se zúčastnilo 60 poutníků z ČSR. Na 31. světovém eucharistickém kongresu v Dublinu v roce 1932 bylo přítomno 50 účastníků. O přítomnosti českých poutníků na kongresu v Buenos Aires v roce 1934 a v Manile v roce 1937 nemáme žádné zprávy. Naopak zcela manifestační byla účast našich poutníků na kongresu v Budapešti v roce 1938. Československá sekce čítala 12 000 poutníků a byla tak největší zahraniční delegací na tomto kongresu. Většinu našich delegací na světových kongresech vedl opat strahovského kláštera Metoděj Zavoral (poprvé v roce 1910 v Montrealu v Kanadě). Vypuknutím 2. světové války bylo opět konání eucharistických sjezdů na 14 let až do roku 1952 přerušeno.

Eucharistické hnutí na Moravě a v Českém Slezsku

Vlastní eucharistické hnutí na Moravě a ve Slezsku po roce 1918 se v české národnostní komunitě rozbíhalo velmi pomalu. Spolek kněží adorátorů pokračoval ve vydávání české mutace časopisu *SS. Eucharistie*. Eucharistické sjezdy kněží adorátorů se organizovaly spíše příležitostně a bez větší publicity a ohlasu v katolické veřejnosti, např. v roce 1921 na Velehradě¹⁵, v roce 1922 v Olomouci¹⁶ nebo v roce 1926 v Brně¹⁷. Kněží členové spolku se od 2. poloviny 20. let 20. století angažovali v organizování lidových eucharistických sjezdů, jinak nazývaných eucharistickými kongresy, a jak je níže popsáno, na krajinské úrovni. Eucharistické sjezdy kněží adorátorů se na úrovni zemské, tj. moravské, konaly v roce 1933¹⁸ a v roce 1937¹⁹ v klášteře eucharistiánů v Brně. Celostátní sjezd kněží adorátorů se konal jako součást

Upomínkový obrázek na Eucharistický sjezd v Moravské Ostravě v roce 1930. (rub a líc)

15 Eucharistický sjezd na Velehradě se konal v rámci unionistických slavností 5.–6. srpna 1921 – přítomen Antonín Cyril Stojan.

16 Olomouc 24.–25. července 1922.

17 Brno 30. června – 1. července 1926.

18 Rok 1933 byl vzhledem k 1900. výročí ustanovení Nejsvětější svátosti oltární papežem Piem XI. vyhlášen jako Svatý (jubilejní, milostivý) rok. Sjezd se konal ve dnech 2. a 3. srpna 1933, účastnilo se ho 135 kněží pod předsednictvím brněnského biskupa Josefa Kupky.

19 Na rok 1937 připadlo 25. výročí příchodu eucharistiánů do Brna. V rámci připomínky tohoto výročí organizovali eucharistiáni v Brně ve dnech 18.–25. dubna tzv. eucharistický týden. Na podzim téhož roku se konal kongres kněží adorátorů ve dnech 31. července – 3. srpna 1937.

Československého katolického sjezdu v Arcibiskupském kněžském semináři v Praze 28. června 1935.

Příležitostně se konaly také eucharistické slavnosti spíše lokálního charakteru. Například v Brně ve čtvrtek 25. května a v neděli 28. května 1922 se v rámci eucharistického kongresu konaného ve dnech 24.–29. května v Římě konal v Brně slavnostní eucharistický průvod.²⁰ pod vedením biskupa Norberta Kleina. V Prostějově se v rámci poutních hodových slavností, spojených se svátkem Povýšení svatého kříže, konala v neděli odpoledne 18. září 1927 za přítomnosti pomocného biskupa Jana Stavěla velká eucharistická slavnost. Mimořádnou událostí byl tzv. Eucharistický týden, který se konal při příležitosti 25. výročí příchodu řeholního společenství eucharistiánů na Moravu a založení jejich kláštera v Brně v roce 1912. Tento týden eucharisticky zaměřených kázání a pobožností se uskutečnil v kostele sv. Máří Magdalény ve dnech 18.–25. dubna 1937.

Eucharistický kongres byl obvykle dvou, popř. třídnenní, obvykle od pátku do neděle. Byl zahájen první den večer společnou adorační hodinou kněží. Následující den se konala stavovská kázání pro děti, mužskou a ženskou mládež, pro muže a ženy. Poutníci byli vybízeni, aby přistoupili ke svátosti smíření. Třetího dne ráno bylo svaté přijímání, dopoledne se konala slavnostní mše svatá, odpoledne se konal eucharistický průvod městem. Ten byl ukončen svátostným požehnáním. Kongresy byly organizovány pro širokou katolickou veřejnost tak, aby se jich mohli zúčastnit jak němečtí, tak čeští katolíci. Někdy byl sice v dobových dokumentech kongres pojmenován jako německý nebo český, ale toto rozlišení bylo dáno charakterem teritoria, kde se kongres konal, popř. skupinou, která setkání připravovala. Z podstaty věci, tj. z katolického postoje úcty k Eucharistii, nebylo možno eucharistické kongresy na rozdíl od katolických sjezdů organizovat jako uzavřenou národnostní záležitost.

Eucharistické kongresy v brněnské diecézi

V brněnské diecézi se hnutí lidových eucharistických sjezdů nebo jinými slovy eucharistických kongresů podařilo nastartovat v roce 1927.

Po dobu deseti let s výjimkou roku 1935, kdy se konal celostátní katolický sjezd v Praze, se dařilo každý rok připravit alespoň jeden eucharistický kongres krajinského charakteru. V některých letech se kongresy konaly paralelně dva nebo tři. Podle svých možností se jich vždy účastnil i brněnský biskup.

V roce 1927 proběhly dva eucharistické kongresy, a to ve dnech 12.–15. srpna 1927 český eucharistický kongres v Třebíči (celkem 25 000 účastníků, v průvodu 15 000 věřících a 80 kněží, přítomen biskup) a ve dnech 6.–7. září 1927 německý eucharistický kongres v Mikulově, přípravné práce vedl zejména probošt kapituly v Mikulově dr. Emanuel Waldstein (celkem 25 000 účastníků, z toho českých 2000).

Následujícího roku 1928 se konal krajinský eucharistický kongres v Telči ve dnech 30. srpna až 2. září, účastníkem kongresu byl biskup Kupka, v průvodu bylo přítomno 43 kněží. 6000 osob šlo v eucharistickém průvodu od kostela Matky Boží do farního chrámu sv. Jakuba Většího.

Také v Jihlavě se ve dnech 15.–16. září 1928 konal eucharistický kongres. V tomto

²⁰ Průvod „český“ ve čtvrtek 25. května šel z kostela sv. Jakuba na náměstí Svobody a zpět. Průvod „německý“ v neděli 28. května šel kolem katedrály sv. Petra a Pavla.

městě ho připravila česká i německá sekce Katolické akce společně a jak zaznamenává Oldřich Med ve svých Svatojakubských análech: „*Společným dílem obou stran byla veliká událost: okresní eucharistický kongres jihlavský, konaný v polovině září. Bylo to asi po prvé, kdy se čeští a němečtí katolíci setkali ve svorné spolupráci.*“²¹

V roce 1929 se konaly tři okrskové eucharistické kongresy, a to dva „české“ a jeden „německý“. O svatodušních svátcích ve dnech 18.–20. května se konal český eucharistický kongres v Jemnici. Pontifikální mši sv. celeburoval opat kláštera Nová Říše prelát Pavel Souček. V průvodu bylo 4000 věřících.

Při příležitosti tisíciletí mučednické smrti sv. Václava se konal v Boskovicích ve dnech 27.–29. září 1929 za účasti brněnského biskupa Josefa Kupky eucharistický sjezd, kterého se zúčastnilo 16 000 věřících.

„Německý“ eucharistický kongres se konal na svátek sv. Petra a Pavla ve dnech 29. a 30. června 1929 ve Slavonicích. Bylo přítomno na 10 000 poutníků. Dorazila procesí nejen z Jihlavy a ze Znojma, ale také z Eisgarn v Dolním Rakousku. V průvodu ke kostelu sv. Ducha šlo cca 8000 účastníků a 30 kněží pod vedením mikulovského probošta dr. Emanuela Waldsteina-Wartenberga.

Ve dnech 6.–7. září 1930 se ve Znojmě za účasti brněnského biskupa Kupky a 60 kněží uskutečnil eucharistický kongres. V sobotu večer se konal světelný průvod z kostela sv. Mikuláše do kostela sv. Kříže. Zde a také v kostele sv. Jana Křtitele byly slouženy půlnoční mše svaté a celou noc se zpovídalo. V neděli 7. září dopoledne sloužil biskup Kupka na náměstí před kostelem sv. Jana Křtitele pontifikální mši sv. Odpoledne se konal slavnostní eucharistický průvod městem, kterého se zúčastnilo 15 000 německých i českých věřících.

V r. 1931 probíhal „jeden“ eucharistický sjezd současně na dvou místech, a to v Břeclavi a v sousední Poštorné o svatodušních svátcích od soboty do pondělí 23.–25. května 1931, zúčastnil se biskup Kupka. V eucharistickém průvodu šlo na 10 000 poutníků.

Eucharistický kongres pro okres Vranov nad Dyjí a okolí se konal 28.–29. června 1931 v Lukově u Znojma. Spolu s mikulovským proboštem Wartenbergem bylo přítomno 20 kněží, theoforického průvodu se zúčastnilo 3000 věřících.

Ve Žďáru nad Sázavou byl eucharistický kongres od soboty do pondělí 14.–16. května 1932 (rovněž o svatodušních svátcích), eucharistický průvod v pondělí 16. května směřoval do kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelenou Horu, kde se shromáždilo na 15 000 účastníků.

Eucharistický kongres pro západní Moravu v Nové Říši probíhal od soboty do pondělí 3.–5. června 1933 o svatodušních svátcích, přítomen byl brněnský biskup a více než 50 kněží. Závěrečného eucharistického průvodu se zúčastnily 4000 lidí.

V roce 1934 se konal eucharistický kongres v Tasovicích.²²

V roce 1936 se v brněnské diecézi konaly dva eucharistické kongresy na místech, kde již organizátoři měli s přípravou takových slavností své zkušenosti. Především to bylo v Nové Říši, a to opět jako před třemi lety o svatodušních svátcích, tentokrát ve dnech 30.–31. května 1936 s tím, že byl organizován jako eucharistický kongres katolické mládeže.

21 MED, Oldřich. *Svatojakubské anály*. Jihlava, strojopis, 1964, s. 89.

22 Další informace o tomto eucharistickém kongresu se nepodařilo dohledat.

Druhý kongres se konal v Mikulově, a to téměř po deseti letech ve dnech 12.–13. září 1936. Jedním z impulsů pro konání tohoto kongresu na tomto místě a v tomto termínu bylo 300. výročí úmrtí olomouckého biskupa Františka kardinála Dietrichsteina²³. Kongres začal v sobotu odpoledne. Ve 14.00 bylo v kostele sv. Jana Křtitele pro mládež české národnosti kázání a příležitost ke svátosti smíření, v 16.00 ve farním kostele sv. Václava kázání a příležitost ke svátosti smíření pro mládež německé národnosti. Mezitím dorazila procesí z okolních obcí. V 18.00 bylo slavnostní zahájení v kostele sv. Václava – Veni Sancte – odtud vyšel světelný průvod ke kostelu sv. Jana Křtitele, kde proběhla adorační hodina. Oba kostely byly otevřeny po celou noc k modlitbě a k přijetí svátosti smíření. Před půlnocí zaznělo slavnostní kázání, o půlnoci byly v obou kostelích celebrovány slavnostní mše svaté. Po celou noc se kostely úplně nevyprázdnily. V neděli ráno dorazily do slavnostně vyzdobeného města další tisíce poutníků z okolí. U sloupu Nejsvětější Trojice stál připravený slavnostní oltář. V 8.30 přijel biskup Dr. Kupka. V kostele u sv. Jana Křtitele probíhaly bohoslužby pro české účastníky, na Svatém Kopečku byly slouženy mše svaté pro mládež, ve farním kostele sv. Václava sloužil biskup. Po bohoslužbách proběhla slavnostní kázání. Ve 13.45 byla ve slavnostním průvodu přenesena Nejsvětější svátost z kostela sv. Václava na slavnostní oltář u sloupu Nejsvětější Trojice. Dr. Kupka zde měl druhé slavnostní kázání, pak se seřadilo a dalo do pohybu procesí. Biskup nesl Nejsvětější svátost, kolem něho asi sto kněží a více než 7200 lidí seřazených podle stavů. Slavnostní procesí prošlo celé město a po návratu k oltáři bylo sborově proneseno vyznání víry, po něm zazpíváno *Te Deum* a Nejsvětější svátostí bylo účastníkům biskupem uděleno požehnání. Nejsvětější svátost pak byla deponována do kostela, kde byla celá slavnost proboštem kapituly dr. Františkem Linkem ukončena.

Poslední z krajinských eucharistických kongresů v brněnské diecézi v meziválečném období se konal ve dnech 11.–12. září 1937 v Jaroslavicích.

Eucharistické kongresy v olomoucké arcidiecézi

V olomoucké arcidiecézi bylo oživujícím prvkem pro konání eucharistických sjezdů rozhodnutí československých biskupů z podzimu 1927 zavést v ČSR papežem Piem XI. nařízenou Katolickou akci. V této diecézi bylo arcibiskupem Leopoldem Prečanem jmenováno vedení české a německé sekce Katolické akce. Vedení české sekce se aktivně pustilo do organizování pastorační práce a rozhodlo na své zahajovací poradě v lednu 1928 o uspořádání krajinských eucharistických kongresů na území arcidiecéze. Hned v roce 1928 se v olomoucké arcidiecézi konaly čtyři, a to v Uherském Brodě a v Opavě ve dnech 26.–28. května, v Litovli 15.–17. června a v Olomouci ve dnech 7.–9. září.

Zvláště první ze jmenovaných sjezdů byl vzhledem k počtu účastníků – 60 000 poutníků – manifestační a předčil všechna očekávání organizátorů. Kongres začal v sobotu dopoledne vzýváním Ducha svatého, promluvou biskupa Stavěla a adorační hodinou kněží. V neděli se konaly promluvy pro jednotlivé stavy a po celý den se zpovídalo. Závěrečného eucharistického průvodu ze Starého Města do Uherského Hradiště se zúčastnilo více než 70 kněží a na 30 000 poutníků.

V Opavě se kongresu zúčastnilo 20 000 věřících, předsedal mu jako legát

23 † 19. září 1636 v Brně, pochován v kryté katedrále sv. Václava v Olomouci.

olomouckého arcibiskupa prelát Zikmund Halka-Ledóchowski, slavnou mši svatou celebrou na Dolním náměstí strahovský opat Metoděj Zavoral, v eucharistickém průvodu šlo 15 000 poutníků. Celá slavnost byla zakončena zpěvem *Te Deum* a svátostným požehnáním.

Eucharistickému sjezdu v Olomouci předsedal osobně olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Kongres spolu se svými kněžími zahájil v pátek večer 7. září v chrámu sv. Michala adorační hodinou, v neděli dopoledne celebrou na Dómu pontifikální mši sv., odpoledne nesl v eucharistickém průvodu Nejsvětější svátost a od hlavního vchodu své katedrály ukončil eucharistický průvod a vlastně celou třídní slavnost svátostným požehnáním. Průvodu se účastnilo více než 20 000 osob.

Podobně velkou slavností byl o dva roky později i eucharistický kongres v Moravské Ostravě a v Přívoze²⁴ ve dnech 18.–22. června 1930. Ten byl zamýšlen jako eucharistický kongres pro celou severovýchodní Moravu a přilehlé části Slezska jak olomoucké tak vřatislavské arcidiecéze, společný pro všechny tři zde žijící národnosti – Čechy, Němce i Poláky. Vzdálená příprava probíhala v jednotlivých farnostech. Vlastní kongres byl zahájen ve středu 18. června společnou adorací kněží v kostele (dnes katedrále) Božského Spasitele v Moravské Ostravě, čtvrtek 19. června byl věnován dětem, pátek 20. června přípravě žen a dívek a sobota 21. června byla vyhrazena přípravě mužů a jinochů. Vrcholným dnem sjezdu byla neděle 22. června. V osm hodin ráno sloužil slavnou mši sv. ve farním kostele v Moravské Ostravě arcibiskup Leopold Prečan. Po ní vyšel z kostela průvod s Nejsvětější Eucharistií, který procházel Moravskou Ostravou na náměstí do Přívozu. Zde se konala další slavná biskupská mše svatá, tentokrát ji celebrou světil olomoucký biskup Jan Stavěl. Průvodu z Moravské Ostravy do Přívozu se zúčastnilo 15 000 osob a v Přívoze na náměstí se ke mši svaté shromáždilo více než 50 000 věřících.

Na Ostravsku se eucharistické kongresy konaly v Místku²⁵ 14.–16. září 1934, kdy#v eucharistickém průvodu bylo 16 000 věřících, a o dva roky později ve dnech 23.–27. září 1936 v Přívoze. Zde bylo přítomno 15 000 věřících.

Eucharistický sjezd pro české i německé katolíky ze severozápadní Moravy se konal 21.–22. srpna 1937 v Zábřehu na Moravě, arcibiskup Prečan poslal pozdravný dopis, zúčastnil se biskup Stavěl. Podnětem pro tento sjezd bylo připomenutí 300 let staré události darování monstrance zábřežskými občany svému kostelu. V neděli dopoledne se konala pontifikální mše sv., která pro deštivé počasí musela být ve farním kostele. Odpoledne se však vyčáslilo a městem se konal velkolepý eucharistický průvod, ve kterém dle odhadu šlo 5000–6000 účastníků.

Eucharistické odbory v katolických organizacích mládeže

Další impuls zahajovací konference Katolické akce, na které byli přítomní i představitelé katolických mládežnických organizací, směřoval k posílení náboženské výchovy mezi katolickou mládeží. Ta byla v té době organizována ve třech hlavních katolických mládežnických organizacích: Omladině, Orlu a spolcích katolického studentstva. Katolická akce vybídla tyto organizace k prohloubení náboženské

24 Dnes městský obvod Ostrava-Přívoz.

25 Dnes moravská část města Frýdek-Místek.

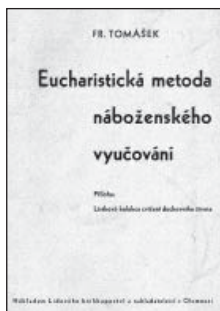
a především eucharistické výchovy jejich členů, a to především vzdělávacími a exercičními přednáškami a kurzy a také organizováním společného svatého přijímání členů. Katolický Orel dokonce změnil své stanovy a do nich implementoval zřizování eucharistických odborů ve svých orelských jednotách. Jejich úkolem bylo pečovat mezi členy o rozvoj úcty k Pánu Ježíši přítomnému v Eucharistii. Rozvoj eucharistického hnutí mezi členy Orla vyústil k zavedení každoroční orelské pouti na Svatý Hostýn v roce 1930. Tato tradice trvá až do našich dnů, vždy druhou neděli po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie putují Orlové na Svatý Hostýn.

Adorační dny v olomoucké arcidiecézi

Více méně ve stejném období (na počátku 30. let) vyšel od kněží – členů Spolku adorátorů – v olomoucké arcidiecézi impuls k zavedení tzv. adoratio perpetua v olomoucké arcidiecézi. Jednalo se o to, aby se v celé arcidiecézi každý den nepřetržitě po celý rok konal výstav Nejsvětější svátosti. Celá záležitost byla předložena olomouckému arcibiskupovi Leopoldovi Prečanovi k uvážení a k rozhodnutí. Ten od ledna 1934 rozhodl o zavedení této „ustavičné adorace“. Každá farnost měla přesně určené datum adoračního dne a vystavení Nejsvětější svátosti mělo trvat alespoň 12 hodin. Bylo doporučeno, aby v předvečer adoračního dne byla pro věřící příležitost ke svátosti smíření. Smyslem těchto adorací v duchu pastorační linie Katolické akce bylo rozšíření Ježíšova království jak vnějšího – jeho církve, tak vnitřního – v duších lidí. Adorace se vzhledem k počtu farností a kostelů vždy současně konala alespoň na dvou místech arcidiecéze. Tyto adorační dny se postupně staly pevnou součástí života olomoucké arcidiecéze a i když se později v důsledku společensko-politických změn jejich strukturální zakotvení vytratilo, živé povědomí o nich a v některých farnostech i jejich konání přetrvalo.²⁶

Eucharistická metoda výuky náboženství

Další významný impuls k prohloubení eucharistické zbožnosti především u dětí vyšel od tehdejšího profesora katechetiky a pedagogiky na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci a pozdějšího pražského arcibiskupa Františka kardinála Tomáška. Ten obohatil eucharistické hnutí především na Moravě o tzv. Eucharistickou metodu náboženského vyučování, kterou v roce 1937 zveřejnil tiskem. Nechal se inspirovat belgickým knězem dr. Eduardem Poppem. Ten svou metodu založil na východisku vycházejícím z katolické věrouky, že náš lidský život je prožíván jako stav sice porušené, ale zároveň Ježíšem Kristem vykoupené lidské přirozenosti. Proto je potřeba, aby se výchova odehrávala na dvou rovinách – ve dvou směrech: výchovou ve smyslu křesťanské askese a výchovou skrze působení nadpřirozené Boží milosti.

Čelní strana publikace TOMÁŠEK, František. Eucharistická metoda náboženského vyučování. Olomouc, 1937.

²⁶ Pro olomouckou arcidiecézi arcibiskup Jan Graubner s počátkem adventní doby v roce 2002 opět zavedl adorační dny.

Výchovou ve smyslu křesťanské askese se v dítěti postupně obnovuje původní Boží obraz poškozený a znečištěný hříchem. Toto postupné připodobnění dítěte ke Kristu musí být jak vnitřní, tak i vnější. Musí se realizovat jak v osobním tak i ve veřejném životě dítěte. Prakticky řečeno, jak doma vůči rodičům, sourozencům, příbuzným, tak také ve škole k učitelům a spolužákům. Dále se muselo realizovat na úrovni jak obecní, tak farní, tedy řečeno dnešním jazykem jak na rovině společnosti, tak církve. Vždy, všude a ve všem musí dítěti zářit nejvyšší ideál Ježíš Kristus.

Tohoto cíle je však možno plně dosáhnout jen prostředky nadpřirozenými – tedy působením milosti Boží v životě dítěte, kterou čerpá ze vztahu k Ježíši Kristu v Eucharistii. Tuto musí katecheta zprostředkovat jak vlastním příkladem, tak především modlitbou provázenou sebezapíráním a obětí za svěřené děti a jim dar Boží milosti vyprošovat.

Metoda má sedm kroků, kterými je dítě vedeno skrze konkrétní postoje a skutky, uchopitelné ve zpytování svědomí, k prožívání vztahu k Ježíši Kristu ve společenství dětí (dle tehdejší terminologie „elitního sboru dětí“). Centrem prožívání vztahu k Ježíši Kristu byla oběť mše svaté, která se „nepřetržitě“ konala (v té době jen v ranních hodinách) po celém světě. K uvědomění si této skutečnosti sloužila dětem katechetická pomůcka, tzv. Hodiny nepřetržitého a ustavičného konání oběti mše svaté na celé zeměkouli.

Eucharistické hnutí na Moravě a ve Slezsku po roce 1938

Situace po roce 1938

Podpisem mnichovské dohody, odstoupením československého pohraničí, vznikem Protektorátu Čechy a Morava a následně vypuknutím 2. světové války v září 1939 se katolická církev ocitla v naprosto jiné situaci. Nacistické novopohanství naprosto nekompromisně likvidovalo veškeré k nacismu neloajlní projevy života včetně náboženského. Život církve byl omezen na úroveň farností a i zde pod hrozbou fyzické likvidace jen do interiérů kostelů. Veřejné projevy úcty k Eucharistii (průvody, poutě, sjezdy či kongresy) byly zakázány. V protektorátní části olomoucké arcidiecéze se Katolická akce pod vedením ThDr. Bedřicha Vaška snažila v rámci svých ročních programů rozvíjet prohloubení úcty k Eucharistii především skrze obnovené prožívání mše svaté, v sudetské a pruské části arcidiecéze organizoval generální vikář a pozdější světící biskup Josef Martin Nathan ve farnostech tzv. eucharistické rodinné týdny. V brněnské diecézi – a to jak v její protektorátní, tak sudetské části – se nepodařilo prokázat, byť náznaky, snahy o práci v duchu eucharistického hnutí.

Situace po roce 1945

Po roce 1945 byla situace ve státě z mnoha důvodů hodně neuspořádaná. Katolická akce a později pastorační referát olomoucké arcidiecéze se snažil i za této situace dále pracovat. Ve snaze uchránit především skupiny katolické mládeže od jakéhokoliv náznaku politizace vyzval k zakládání tzv. eucharistických kroužků mládeže. Tyto měly pod hlavičkou ryze náboženského spolku v sobě sdružit všechny katolické mládežnické skupiny a v mladých lidech rozvíjet katolický způsob života, založený na vztahu k Pánu Ježíši přítomnému v Nejsvětější svátosti. Avšak ani tyto kroužky neměly šanci na další existenci, když se v únoru 1948 chopili moci ve státě komunisté. Veškerý život církve byl totalitní mocí více jak čtyřicet let cíleně likvidován. V podobné situaci se ocitly

i poválečné pastorační aktivity v brněnské diecézi. Po sotva tříletém poválečném úsilí o obnovu eucharistického hnutí a dalších aktivit byl veškerý život církve totalitní mocí více jak čtyřicet let cíleně likvidován.

Závěr

Ikdyž se povědomí o existenci eucharistického hnutí v 2. polovině 20. století z paměti české katolické komunity postupně vytratilo, neznamená to, že by se ve věřícím lidu vytratila úcta k Eucharistii. Tato byla, je a bude základním vztahem pro život církve. Z ní církev žila, žije a bude žít. Jak se v církevních dokumentech často zdůrazňuje: Eucharistie je pramen a zároveň i vrchol života církve. Národní eucharistický kongres 2015 navazuje na živý proud světové eucharistické zbožnosti realizovaný a zviditelnovaný eucharistickými kongresy. Necht' nám výše uvedené připomenutí zbožnosti našich předků pomůže uvědomit si zapomenuté „dědictví otců“ a prohloubit v každém z nás vztah k Eucharistii – k Ježíši Kristu stále přítomnému v církvi.

Prameny a literatura

Prameny:

Kronika farnosti Boskovice 1883–dosud.

Kronika farnosti Slavonice 1831–1987.

Kronika farnosti sv. Václava v Mikulově 1897–doposud.

Kronika farnosti Povýšení Svatého kříže v Prostějově. Svazek I. 1820–1929.

Farní kronika farnosti Telč 1830–1997.

Farní kronika farnosti Radkov 1785–1991.

Kronika farnosti Zábřeh na Moravě 1899–1948.

Diecézní archiv Biskupství brněnského:

Fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1603, sg. E 87, kart. 426: Eucharistický sjezd v Mikulově 1927.

Fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1608, sg. E 92, kart. 426: Eucharistické sjezdy krajské 1928–1936.

Fond Biskupský ordinariát Brno, inv. č. 1592, sg. E 75a, kart. 425: Uspořádání eucharistického průvodu v Brně na oslavu eucharistického kongresu v Římě 1922.

Fond Biskupská konsistoř Brno, inv. č. 14487, kart. 3093: Církevní záležitosti 1933–1940.

Literatura:

Bericht über den XXIII. internationalen eucharistischen Kongress Wien 12. bis 15. September 1912. Wien, 1913.

HANUŠ, Josef a Václav Myslivec. *Světový eucharistický kongres v Chicagu a účast katolíků z Československa.* Praha, 1927.

KOLÍSEK, Karel. *Do Dublina na XXXI. mezinárodní eucharistický kongres r. 1932.* Brno, 1932.

LARISCH, Jan. *Katolická akce v olomoucké arcidiecézi v letech 1928–1950.* Olomouc, dizertační práce, 2008.

MED, Oldřich. *Svatojakubské anály.* Jihlava, strojopis, 1964.

SROVNALÍK, František. *Kostel Neposkvrněného Početí bl. P. Marie v Ostravě-Přívoze. Díl. I. a II.* Choryně, rkp. 1965.

ZBAVITEL, Alois. *P. Jan Blokša. Frenštát pod Radhoštěm, 1941.*

Zpráva o sjezdu katolíkův arcidiecese olomucké a všech zemí česko-slovanských konaném od 25. do 27. srpna 1901 v Kroměříži. Olomouc, 1902.

Zpráva o I. sjezdu katolíků česko-slovanských, který se konal v Brně 30. července–1. srpna 1894. Brno, 1894.

Zpráva o III. českoslovanském sjezdu katolickém, který se konal v Brně 30. srpna–1. září 1903. Brno, 1904.

Zpráva o IV. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských, který konán v Praze od 29. srpna do 2. září 1908. Praha, 1909.

Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků českoslovanských v Hradci Králové ve dnech 28.–31. srpna 1909. Hradec Králové, 1910.

VI. všeobecný sjezd katolíků českoslovanských v Olomouci (12.–15. srpna 1911). Olomouc, 1913.

XXIII. internationaler eucharistischer Kongress in Wien. Festalbum. Wien, 1912.

XXIII. mezinárodní eucharistický kongres ve Vídni. Zpráva české sekce 1912. Praha, 1913.

Noviny a časopisy:

Farní věstník. Úřední měsíčník premonstrátských far. Nová Říše, roč. V., 1933.

Farní věstník. Úřední měsíčník pro duchovní správu v Telči. Telč, roč. X., 1928.

Naše Slezsko. Časopis čsl. strany lidové pro Opavsko, Hlučínsko, Těšínsko a přilehlé kraje Moravy. Opava, roč. XIX., 1928.

Ochrana. Týdeník hájící zájmy čsl. strany lidové v župě jihlavské. Znojmo, roč. XXII. a XXIII., 1930 a 1931.

SS. Eucharistia. Orgán spolku kněží klanějících se nejsv. Svátosti Oltární. Kroměříž, 1896–1941.

Badatelská práce Jana Larische se soustřeďuje na moravské církevní dějiny od 19. stol. až po nacistickou a komunistickou totalitu 20. stol. (*Pronásledování katolické církve v době nacistické okupace na území ostravsko-opavské diecéze*, 2005; *Rudolf Jan*, 2010, spolu s Bohumilem Zlámallem; *P. Ferdinand Chýlek*, 2011; *Vytrvali ve zkouškách*, 2012; *Mons. ThDr. P. Rudolf Nejezchleba*, 2012; *P. Rudolf Schikora, CSsR*, 2013; *P. Paul Alois Heider, OT*, 2014) a na dějiny a významné osobnosti Římskokatolické farnosti v Ostravě-Svinově (*ThDr. Ladislav Kubíček*, 2009; *P. František Hadamčík*, 2009; *Prelát P. František Gavlas*, 2009; *P. Jan Němec*, 2009; *Katoličtí kněží, rodáci z Ostravy-Svinova*, 2010; *Římskokatolická farnost Krista Krále v Ostravě-Svinově 1931-2011*, 2011). L. se profiluje také jako překladatel z němčiny (*W. Grocholl: Joseph Martin Nathan*, 2002; *A. Holzbach-B. Heinen: P. Richard Henkes, SAC*, 2006).

Jan Larisch, Th.D., (*14. 11. 1963 Vítkov) je katolickým knězem, církevním historikem a překladatelem. Gymnázium navštěvoval ve Vítkově, v letech 1982–1989 vystudoval CMTF v Litoměřicích, 1990 přijal kněžské svěcení, 2008 promován doktorem teologie (Th.D.) v oboru praktická teologie – církevní dějiny. Je členem Moravsko-slezské křesťanské akademie, spolupracuje s Ústavem pro studium totalitních režimů. Jako kněz působil na různých místech Moravy a Slezska (Přerov, Odry, Spálov, Mankovice, Kozlovice, Rychaltice, Hukvaldy). R. 1997 přijal kněžské místo v Ostravě-Svinově, kde působí dodnes. Od r. 2012 je prezidentem Diecézní charity ostravsko-opavské.

Národní eucharistický kongres v Brně

PAVEL KOPEČEK

Naše místní církev se po celý letošní rok připravuje na Národní eucharistický kongres (NEK), který bude probíhat v Brně od 15. do 17. října 2015. Tento říjnový termín by měl být vyvrcholením mnoha aktivit, protože eucharistický kongres nelze vnímat jen jako jednorázovou akci, ale jako širokou celoroční nabídku pro farnosti, řeholní domy, církevní komunity a hnutí. Během loňského roku byl připraven materiál a vydán tiskem, ve kterém je šest základních témat, jež se mají ve farnostech od ledna do června postupně probírat. Celý kongresový proces se primárně uskutečňuje na farní úrovni, věřící mají být vhodným způsobem seznámeni s tajemstvím eucharistie. Vrcholným dnem ve farnostech by proto měla být slavnost Těla a Krve Páně s následnou nedělí 7. června 2015, kdy farnosti a společenství budou prožívat „Den eucharistie“ ve své farnosti.

Získané zkušenosti z farností se mohou přímo nebo prostřednictvím diecéze předávat ke zveřejnění při národní konferenci v Brně ve dnech 15.–16. října 2015. Každá diecéze vyšle na tuto konferenci maximálně 20 osob, které mají ve svých diecésích shromažďovat zkušenosti a podněty z farností. Tato národní konference o eucharistii bude probíhat na Biskupském gymnáziu v Brně. Hlavním dnem pak bude sobota 17. října, kdy v Brně na náměstí Svobody bude v 10.30 hod hlavní bohoslužba s následným eucharistickým průvodem a bohatou nabídkou doprovodných programů v centru Brna. Pro tuto bohoslužbu je třeba si předem ve farnostech nebo přes webové stránky zajistit vstupenky.

Celý průběh konference je znám, přesto nejsou upřesněny názvy jednotlivých přednášek. Do dvoudenního programu jsou zařazeny příspěvky: Benedikta Mohelníka OP (sakramentální téma), Radka Tichého (liturgické téma), Gabriely Vlkové, OP (biblická část), biskupa Jiřího Paďoura. Do závěrečné diskuze přijali pozvání: P. Prokop Brož, P. Ctirad Václav Pospíšil, P. Cyril Vojtěch Kodet, PhDr. Jitka Jonová. Všem účastníkům konference bych doporučil seznámit se s tématy a s nimi spojenými pastoračními podněty pro katechezi ve farnostech. Eucharistická úcta a příprava na národní kongres v Brně se má stát inspirací života a aktivit katolické církve v ČR. Témata vypracovaná přípravnou skupinou by měla tvořit základní osu programu říjnové konference.

Šest témat pro NEK 2015

Prvním z těchto šesti základních témat je „Eucharistie a jednota“, v čemž bychom mohli vidět především rozměr ekumenický. V brožurce k Národnímu eucharistickému kongresu se píše: „*Jednota není pro křesťany akademickou otázkou, ale přímým Ježíšovým požadavkem. Můžeme jej vnímat ve třech základních úhlech pohledu: jednota s Bohem, jednota společenství, jednota společenství všech křesťanů ve smyslu ekumenických vztahů.*“

Druhé téma, pod názvem „Eucharistie a společenství“, je rozvinutím tématu prvního – poukazuje na slavení eucharistie ve společenství věřících, církev stále roste a žije z eucharistie. Eklesiální rovina by neměla být vnímána jen jako interní záležitost církve, neboť ona má naplňovat své poslání ve světě.

Třetím tématem je „Eucharistie a solidarita“, kdy je zdůrazněn charitativní rozměr života církve. Křesťané jsou vybízeni Kristem k vnímavosti a aktivitě ve vztahu k lidem, kteří trpí duchovní nebo materiální nouzí. Láska vyjádřená konkrétními skutky je vyjádřením opravdovosti naší víry a lásky k Bohu.

Čtvrtá farní katecheze poukazuje na „Eucharistii a evangelizaci“, tedy na misijní a evangelizační poslání církve. V připraveném materiálu se k tomu uvádí: *„Praxe ukazuje, že při různých evangelizačních aktivitách zůstává podstatou plodnosti hlasatelů evangelia modlitba, především adorace před Nejsvětější svátostí oltářní. ... Eucharistie je vyjádřením základní pravdy o Kristově vztahu k člověku, o smyslu našeho života a stává se vrcholem iniciace nového křesťana do života církve.“*

Téma „Maria a eucharistie“ rozvíjí myšlenky papeže Jana Pavla II. z jeho encykliky *Ecclesia de Eucharistia*. Spojení Marie a eucharistické slavnosti je dáno jejím podílem na Kristově vykupitelské oběti. Maria nestála jen pod křížem, ale byla se svým synem i v okamžiku ustanovení eucharistie.

Poslední z farních katechezí by se měla věnovat „Obnovení slavení eucharistie“, téma je liturgické a mělo by prohloubit a formálně i zlepšit liturgický život a slavení liturgie ve farnostech. Tato liturgická katecheze by měla ozřejmit věřícím význam mešní slavnosti a prohloubit její aktivní prožívání, jak o tom hovoří liturgická konstituce II. vatikánského koncilu.

Celkově k těmto tématům bych dodal, že byly vypracovány různými autory z různých diecézí, což se projevilo na struktuře předloženého textu, míře a kvalitě jeho zpracování. Text odráží erudici svých autorů a jejich kompetentnost v daném oboru. Domnívám se, že teologické texty by měli připravovat teologové, pastorační materiály pastoralisté a eucharistické texty liturgikové.

NEK 2015 a doprovodný program

Během celého roku 2015 probíhá v České republice mnoho aktivit, které dokreslují proces eucharistického kongresu. Jmenoval bych Dny víry 2015 s vyvrcholením v prvním červnovém týdnu v Praze, v červenci Katolická charismatická konference v Brně, národní setkání katechetů, ale rozhodně na prvním místě dvě národní poutě – na Velehradě a ve Staré Boleslavi. Tyto a další možná více, možná méně významné aktivity v naší katolické církvi mohou jakkoliv více či méně přispívat k záměru národního kongresu eucharistie – obnově smlouvy našeho národa s Bohem, smlouvy nové a věčné, podaných rukou všech se všemi a především pak s Bohem.

Záměrem bude, podobně jako v červnu v Praze u příležitosti Dnů víry 2015, a také na podzim v Brně při národním vyvrcholení eucharistického kongresu oslovit, evangelizovat, představit různé aktivity a iniciativy naší církve, projekty charity i církevního školství před společností, ale především ve vnitřní jednotě nás samých.

Uvedl bych několik zajímavých názorů, jak je NEK přijímán některými věřícími. Věřící z Hradecké diecéze konstatovala: „Stojí za to, si přečíst krátký a velmi výstižný pastýřský list biskupa Mons. Jana Vokála, aby nebyla jediná farnost, která by se nezabývala

přípravami na národní eucharistický kongres. “Druhý konstatoval: „Věnovat se ve farnosti zasláným tématům, znamená, že naše farnost bude eucharistickým kongresem žít, že to bude cesta naší společné obnovy v tajemství eucharistie jako nové a věčné smlouvy.“ Jiný věřící ocenil to, že „je nový KT od ledna i s diecézními přílohami a pro NEK jsou už v č. 1 jasná stanoviska. Hlavně, že nejde o jednorázovou akci na podzim v Brně. To by bylo opravdu pouze drahé a velké Boží Tělo, a to by asi moc neprospělo.“ Pro mnohé věřící je eucharistický kongres vnímán skrze modlitbu, jak říká jedna věřící: „Pořád čekáme v naší farnosti na kartičku se společnou modlitbou za NEK. Snad konečně dorazí. Bohu díky, je také v KT i se znělkou. To, že se můžeme všichni za NEK modlit, znamená, že se všichni můžeme učit tuto smlouvu – eucharistii – slavit, milovat a zachovávat.“ Příprava a celoroční průběh eucharistického kongresu vyvolávají i mnohé otázky a dotazy: „Zaujaly nás také některé otevřené otázky k obnově slavení tajemství eucharistie. Hodně i z liturgie. Bude možnost na ně získávat i odpovědi? Spolehlivé?“

Co to je eucharistický kongres a má dnes smysl jej konat?

Eucharistické kongresy jsou jedním z nejmladších projevů eucharistického kultu mimo mši. Myšlenka eucharistických kongresů se zrodila ve Francii a pojí se s řeholnicí Emilií Tamisiérovou (1834–1910). Ovlivnil ji sv. Petr Julián Eymard (1811–1868), zakladatele Kongregace Nejsvětější svátosti – eucharistiánů. Z jeho horlivé eucharistické úcty vyrostla myšlenka pořádat eucharistické kongresy. Dalším člověkem, který pomáhal nalézt ideu eucharistických kongresů, byl pater Chevrier. Velmi podporoval uctívání Eucharistie mimo mši, považoval adoraci za prodloužení mešní oběti a za nejvhodnější způsob, jak uctívat Boha. První eucharistický kongres se konal roku 1874 v Avignonu ve Francii. Papež Lev XIII. bulou z 29. dubna 1879 podpořil ideu konání mezinárodních eucharistických kongresů. První mezinárodní eucharistický kongres se konal v Lille roku 1881. Byl inspirován živou vírou v reálnou přítomnost Ježíše Krista ve svátosti Eucharistie. Adorace a velká procesí měly být oslavou triumfu eucharistie. Dekrety papeže sv. Pia X. – o četnosti přijímání, *Sacra Tridentina synodus* (1905), a o časném přijímání dětí, *Quam singularis* (1910) – způsobily, že se kongresy staly příležitostí k podpoře častého přijímání dospělých a časného prvního sv. přijímání dětí. Později se konstituce II. vatikánského koncilu *Sacrosanctum concilium* (1963), instrukce *Eucharisticum mysterium* (1967, čl. 67), rituál *De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam* (1963, čl. 109–112) a v neposlední řadě také nejnovější instrukce *Redemptionis sacramentum* z roku 2004 (čl. 142–145) snaží vysvětlit nový pohled a zdůraznit zásady, které se mají zachovávat při přípravě a slavení eucharistických kongresů. V současnosti je při eucharistických kongresech kladen důraz na problémy současného světa, ekumenismus a také na mezináboženský dialog.

Je zřejmé, že vlastní příprava a konání eucharistických kongresů nejsou samoúčelné; pokud by se konal „kongres pro kongres“, bylo by to málo. Je důležité, aby se kongres stal opravdu podporou pro povzbuzení zbožnosti nejen při své přípravě a konání, ale i následně po svém ukončení. Pokud NEK 2015 rozvine v církvi širokou diskusi ohledně aktuálních problémů společnosti, v níž žijeme, otázky ekumenismu, charity a náboženského dialogu, tak měl smysl. Skončí-li však vše 17. října 2015 v Brně na náměstí Svobody při „závěrečné mši“ a následném eucharistickém průvodu, tak se plně nevyužila nabízená příležitost.

Teologické myšlenky a NEK 2015

V průběhu více jak stoleté historie eucharistických kongresů, můžeme vysledovat, že každý z nich kladl důraz na jiný aspekt eucharistického tajemství nebo problematiky křesťanského života, která má čerpat sílu z eucharistie. Víra v reálnou přítomnost Krista v eucharistii byla jedním z hlavních impulzů pro vlastní konání eucharistických kongresů a pro eucharistickou úctu vůbec. Dlouho v církvi panovalo přesvědčení, že obnova křesťanského života přichází skrze eucharistii. Nešlo tedy jen o to, aby se zdůraznila reálná přítomnost Krista v eucharistii, ale o povzbuzení křesťanského života a zdůraznění přínaléžitosti k církvi. Proto vždy eucharistické kongresy obsahovaly přednášky a katecheze na eucharistická témata. Hlavním bodem ale byla slavnostní liturgie a následné eucharistické procesí, kterého se účastnili věřící a osobnosti kulturního či politického života. Domnívám, že tak tomu bude i v tomto případě, kongres má být především povzbuzením modlitby a adorace – intereklesiální záležitostí.

V dějinách eucharistických kongresů se objevovala témata jako Kristův pokoj, Maria a eucharistie, Eucharistický apoštolát v misiích a témata týkající se eucharistické praxe v různých zemích. Při pročitání připraveného materiálu na NEK 2015 si uvědomuji, že není příliš rozpracována katecheze o mši, aby se zdůraznila její paschální rovina a „aktivní a vědomá účast“ na eucharistickém slavení. Konstituce II. vatikánského koncilu o liturgii *Sacrosanctum concilium* (1963), ve které byl objasněn teologický základ eucharistie, dala podnět k tomu, že velkou roli při přípravách měla mít obnova liturgie. Vztah mezi celebrací a uctíváním Eucharistie mimo mši byl objasněn v instrukci *Eucharisticum mysterium* (1967).

Národní eucharistický kongres je především kongresem místní církve, bylo by inspirativní, kdyby byl i setkáním teologů, kteří budou uvažovat nad eucharistií z různých úhlů pohledu: liturgicky, biblicky, pastorálně, antropologicky, sociálně a ekumenicky. Z celého přípravného procesu však tento dojem nemám. Důležitým teologickým tématem je i mariologie – téma Maria a eucharistie je důležité, poukazuje jak na vnitřní, tak vnější účast na velikonočním tajemství Krista, za předpokladu, že svůj život přetvoříme do pravého společenství s Bohem a s bližními. Dále jsou to aktuální témata, což dokládá i přípravný dokument pro farní katecheze, o nichž se má na kongresu nejen diskutovat, ale také usilovat o nalezení možnosti konkrétní pomoci. Po kongresu by se viditelně měla projevit podpora charity, solidarita a soucit s chudými.

Jsem v očekávání, zda na říjnové setkání v Brně budou pozváni představitelé jiných křesťanských církví a komunit, aby se podíleli na teologickém setkání a diskuzi k navrženým tématům, jak jsou uváděny v již zmiňované publikaci pro farní katechezi před Národním eucharistickým kongresem.

Ing. ThDr. Pavel Kopeček, Th.D., katolický kněz brněnské diecéze působící ve farnosti Podolí u Brna, odborný asistent na CMTF UP v Olomouci a předseda MSKA.

Několik střípků z dějin farnosti Kunovice

(dokončení z minulého čísla)

JAROSLAV ŠILER

Mezi velkým počtem kněží, pocházejících z farnosti Kunovice, můžeme nalézt i několik řeholníků, a jelikož od 30. listopadu 2014 se v církvi slaví Rok zasvěceného života, rozhodl jsem se některé tyto osobnosti přiblížit.

P. Kašpar František Jurásek OFMCap.

P. Kašpar František Jurásek

P. Kašpar František Jurásek se narodil 31. března 1844 v Kunovicích v čísle popisném 255 a téhož dne byl pokřtěn kunovickým farářem Jiřím Straškrabou na jméno František (Franz). Jeho otec František Jurásek byl půlláník z Kunovic, matka Mariana byla dcerou Martina Slováčka, domkaře z Chylic a jeho manželky Barbory. Kmotří byli Jakub Maša, poločtvrtník z Kunovic a jeho manželka Anna. Porodní bába se jmenovala Barbora Svobodová, bytem Kunovice č. p. 333.¹

František vstoupil do kapucínského řádu v Rakousku a po teologických studiích byl roku 1868 vysvěcen na kněze. Někde se jako rok svěcení udává již rok 1866. Největší řadu let prožil jako kvardián² a správce fary sv. Matěje v Linci, kde se zasloužil o osmítisícovou českou menšinu.³ Vystoupil z řady spolubratrů a stal se osobností známou, váženou i populární. Nějakou dobu byl i definitorem⁴ řádové provincie. Byl považován za patrona a duchovního vůdce lineckých Čechů.

Průběžně navštěvoval i rodné Kunovice, jak o tom svědčí zápisy v matrikách. Na návrh starosty Jana Fornůska-Bismarka byl 5. srpna 1917 zvolen čestným občanem Kunovic. Tehdy působil jako představený lineckého kláštera a čestné občanství mělo být ke zlatému kněžskému jubileu. Na sklonku života byl přeložen do kapucínského kláš-

1 Moravský zemský archiv Brno. Taufmatrik der Kunovitzer geborenen. Anno 1828-1846, sig. 11665 str. 505.

2 Kvardián nebo také guardián (z italského guardia čili stráž) je představený kláštera. Označení používají františkáni všech tří větví. Zavedl ho sv. František z Assisi.

3 PETERA, V.: *Géniové církve a vlasti* – P. Kašpar František Jurásek. [on-line] [cit. 1. 6. 2014] Dostupné na: <http://www.cdct.cz/petera/data/dil.VII/pet.145.jpeg>.

4 Definitore - představený jednoho z obvodů řádové provincie.

tera ve Vídni, v jehož kostele se nachází i proslulá hrobka Habsburků, v níž jsou pohřbeni například Marie Terezie, Josef II. či František Josef I. Zde dne 26. března 1926 (někdy se mylně uvádí 1922) zemřel a byl pochován na ústředním hřbitově ve Vídni.⁵ O tom, jak byl oblíben v Linci, svědčí to, že celá česká obec linecká se zúčastnila jeho pohřbu a želela bolestně odchodu tak dobrého vůdce a pravého tatíčka. P. Kašpar František Jurásek byl pohřben na ústředním hřbitově ve Vídni.⁶ Patřil mezi nejvýznamnější Kunovjany, kteří působili v Rakousku.⁷

ThDr. P. Jan Hráček O. Praem.

P. Jan Hráček se narodil 5. června 1893 v Kunovicích v čísle popisném 426 a následujícího dne byl pokřtěn kunovickým farářem Josefem Sedláčkem. Jeho tatínek Jan Hráček byl domkař z Kunovic, syn Antonína Hráčka, domkaře z Kunovic a jeho manželky Anny z rodu Valentina Kalného. Jeho maminka Anna byla dcerou Fabiána Pochylého, domkaře z Kunovic a jeho manželky Anny. Kmotři byli František Pochylý, domkař z Kunovic a jeho manželka Marianna. Porodní bába se jmenovala Antonie Schönbaumová, bytem Kunovice č. p. 402.⁸

Na kněze byl vysvěcen roku 1917,⁹ roku 1918 se jeho působištěm stal Svatý Kopeček: „Koncem června odvolán P. Prokop na Strahov; na jeho místo poslán P. Jan Hráček, Moravan z Kunovic – 2. července.“¹⁰ Od 31. prosince 1925 do 1. září 1926 vykonává úřad kaplana v Jihlavě, poté se vrací opět na Svatý Kopeček: „31. prosince odjel kooperátor Jan Hráček do Jihlavy, aby nastoupil u sv. Jakuba jako kaplan. Na jeho místo přišel z Jihlavy Gerlak Mazal. (...) 1. září vyměnili si opět místa kaplani Jan Hráček a Gerlak Mazal.“¹¹ V roce 1930 zde oddal svou neter Marii Šlosarovu s panem Kolečkářem.¹² 1. července 1934 byl ustanoven farářem v Mikulovicích: „Jan Hráček, zdejší kooperátor, byl ustanoven 1. července farářem v Mikulovicích. Na jeho místo přišel Jan Křtitel Va-

ThDr. P. Jan Hráček O. Praem.

5 TEŤHAL, V.: *Kašpar Jurásek* (archiv farnosti Kunovice).

6 PETERA, V.: *Géniové církve a vlasti* – P. Kašpar František Jurásek.[on-line] [cit. 1. 6. 2014] Dostupné na: <http://www.cdct.cz/petera/data/dil.VII/pet.145.jpeg>.

7 TEŤHAL, V.: *Kašpar Jurásek* (archiv farnosti Kunovice).

8 Moravský zemský archiv Brno. Rodní a křestní kniha 1886–1899, sig. 11668, str. 176.

9 *Catalogus venerabilis cleri archidioecesis Olomucensis anno reparatae salutis 1920*, str. 152.

10 Archiv farnosti Svatý Kopeček. Kronika farnosti Svatý Kopeček, str. 106.

11 Archiv farnosti Svatý Kopeček. Kronika farnosti Svatý Kopeček, str. 111.

12 ThDr. Jan Hráček biskupský notář a vikář. Písemné svědectví F. Kolečkáře (archiv J. Š.).

lášek z Nové Říše, půjčený nejméně na rok. Kdo to čteš, přej prvním i druhému Božího požehnání. 3. července odjel odtud na své působiště jako farář do Mikulovic Dr. Jan Hráček. Nepřál si, aby bylo něco uspořádáno na rozloučení; jak tiše a skromně zde žil a působil, tak chtěl odjet a odjel. Jen vdp. probošt a P. Pius ho doprovázeli na nádraží. Působil zde 16 let s malým přerušením 8 měsíců – roku 1926, kdy od 1. ledna do 31. srpna byl v Jihlavě, působil svědomitě a obětavě. Pán Bůh mu to na přímmluvu P. Marie Svatokopecké hojně odplatí!“¹³

Již roku 1935 se ale opět vrací na Svatý Kopeček: „K 1. červenci byl jmenován kaplanem v Milevsku dp. Bedřich Kafka, který zde působil od 29. srpna 1933. Tím se splnilo jeho dávné a vroucí přání. Na Milevsku se narodil, vyrostl v mladého muže a má tam pokrevné; není tedy divu, že tam spěchal s touhou nezkrtnou. Na jeho místo byl sem poslán dřívější kaplan Dr. Jan Hráček, dosavadní vicarius actualis v Mikulovicích. Pláš-li se proč, slyš: Nesloužilo mu tam zdraví.“¹⁴ Roku 1938 ThDr. P. Jan Hráček odchází ze Svatého Kopečka potřetí a tentokrát již definitivně: „30. června opustil Svatý Kopeček dp. Dr. Jan Hráček byv jmenován farářem ve Smilových Horách u Pacova. Působil zde plných 20 roků (1918–1938) s malými přestávkami, kdy byl kaplanem v Jihlavě (8 měsíců) a farářem v Mikulovicích. Na jeho místo přijel 1. července dp. Stanislav Pavel Lampart.“¹⁵

Jeho prasynovec vzpomíná: „Ve Smilových Horách zůstal až do penze. Vedle kostela měl i faru se zahradou, o kterou velice pečoval. Moje maminka mě tam posílala na prázdniny coby ještě školáka. Tam jsem poznal, jak je můj prastrýc moudrý a vážný člověk. Měl na starosti ještě tři malé vesnice, kde kostel neměli. Uměl pět světových jazyků a kázání si připravoval těsnopisem. Velice jsem si ho vážil, neboť mně dal do života tu nejlepší školu. Proto jsem mu také postavil v Kunovicích dům s pomocí naší rodiny, když šel do penze.“¹⁶ Do Kunovic se přistěhoval roku 1961.¹⁷ Biskupský notář a vikář v. v. ThDr. P. Jan Hráček zemřel náhle 5. března 1966 v nedožitých 73 letech. Až do své smrti vykonával bohoslužby jak v Kunovicích, tak i v Míkovcích.¹⁸

P. Jan Chrástek CSsR

P. Jan Chrástek se narodil 30. prosince 1894 v Kunovicích v čísle popisném 160 a dne 1. ledna 1895 byl pokřtěn kunovickým kooperátorem Josefem Hladkým. Jeho tatínek František Chrástek byl podsedník z Kunovic, syn Františka Chrástka, polotčvrtníka z Kunovic a jeho manželky Barbory z rodu Antonína Ryšánka. Jeho maminka Anna byla dcerou Martina Šáchy, podsedníka z Kunovic a jeho manželky Veroniky. Kmotři byli Šimon Potomák, domkař z Derfle a jeho manželka Anna. Porodní bába se jmenovala Barbora Burešová, bytem Kunovice č. p. 348.¹⁹

Na kněze byl ordinován 10. července 1921 v chrámu Božského Srdce v Bílsku u Li-

13 Archiv farnosti Svatý Kopeček. Kronika farnosti Svatý Kopeček, zápis z roku 1934.

14 Archiv farnosti Svatý Kopeček. Kronika farnosti Svatý Kopeček, zápis z roku 1935.

15 Archiv farnosti Svatý Kopeček. Kronika farnosti Svatý Kopeček, zápis z roku 1938.

16 ThDr. Jan Hráček biskupský notář a vikář. Písemné svědectví F. Kolečkáře (archiv J. Š.).

17 TEŤHAL V.: *Dějiny kunovické farnosti*. In: ČOUPEK, J. a kol.: *Kunovice v proměnách času*, Moraviapress, Brno, 1996, str. 123.

18 ThDr. Jan Hráček biskupský notář a vikář. Písemné svědectví F. Kolečkáře (archiv J. Š.).

19 Moravský zemský archiv Brno. Rodní a křestní kniha 1886–1899, sig. 11668, str. 231.

tohle.²⁰ Po vysvěcení působí jako zdatný misionář v Praze a v Brně.²¹ Ve farní kronice Bošovic se můžeme dočíst o misiích, které tam roku 1933 vykonával: „Od 19. března do 26. března konala se zde sv. misie. Konali ji dva důstojní páni z řádu Redemptoristů a sice P. Jan Chrástek a P. Jaroslav Kalous, oba horliví a výmluvní kazatelé. Kostel byl přeplněn, sv. zpovědi vykonalo se 955 a k sv. přijímání přistoupilo 2050 věřících. Průvodu s misijním křížem zúčastnilo se 1500 věřících za účasti přespolních z Otnic, Lovčiček a Velkých Hostěrádek. Měly zde tedy sv. misie pěkný úspěch. Deo gratias. Biskupská konsistoř v Brně vyslovila se pochvalně o výsledku sv. misí. Než s lítostí třeba říci, že bylo i dosti těch, kteří svaté svátosti nepřijali.“²² Roku 1933 byl jmenován rektorem v Českých Budějovicích. Ale již roku 1935 byl přeložen na Slovensko,

P. Jan Chrástek s rodiči

jmenován superiorem v Bratislavě, kde z bývalého sirotčince zřizuje klášter a při něm prozatímní kapli sv. Cyrila a Metoděje. Ale již téhož roku dne 2. října po operaci umírá a je pohřben na hřbitově sv. Martina v Bratislavě.²³

Po jeho smrti o něm vyšel v Budějovicích tento článek, ve kterém na něho vzpomínají těmito slovy: „Obdivuhodná byla jeho láska k Matce Boží. Nikdy neopomenul zmínit se v kázání nebo promluvě o ní. V májových kázáních nás nabádal, abychom závodili v lásce k Matičce Boží. Věle o ní promlouval při každé schůzi. (...) Dva rysy byly význačné v jeho životě: trpělivost a láska k P. Marii. Jako rektor zdejší koleje vzal si za úkol, že povznese úctu k P. Marii budějovické a mariánský kostel učiní poutním místem jako dříve. Zavedl „Zdravas“ k P. Marii budějovické. Chrám mariánský s velkým nákladem opravil zevně. (...) Zemřelý pan ředitel horlivě pečoval o muže a jinochy. Na první pátky scházivali se společně k adoraci. Účast byla již při první adoraci taková, že pan ředitel byl příjemně překvapen. Toto dílo působilo mu mnoho radosti a adorace se trvale ujaly. Jak skromně žil, tak nenápadně od nás odjel. Nikdo ani netušil, že opouští naše město, aby se ujal nového úřadu jako první rektor koleje redemptoristů v Bratislavě a tím méně jsme mohli tušit, že od nás odchází navždy. Když došla k nám zpráva o jeho smrti, nemohli jsme ani uvěřit. Bolest nad jeho ztrá-

20 *Catalogus cleri dioeceseos Brunensis* 1932, str. 303.

21 Pražská provincie Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele. [on-line] [cit. 28. 5. 2014] Dostupné na: <http://cssr.cz/cz/page/152>.

22 Archiv farnosti Bošovic. Kronika farnosti Bošovice, zápis z roku 1933.

23 Redemptoristé. Významní kněží a bratři pražské provincie. [on-line] [cit. 28. 5. 2014] Dostupné na: <http://cssr.cz/cz/page/152>.

tou byla všeobecná, u mužů i u žen. (...) Již 9 let trpěl zánětem středního ucha. 20. září byl nucen podrobiti se operaci. Nešetřil se, neboť chtěl pracovat do úpadu pro nesmrtelné duše. Zdálo se, že operace to zachrání. Již 28. září je přítomen svěcení nové kaple. Tenkrát pan světitel představil jej veřejnosti jako buditele a trpitele nového díla netuše, že za týden bude mluvit nad jeho rakví. Při svěcení se nemoc náhle zhoršila a dp. byl odvezen do nemocnice. K jeho lůžku dostavil se rychle jeho spolubratr, který mu naznačil vážnost okamžiku a vybídl jej k odevzdanosti do vůle Boží. (...) V hluboké zbožnosti přijal sv. svátosti a vroucně se modlil. Poslední jeho slova byla: „Ave Maria.“ (...) Pohřeb se konal v pátek 4. října. Byl přímo triumfální. Jeho hrob je doposud přikryt věnci a na dušičky putovali k jeho hrobu bratislavští Češi a hořelo na něm tolik světél, že se podobal pochodni.“²⁴

Mgr. Jaroslav Šiler je absolventem studia archivnictví na Ústavu PVH a archivnictví Filosofické fakulty Masarykovy university, kde pokračuje v postgraduálním studiu. Zabývá se církevními dějinami a církevní správou.

24 A. F., sod.: Družinské hroby (výstřižek z neurčitého periodika – archiv příbuzných P. Chrátka).

Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze

ELIŠKA KRÁTKÁ

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (KMSKB) působila na mnoha místech České republiky a její soukromý archiv je zaplněn materiály, které přibližují historický vývoj kongregace. Mezi nejzajímavější a nejrozsáhlejší materiály patří ty dokumenty, které se váží k Nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (NMSKB). Průzkum archiválií nám umožňuje porovnání historického vývoje se současným stavem. Pro pochopení zaměření kongregace a smýšlení jejích členek je pohled z hlediska dochovaných materiálů stejně důležitý jako jejich postoje v současnosti. Snaha o přiblížení historie nemocnice a jejího současného stavu je důvodem napsání tohoto článku. Není možné se zabývat každou jednotlivou událostí, která je zaznamenána v dokumentech kongregace. Proto se zde promítají jen nejdůležitější okamžiky, umožňující pochopení vývoje nemocnice, důležitost vazby na kongregaci, ale i postoj a vzdělání zdravotnického personálu.

Tak jako ve všem i zde se musí začít od začátku. A právě tento fakt nás vede k založení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a příchodu sester do Čech.

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Boromejky jsou třetí nejstarší ženskou kongregací na světě. Podnět k jejímu založení dal mladý advokát Josef Chauvenel (*1620–†1651), který zemřel ve věku 31 let na náказu morem. Jeho otec Emanuel Chauvenel splnil přání svého syna a v roce 1652 založil „Dům milosrdenství“ ve francouzském městě Nancy. Zde sídlící ženy z počátku nesly označení „Služebnice svaté Rodiny – Ježíše, Marie a Josefa“. Jejich činnost jim brzy vynesla označení „Milosrdné sestry“ a jejich neochvějná služba nemocným a důvod jejich založení je spojil s patronem sv. Karlem Boromejským. Záhy po založení tak získaly označení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Od 18. století se domy kongregace postupně rozšiřují nejen po Evropě, ale vznikají i v Africe a Americe.²⁵

KMSKB se řídí augustiniánskou řeholí a jejich hlavní náplní je služba nemocným. Díky tomuto zaměření byla Kongregace na počátku 19. století přivedena do českých zemí. Podnět k přivedení boromejek dal Alois Petr Klár, který se v Praze na Klárově pokoušel založit Ústav slepců. Otevření ústavu a příchodu Milosrdných sester do Prahy se však již nedožil. Klár umírá 25. března 1833 a v jeho záměru pokračoval

25 Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, *Archiv kongregace – mateřinec. Dějiny naší drahé kongregace*, strojopis, str. 1-15. JIRÁSKO, Luděk a KLIMEŠ, Josef: *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991, str. 129. FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, str. 62. HRUDNÍKOVÁ, Mirjam, ed.: *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, str. 181.

Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze pod Petřínem (foto autorka)

jeho syn Pavel Alois Klár. Jemu se pro spolupráci podařilo získat mateřský dům v St. Charles v Nancy. Tento mateřinec byl příliš vzdálený, aby v Praze mohl zřídit filiální dům. Učinil však návrh, že pomůže v Čechách založit samostatný mateřinec a tím zde zřídí novou větev kongregace.²⁶ Podmínkou této spolupráce bylo, že se v Čechách naleznou dívky ochotné vstoupit do noviciátu v Nancy. Díky známému rodiny Klárů, knězi Heřmanu Dichtlovi, první dvě čekatelky odjely do Nancy již v červenci roku 1834.

Tyto dvě dívky, Terezie Walterová a Františka Fickerová, již v roce 1835 následovaly Terezie Preinfalková a Jana Němcová. Všechny čtyři novicky vyhovovaly požadavkům kongregace a v roce 1837 bylo rozhodnuto, že společně složí věčné sliby. Po složení slibů se nové sestry vracejí do Čech. Jako průvodkyně a pomoc jsou jim přiděleny dvě zkušené francouzské sestry, Terezie Helvigová a Ursula Hoirson. Boromejky v roce 1837 přijíždí do Prahy a přicházejí do Ústavu slepých na Klárově. Podmínky v Ústavu však nebyly pro rozvoj nové kongregace příznivé a sestry již v roce 1942 podnikly veškeré potřebné kroky pro osamostatnění.²⁷

26 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** *Kronika kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, český překlad 1. díl, str. 3-5. **JIRÁSKO, L. a KLIMEŠ, J.:** *Církevní řády*. str. 129.

27 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** *Složka Marie Terezie Helvigové; část dochovaných německy psaných poznámek S. M. T. Helvigové. Dějiny naší drahé kongregace, strojopis*, str. 32-37. *Kronika kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, český překlad 1. díl, str. 5-15. **HRUDNÍKOVÁ, M.:** *Reholní život*. str. 181-185.

Úsilí o založení nemocnice

Snahu o své osamostatnění a zřízení vlastního mateřince projevily záhy po svém příchodu. Vedla je potřeba přijímání dorostu, a tím výchovy nových sester. Založení mateřského domu je u boromejek vázáno na zřízení nemocnice, neboť hlavní náplní řeholního života je služba nemocným. Pro zřízení bylo zapotřebí zajistit odpovídající prostory. Odkoupení nemovitosti umožňoval Všeobecný zákoník občanský z roku 1811, který byl v českých zemích platný až do roku 1950. Zákoník stanovil, že subjektem vlastnického práva může být každý, kdo je způsobilý k právům a koho nevyklučuje zákon.²⁸ Pro boromejky začíná jednání s vlastníky objektů ležících v Praze, které splňovaly nadstandardní požadavky kongregace. Jednalo se o koupi kláštera u sv. Kajetána,²⁹ o budovu tzv. Vlašského špitálu,³⁰ o budovu naproti Černínskému paláci³¹ a o palác knížete Claryho na Malé Straně.³² Vlivem řady faktorů se žádné z výše uvedených odkoupení neuskutečnilo.³³

KMSKB získávala finanční prostředky od dobrodinců a dárců, samostatně nebyla výdělečně činná. Jedním z nejvýznamnějších podporovatelů byl Dámský spolek šlechtičen. Spolek 2. 11. 1939 daroval kongregaci budovu sirotčince,³⁴ kde boromejky od začátku roku 1839 pracovaly jako vychovatelky. S touto budovou sousedily rozsáhlé pozemky dvou zahradních domků, které byly v té době k prodeji. Pozemky kromě sirotčince sousedily se zahradami „Vlašského špitálu“, zahradou pana z Ottenkronu. Jednalo se o majetek zesnulého barona Bretfelda, jehož dědic se rozhodl domky prodat. 14. 8. 1842 byly sestřám zahradní domky číslo popisné 336 a 337 na základě sepsání smlouvy prodány za 12 000 zlatých.³⁵ Smlouva o koupi byla, po svolení superiora kongregace pražského arcibiskupa Aloise Schrenka, podepsána. Za kongregaci smlouvu podepsala matka představená Terezie Helvigová, jako svědci svůj podpis přidaly sestra Euphemie, baron Thysebaert a sestra Luisa Fischerová. Dokument podepsal Dr. Ritter z Riesensteínu, právní zástupce prodávajícího, a dále svědek, správce domu pan Wender.

I přes zaplacení většinové ceny nemovitostí k 31. 1. 1843 nedošlo k přepsání ve prospěch kongregace. Podle Všeobecného občanského zákoníku z roku 1811 musel být církevní majetek evidován v příslušných veřejných knihách, aby bylo vlastnické právo daného církevního subjektu nezpochybnitelné.³⁶ Zjistilo se, že v rámci dědického řízení neproběhlo v pozemkových knihách přepsání na dědice, který

28 §1472 zákona č. 946/1811 ř. z., Všeobecného občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

29 Ulice Nerudova v Praze na Malé Straně (přesnější lokalizaci neznáme).

30 Budova ležící naproti paláci Lobkoviců, ulice Vlašská č. p. 34. Budova navazuje na současný mateřinec Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

31 Loretánské náměstí, Praha – Pohořelec.

32 Valdštejnské náměstí 1, číslo popisné 16. V současnosti je součástí komplexu budov Parlamentu České republiky.

33 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec. Dějiny naší drahé kongregace**, strojopis, str. 42.43. *Kronika kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*, český překlad 1. díl, str. 40-109.

34 Jedná se o dům sv. Notburgy, ulice Šporkova číslo popisné 12, Praha 1. Dům je kongregací užíván i v současnosti, kdy je tam umístěn mateřský dům.

35 Při přepočtu na současnou cenu stříbra by se jednalo o cca 1 440 000 Kč.

36 §1472 zákona č. 946/1811 ř. z., Všeobecného občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

majetek kongregaci prodal. Koupě byla prohlášena za neplatnou. Po zásahu tehdejšího Strahovského opata Jeronýma Josefa Zeidlera, příznivce a podporovatele kongregace, úřady koupí zpětně uznaly. Aby již nedošlo ke zpochybnění vlastnictví kongregace, zaplatila baronesa Gabriela Thysebaertová zbývající dlužnou částku. Tím se začíná odvíjet ošetrovatelská činnost Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.³⁷

Vlastnictví církve bylo v 19. století upravováno nejprve konkordátem přijatým mezi Rakouským císařstvím a Apoštolským stolicem zastoupeným papežem Piem IX. v roce 1855.³⁸ Po vypovězení konkordátu v roce 1870 tento vztah upravil zákon z roku 1874.³⁹ Zákon byl v roce 1918 včleněn do legislativy nové Československé republiky. Církevní majetek byl chápán jako soukromý a řídil se režimem občanského práva. Podléhal však státnímu dohledu, aby bylo zajištěno, že bude sloužit kulturním a obecně prospěšným účelům.⁴⁰

Nemocnice do 2. světové války

Po otevření špitálu měly sestry k dispozici pouze 6 lůžek pro pacienty v jedné místnosti v přízemí budovy. Pro velký zájem dívek o vstup do KMSKB a ošetrovatelskou službu ze strany pacientů muselo dojít k rozšíření mateřnice i nemocnice. Na realizaci rozšíření byla vybrána nabídka přestavby budov od stavitele Adalberta Gudera.⁴¹ Povolení k položení základů vydalo c. k. stavební ředitelství 28. 4. 1851 a stavba byla ihned zahájena. Nově vzniklá budova byla vysvěcena 15. 5. 1854 a celá komunita se ihned přestěhovala.⁴² Touto přestavbou se počet lůžek v nemocnici zvýšil na 80. Počet nemocných však postupně vzrostl natolik, že bylo rozhodnuto o dalším rozšíření prostor nemocnice. Rakouské císařství poskytlo kongregaci bezúročnou půjčku ve výši 20 000 zlatých⁴³ splatnou ročními rentami. Stavba, pod opětovným vedením stavitele A. Gubera, byla zahájena v roce 1856 a v roce 1857 se dokončovaly poslední úpravy. Tím se dosáhlo kapacity 220 lůžek. Výstavbou nového křídla v roce 1898 se kapacita navýšila na 260 lůžek.

Právním postavením se jednalo o soukromou nemocnici patřící církevnímu

37 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** Šanon sign. V; Praha – NMSKB, Historie. *Kronika Kongregace MSKB*; český překlad 1. díl, str. 97–115. *Dějiny naší drahé kongregace*, str. 110–111. **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy.** Krabice sign. A; Praha – MSKB – Pod Petřínem (do roku 1952), Mateřinec (Smlouvy o koupi domů, hypotékách apod.). Sl. Sign. A1 a A3 Koupě domů barona Bretfelda. **Jirásko, L. a Klimeš, J.: Církevní řády.** str. 129. **Foltýn, D. a kol.: Encyklopedie klášterů.** str. 63. **Hrudníková, M.: Řeholní život.** str. 182.

38 Článek 29 zákona č. 195/1855 ř. z., Všeobecného občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

39 Zákona č. 50/1874 ř. z., Všeobecného občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

40 §1472 zákona č. 946/1811 ř. z., Všeobecného občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

41 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy.** Krabice sign. B; Praha – MSKB – Pod Petřínem (do roku 1952), Mateřinec – Nemocnice PP (účetní doklady staveb do roku 1900), svazek Stavební doklady 1852.

42 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** Šanon sign. V; Praha – NMSKB, Historie. *Složka Marie Terezie Helvigové*; část dochovaných německy psaných poznámek S. M. T. Helvigové. *Kronika Kongregace MSKB*; český překlad 1. díl, str. 156–158. **Kongregace MSKB – Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy.** Krabice sign. D; Praha – MSKB – Pod Petřínem (do roku 1952), Mateřinec – Nemocnice PP (stavební plány).

43 V současnosti by se jednalo o cca 2 400 000 Kč.

subjektu, která již v roce 1855 podepsala smlouvu o předávání pacientů se Všeobecnou nemocnicí pražskou. Touto smlouvou se stala NMSKB odbočkou všeobecné nemocnice a částečně fungovala jako evakuační ústav. Pacienti posílání všeobecnou nemocnicí tvořili většinu pacientů NMSKB, ale nemocnice mohla přijímat také pacienty z pražských částí Malá Strana a Hradčany. Ze Všeobecné nemocnice přicházeli především pacienti s chronickým onemocněním, proto měla nemocnice malé procento úspěšnosti v léčení.⁴⁴

V nemocnicích 19. století se nemocní rozdělovali na pokoje pouze podle pohlaví, ale již nikoli podle druhu nemoci. NMSKB nebyla v tomto ohledu výjimkou. První patro bylo vyhrazeno ženám a druhé mužům. Ke změně v systému došlo v NMSKB v roce 1907, kdy byla nemocnice rozdělena na interní oddělení a chirurgii. Na interní oddělení připadlo i oddělení tuberkulózy vybavené novou výkonnou ventilací a vnitřním vybavením. Pacienty s tuberkulózou nemocnice hospitalizovala téměř od svého úplného začátku, ale teprve nyní jim byl vyhrazen samostatný prostor. Elektrifikace a kanalizace celé budovy proběhla v letech 1909–1912. Opravy a modernizaci vybavení v roce 1914 přerušila první světová válka.

Modernizace nemocnice se obnovila po válce a pokračovala do roku 1933. Kapacita lůžek byla navýšena z 260 na 280. Mimo kompletní modernizace ošetřoven, operačních sálů i jednotlivých pokojů proběhla modernizace kotelny a kuchyně. V roce 1933 NMSKB poprvé uveřejnila výroční zprávu o své činnosti. Tato zpráva byla reakcí na proběhlou reorganizaci, rozšíření a zmodernizování v rámci nejnovějších technických parametrů. Zpráva uvádí pokles počtu pacientů s rakovinou a tuberkulózou, předávaných ze Všeobecné nemocnice, vzrůst počtu pacientů s úrazy a chirurgických zákroků. Procento úmrtnosti se snížilo z 24,29% uváděných za rok 1927 na 21,43% v roce 1933. Ve zprávě je také uvedeno, že v roce 1933 nemocnice zaměstnávala 4 lékaře a zhruba 44 řádových sester.⁴⁵ Rozvoj a rekonstrukce pokračovaly až do začátku druhé světové války.

Zkušenosti z první světové války a nadcházející roky ukázaly potřebu školeného personálu. To dovedlo mnohé řády a kongregace k otevření specializovaných škol, ze kterých vycházel personál nejen pro církevní instituce, ale i pro instituce civilní. Na českém území vznikaly německé řádové školy v pohraničních oblastech.⁴⁶ Jediná škola patřící boromejkám vznikla v Praze, a to Ošetřovatelská škola Milosrdných sester sv. Karla Boromejského při nemocnici Pod Petřínem. KMSKB ji otevřela

44 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec. Kronika Kongregace MSKB; český překlad 1. Díl, str. 173–175. Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy. Krabice sign. G; Praha – MSKB – PP (do roku 1952), Všeobecná Nemocnice (vztah k NPP), sl. G1 – G2. Krabice sign. CH; Praha – MSKB – PP (do roku 1952), Mateřinec – Nemocnice PP; Různá korespondence ze života KMSKB r. 1900–1989: Zpráva o činnosti nemocnice MSKB v Praze III. do konce roku 1933.**

45 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy. Krabice sign. CH; Praha – MSKB – PP (do roku 1952), Mateřinec – Nemocnice PP; Různá korespondence ze života KMSKB r. 1900–1989: Zpráva o činnosti nemocnice MSKB v Praze III. do konce roku 1933.**

46 V roce 1921 byla zřízena německá roční rodinná škola sester sv. Kříže v Chebu, škola sv. Kříže v Chomutově a ve Varnsdorfu. Řád voršilek zřídil roční rodinou školu v Jeseníku. K významným školám patřila Česko-německá škola sv. Františka z Assisi v Opavě. V Hradci Králové vznikly dvě řádové školy, a to Ošetřovatelská škola Šedých sester III. Řádu sv. Františka a Odborná škola pro ženská povolání Chudých školských sester de Notre Dame.

v září 1939. V čele školy stála sestra představená. Umístěna byla ve druhém poschodí kláštera společně se školním internátem. Za deset let působení škola vychovala 134 kvalifikovaných zdravotních sester, z nichž 88 bylo řádových sester a 46 civilních. Tato škola přežila i druhou světovou válku. K jejímu zrušení došlo až v roce 1949.⁴⁷

Roky 1938–1990

Fungování NMSKB zásadně ovlivnila druhá světová válka a následný nástup komunistického režimu. Ve válečném období došlo k nárůstu počtu pacientů, ke změnám v chodu nemocnice a k častému střídání personálu. Byly provedeny výrazné stavební úpravy. Jednalo se především o přípravu a následné úpravy protiletectvých krytů pro pacienty a zaměstnance nemocnice. Magistrát hlavního města Prahy oběžníkem č. j. X.,-U 17/58/8536/41 nařídil úpravu krytů podle státem daných parametrů. Nemocnice ihned po doručení oběžníku začala s úpravami a postup dle nařízení hlásila magistrátu.

Pro těžce nemocné byl připraven sklepni prostor se železobetonovým stropem pod západním křídlem budovy nemocnice. Prostor krytu měl pojmut cca 60 lůžek pro nejvážněji nemocné. Operační sálek byl vybaven jen nejnужnějším materiálem a přípravou sterilizací pro nejakutnější zákroky. Pro chodící nemocné byly vyprázdněny a upraveny velké klenuté sklepy pod nejstarším křídlem nemocnice.⁴⁸

Za protektorátu ministerstvo školství zrušilo v září 1942 veškeré církevní školy. Boromejky byly nuceny opustit svá pracovní místa a školy, které měly ve své správě. Uvolněné sestry učitelky ochotně zaplňovaly uprázdněná místa v personálu nemocnic a charitních ústavech.⁴⁹

Počátkem května 1944 byli do Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského dopraveni vězni z Terezína a koncentračních táborů v Německu. Do nemocnice byli dováženi i cizinci, u kterých bylo komplikováno ošetření, neboť sestram ani doktorům nerozuměli a báli se. Počet raněných narůstal a všechny místnosti nemocnice byly záhy přeplněny. Problémy způsobovalo také poškození nemocničního komplexu vzniklé při bombardování. Po válce v roce 1945 byly sestry boromejky německé národnosti odsunuty z České republiky do Vídně, kde se začlenily do německé větve Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Tento krok značně oslabil českou kongregaci.⁵⁰

47 **HORSKÁ, Eliška:** *Řádová ošetrovatelská škola pro ošetrovatelky v Opavě*. In: Pamětní spis o katolické charitě v zemi Moravskoslezské; Brno 1930, str. 369–370. **PTÁČEK, Josef:** *Kongregace Šedých sester III. řádu sv. Františka, její ošetrovatelská škola a působení v Hradci Králové*. In: Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola v Hradci Králové (1949 - 1999). Sborník příspěvků k 50. výročí založení; Dobruška 1999, str. 14–16. **URBÁNEK, J.:** *O řádové ošetrovatelské škole při slezské nemocnici v Opavě*. Zvláštní otisk z časopisu Československá nemocnice; Prostějov 1930, str. 11. **KUTNOHORSKÁ, J.:** *Historie ošetrovatelství*; Praha 2010, str. 82–91.

48 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy. Krabice sign. A;** Praha – MSKB – PP (do roku 1952), sl. sign. A/14 Protiletectvý kryt.

49 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec. Kronika Kongregace MSKB;** český překlad 9. díl, str. 62–67.

50 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy. Krabice sign. D;** Praha – MSKB – PP (do roku 1952), sl. sign. D/4. **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec. Kronika Kongregace MSKB;** český překlad 9. díl, str. 97–100. Vzpomínky sester z charitního domu ro řeholnice ve Městě Albrechtice.

Většina církevního majetku byla na základě zákona o revizi pozemkové reformy⁵¹ a zákona o nové pozemkové reformě⁵² po roce 1948 zabrána státem. V roce 1948 se po rezignaci vlády vytvořily akční výbory, které žádaly odstoupení představené NMSKB. Na nemocnici a azyl na Smíchově byla záhy uvalena národní správa. Dne 1. 1. 1949 byla nemocnice zestátněna. Řádové sestry však v nemocnici prozatím zůstaly. Služby v nemocnici byly sestry zproštěny a k jejich propuštění došlo až 13. 8. 1952. Boromejky svá působiště neopustily dobrovolně. Státním nařízením byly stejně jako řádové sestry z jiných společenství rozmístěny do různých oblastí České republiky. Byly zaměstnány v továrnách, či jinak neobsaditelných pracovních místech. Rokem 1952 byl zrušen mateřinec KMSKB Pod Petřínem a vyšší představené byly internovány. I přes tento krok byly boromejky ještě v roce 1957 zaměstnány v deseti nemocnicích na území České republiky. Postupně byly nahrazeny civilními sestrami. V 70. letech 20. století začaly v nemocnicích postupně pracovat sestry, které do KMSKB vstoupily tajně, a proto nemohly nosit řeholní šat a nepřiznávaly se ke členství v kongregaci.⁵³ Tato situace trvala až do sametové revoluce v roce 1989.

Od navrácení po současnost

Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského byl majetek vrácen zákonem č. 298/1990 Sb. K protokolárnímu předání došlo až v roce 1994, neboť se stát nechtěl vzdát svého vlivu. Boromejky se však o tento majetek nemusely na rozdíl od jiných institucí přít soudní cestou. Kromě nemocnice v Praze 1 byl kongregaci vrácen i dům sv. Notburgy, ve kterém býval sirotčinec. Po navrácení budov kongregace rozhodla o neobnovení sirotčince a o přesunutí mateřince z budovy nemocnice právě do domu sv. Notburgy. K přesunu mateřince došlo proto, že v bývalých prostorách budovy nemocnice bylo zřízeno dětské oddělení a sestry to nechtěly měnit.⁵⁴

Změna politické situace na podzim 1989 umožnila boromejkám po 38 letech od konfiskace částečně obnovit činnost. Řádové sestry se do nemocnice vracely postupně od roku 1990. Definitivně byla nemocnice převedena zpět do vlastnictví KMSKB 1. 10. 1993. Označení nemocnice se vrací ke svému původnímu názvu Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a přestává být označována jako Fakultní nemocnice pod Petřínem.⁵⁵

Vlastnictví církvi je otázkou i současné politické situace. Historické vlastnické právo

51 Zákon č. 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy, ve znění pozdějších předpisů.

52 Zákon č. 46/1948 Sb. o nové pozemkové reformě, ve znění pozdějších předpisů.

53 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** *Složka sign.* V. Praha – NMSKB. Historie, poznámky sign. 2. str. 8-9. *Kronika Kongregace MSKB*; český překlad 10. díl, str. 38-165. **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy.** *Krabice sign. I*; Praha – MSKB – PP (do roku 1952), Mateřinec různá dokumentace, sign. I/13 a I/14. *Kazety VHS* - č. 43. Křesťanský magazín, natočeno pro TV ČT2, Praha 1998. **SCHILDBERGOVÁ, Assumpta.**: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. In: **VLČEK, Vojtěch, ed.:** *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze.* 1. vyd. Olomouc: MCM, 2005, str. 215-231.

54 **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – mateřinec.** *Pořadač III.* Praha – Notburga, Historie; sl. Historie sv. Notburgy a Sirotčinec sv. Notburgy, Protokol o převzetí objektu. *Fotoalbum*; Foto a obrázky z domu sv. Notburgy. **Kongregace MSKB, Archiv kongregace – filiální dům Praha-Řepy.** *Kazety VHS* - č. 16. dokument „Celým srdcem“, Salesiánské videocentrum, Praha 1994.

55 **Zakládací listina, kopie dostupná online** < <http://www.nmskb.cz/o-nas/zakladaci-listina/> >.

bylo opakovaně potvrzeno Ústavním soudem (ÚS). Plenární nález sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010 uvádí, že v případě pokračující nečinnosti zákonodárce poskytne ÚS církevním subjektům právní ochranu a umožní v individuálních věcech obnovit historické právo církevních subjektů. Na rozhodnutí ÚS navazuje přijetí zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.⁵⁶ Na základě těchto rozhodnutí a zákonů KMSKB žádá o navrácení dalšího majetku nejen na území Prahy, ale i v jiných částech České republiky.

NMSKB je jedinou církevní nemocnicí s akutní péčí na území České republiky. Jedná se o malou nemocnici, v níž je kladen důraz nejen na lékařskou, ale také na duchovní péči. Přijímá pacienty ze všech pražských částí, pokud je potřeba a dostatečná kapacita, tak z celé České republiky. Je umístěna ve středu Prahy, přímo do jejího areálu je možno přijet autem, dostupnost ze zastávky Malostranské náměstí městské hromadné dopravy je obtížnější z důvodu vzdálenosti. V současnosti se kapacita lůžek oproti maximu 280 z roku 1933 snížila na 214. Jedná se o standardní veřejnou nemocnici rozdělenou na oddělení. Z dřívější doby zůstala interna a chirurgie, přibylo anesteziologicko-resuscitační oddělení, dětské a dorostové detoxikační oddělení a lůžkové a ambulantní rehabilitační oddělení, oddělení následné péče a paliativní oddělení.

Kvalitou poskytované péče a dostupným zařízením se neliší od státních nemocnic. Pouhým rozdílem je přístup řádových sester (zdravotních sester i lékařek), které chápou službu nemocným jako své poslání a životní náplň. V nemocnici pracují řádové sestry i civilní personál. A stejně jako civilní sestry a lékařky musí i boromejky splňovat požadavky na úroveň vzdělání nutnou pro výkon povolání v jakékoli nemocnici na území České republiky. Řádové sestry nepracují na všech odděleních a jejich počet se snižuje od roku 1993. V současné době je v nemocnici zaměstnáno asi dvacet Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Ostatní řádové sestry se věnují chodu kongregace, nebo jiným sociálním činnostem.

NMSKB je neziskovou nestátní organizací, která získává prostředky na svůj provoz vlastní činností, dary od jiných fyzických a právnických osob, příspěvky ze státního rozpočtu, rozpočtu obcí a sponzorů, nebo formou dědictví ve prospěch nemocnice. Sama kongregace vytvořila nadaci „Dobré dílo sester sv. Karla Boromejského“, která se snaží nemocnici podporovat nejen finančně, ale i věcnými dary. Chod nemocnice a její strategické cíle určuje vedení nemocnice složené ze správní a dozorčí rady a managementu. Zatímco management je tvořen civilními odborníky na chod a prezentaci společností, tak správní a dozorčí radu tvoří sestry boromejky a odborníci z oblasti medicíny. Správní rada má v současné době šest členů a dozorčí rada je tříčlenná. Předsedkyní je S. M. Ancilla Doležalová (generální sekretářka vedení kongregace) a členkou rady je S. M. Amidea Rybecká (generální vikářka vedení kongregace).⁵⁷

V roce 2006 byla Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v projektu „NEMOCNICE ČR“ vybrána jako nejlepší nemocnice na území České republiky z pohledu pacientů a v roce 2008 se umístila na čtvrtém místě. Tento projekt

56 Zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů. V platnost vstoupil 1. ledna 2013.

57 PEŘINOVÁ, Iva: *Kde léčí boromejky*; in *Katolický týdeník*: 2005/27 Cyrilometodějské dvojčíslo.

zavedla nezisková organizace HealthCare Institute o. s. v roce 2006. Od tohoto roku se uskutečňuje každoročně v rámci postupného zvyšování kvality poskytované zdravotní péče o pacienty v nemocnicích ve smyslu ohleduplnosti a porozumění zdravotního personálu a dodržování kodexu práv pacientů. České nemocnice jsou hodnoceny průměrnou ratingovou hodnotou. NMSKB nemůže počtem pacientů ani zaměstnanců soutěžit s velkými státními nemocnicemi, přesto se v letech 2006 a 2008 umístila mezi nejlepšími nemocnicemi ČR. Po proběhnutí ankety se ukázalo, že je konkurenceschopná i v porovnání s velkými korporacemi.⁵⁸

V současnosti je KMSKB jednou z největších dosud plně fungujících církevních organizací, která si udržela veřejnou církevní instituci zdravotnického zaměření na území České republiky. Církevní instituce se přizpůsobily soudobým potřebám společnosti a charitativní činnost byla přenesena do charit a diakonií různých stupňů. Jako to dokazuje činnost Boromejek, ale také například činnost řádu Milosrdných bratří, který provozuje Nemocnice ve Vizovicích a v Brně.

V předloženém textu je možné sledovat vývoj jedné z církevních nemocnic na území České republiky. Záznamy dochované v archivu KMSKB umožňují sledování postupného pronikání techniky do lékařských oblastí. Vliv rozvoje na požadovanou úroveň vzdělání personálu nemocnic a tím i na sféru školství. Postupné změny ve způsobu financování lékařské péče i změny v postoji k prevenci a jejímu prezentování lidem. Právě záznamy nemocnic nám umožňují vidět pokroky, které udělala nejen medicína, ale i lidé kteří ji praktikují. NMSKB je také ukázkou pokroku a zároveň zachování tradic, které představuje pojetí ošetrovatelství v rukou řádových sester.

Das Krankenhaus der Barmherzigen Schwestern vom hl. Karl Boromäus in Prag

Der Artikel befasst sich vorwiegend mit der Geschichte des Krankenhauses der Barmherzigen Schwestern vom hl. Karl Boromäus in Prag bis hin zur Gegenwart. Einleitend widmet sich der Text der Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom hl. Karl Boromäus selbst, den Beweggründen ihrer Niederlassung in Böhmen, ihren Anfängen und Weiterentwicklung. Weiters geht es um den Anlass zur Gründung des Krankenhauses, um den politischen, wirtschaftlichen und sozialen Einfluss der Kongregation auf den Betrieb des Spitals. Die Autorin verfolgt die Veränderungen in der Personalbesetzung, wie auch die technische Entwicklung des Krankenhauses selbst. Der Artikel ist bemüht die Lage der Ordensschwestern im Spital während der beiden Weltkriege zu erörtern, als auch in der Zeit des kommunistischen Regimes. Er behandelt die Ära der Beschlagnahme kirchlicher Besitztümer, die Verstaatlichung des Krankenhauses der Barmherzigen Schwestern vom hl. Karl Boromäus und seine endliche Rückgabe an die Kongregation. Schließlich geht es um die Arbeit des Spitals in der Gegenwart und um seine Stellung unter den Einrichtungen des Gesundheitswesens im Bezug auf die Kompetenz des Personals, und des technischen Umfelds.

Ziel des Artikels ist es, die Geschichte des Krankenhauses und seiner gegenwärtigen Lage einer größtmöglichen Zahl von Lesern bekannt zu machen und auch die Geschichte dieser einzigartigen Organisation anhand der erhaltenen Archivmaterialien der Kongregation aufzuzeigen. Der Artikel kann sich nicht mit allen einzelnen Ereignissen

⁵⁸ Dostupné z: < <http://www.hc-institute.org/cz/projekty/nemocnice-ceske-republiky.html> >

im Leben der Boromärinnen befassen. Deshalb sind im vorliegenden Artikel nur die wichtigsten Augenblicke erfasst, um den Lesern die Gründung des Krankenhauses und seine Entwicklung im Laufe der historischen Ereignisse in unserem Land darzustellen.

Mgr. Eliška Krátká je absolventkou studia archivnictví na Filosofické fakultě Masarykovy university v Brně. Pokračuje v postgraduálním studiu a věnuje se vzniku, rozvoji a životu ženských kongregací v České republice.

Mešní zpěvy, Denní modlitba církve – Hymny a Zpěvy s odpovědí lidu

PAVLA JÚZOVÁ

In JÚZOVÁ, Pavla: Liturgická reforma a duchovní hudba v pražské arcidiecézi po II. vatikánském koncilu. Bakalářská práce. Olomouc: CMTF UP, 2014, 97 s. S. 30–42.

MEŠNÍ ZPĚVY A HYMNŮ

V některých kostelích pražské arcidiecéze se používá zpěvník Mešní zpěvy¹ vydaný v roce 1989. Účelem tohoto zpěvníku je poskytnout věřícím českou obdobu *Graduale Romanum* – proto se o něm také hovoří jako o *Českém graduálu*. S tímto zpěvníkem souvisí hymnář k breviáři – **Denní modlitba církve – Hymny**². K oběma publikacím ještě patří **Varhanní doprovod**³, který obsahuje kromě zharmonizovaných nápěvů také autorské doprovody k publikaci *Zpěvy s odpovědí lidu* a mnoho dalšího.

Informace ohledně tisku těchto publikací mi poskytl prof. Jan Matějka, Bohuslav Korejs a František Šmíd. Kromě přípravy Mešních zpěvů se pracovalo také na hymnáři (Hymny, viz dále) a souvisejícím Varhanním doprovodu.

František Šmíd vzpomíná, že r. 1969 vyšel od P. Jana Matějky impuls „k vytvoření důsledných liturgických knih“⁴. Práce na Mešních zpěvech byly odlišné od příprav

1 *Mešní zpěvy*. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 1101 s.

2 *Denní modlitba církve – Hymny*. 1. vyd. Česká liturgická komise, Praha 1989. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 427 s.

3 *Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

4 Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14.

Kancionálu. Aby bylo možné zapojit i varhaníky a další odborníky a zároveň se vyhnout potížím s StB a dalšími orgány, scházeli se tvůrci v soukromém bytě. Kvůli neustálé hrozbě ze strany StB nevznikaly žádné zápisy a panovala velká opatrnost, a proto ani spolupracovníci navzájem příliš nevěděli o tom, co dělají ti ostatní. Na arcibiskupství a k rukám úředníků z Ministerstva kultury se dostával jen výsledek práce.⁵

Cílem bylo „vytvoření uceleného souboru zpěvů analogického Graduálu tak, aby na všechny příležitosti byly k dispozici písně odpovídající charakteru příslušné liturgické doby a části mešní liturgie s přihlédnutím k obsahu biblických čtení. Výběr písní u Mešních zpěvů byl jakýmsi vyplňováním osnovy liturgické knihy, hledáním nejvhodnějšího zpěvu pro propium daného dne.“⁶

Na vzniku *Mešních zpěvů, Hymnů k denní modlitbě církve a Varhanního doprovodu* se podíleli:

P. Jan Matějka, P. Miloslav Máša, Dr. Václav Konzal (ve spolupráci s P. Bonaventurou Boušem), Dr. František Šmíd, Dr. Václav Plocek, Bohuslav Korejs, Otto Novák, prof. Karel Hron, Ing. Marek Čihař a Karel Sklenička⁷.

Rozdělení úkolů a hlavní zásady při práci na novém zpěvníku shrnul Fr. Šmíd takto:

Pro práci byli získáni vzdělaní liturgici, kromě P. Matějky i P. Miroslav Máša, Dr. Václav Konzal a v počátcích i P. Bonaventura Bouše. Z nich zejména Dr. Konzal a P. Máša se podíleli na nezbytné úpravě textů. Já jsem dodával ze své poměrně bohaté fotodokumentace materiály k hudební i textové redakci a podílel se na přepisu melodií spolu s Dr. Václavem Plockem. Hudební sekci dále představovali Otto Novák, Bohuslav Korejs, Prof. Karel Hron, Ing. Marek Čihař a Karel Sklenička. V tomto kolektivu panovala shoda od počátku v tom, že je třeba:

- a) vytvořit ucelený liturgický soubor pro všechny mešní formuláře s provázaností na hymnář.
- b) respektovat muzikologicky správné znění melodií založené na studiu původních pramenů a nezařadit nehodnotné písně.
- c) při úpravě textů nedělat zbytečné změny a vycházet ze zásad, které publikoval Prof. A. Škarka.
- d) pokud možno nezaložit zbytečnou nejednotu v melodiích.⁸

Velmi důležitým zdrojem textů a melodií byly fotografie starých kancionálů a graduálů (např. Franusův kancionál), které pořídil František Šmíd. Na základě rad od PhDr. Václava Plocka začal shromažďovat materiály a objížděl knihovny, kde fotografoval celé kancionály nebo jen některé části. Snažil se také shromáždit materiály tak, aby získal od nejstaršího znění písně až k novějším a připravil tak podklady pro tzv. kritické znění. Původně měly být tyto fotografie využity při sestavování tzv.

5 Srov. Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., č. 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 14. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

6 Srov. Cit. a srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 15.

7 Srov. Ibid. s. 14-15.

8 Srov. Ibid.

jednotného Kancionálu (1. vydání vyšlo v r. 1973), ale k tomu nakonec nedošlo. Vznikl ovšem unikátní archiv, který byl využit až při přípravě MZ a souvisejících publikací.⁹

Hlavními kritérii pro výběr písní byla použitelnost pro novou liturgii a kvalitní melodie i text. Použité melodie v MZ byly většinou vzaty jako kritické znění, pouze v případě neznámějších písní, kde došlo k vývoji nápěvu, ale návrat k původnímu znění již není možný, byly ponechány v soudobé verzi (např. Narodil se Kristus Pán). Editoři zastávali názor, že melodie nemají být upravované.

U textů se ovšem postupovalo jinak. S ohledem na současný jazyk došlo k určitým jazykovým úpravám. Ke konkrétním liturgickým příležitostem pak byly vybírány sloky tak, aby byly co nevhodnější a bylo jich přiměřeně s ohledem na to, zda se jedná o píseň ke vstupu či k přijímání. Některé nápěvy se tak používají s rozličnými texty: *Významné rozšíření textů na již známé nápěvy umožnila v Mešních zpěvech praxe staročeských kancionálů zpívat na nápěvy delšího liturgického období (např. velikonočního) i texty pro slavnosti a svátky, které se slaví jeden den v roce, jako je Nanebevzetí Páně.*¹⁰

Zpěvník Mešní zpěvy byl tištěn v Rakousku, kde se také dělaly korektury. Vydání MZ, hymnáře, publikace Zpěvy s odpovědí lidu a Varhanního doprovodu bylo uhrazeno „z nadačních prostředků shromážděných v zahraničí – Německu“. Pro tehdejší státní správu a Ministerstvo kultury, aby vše bylo přijatelné, proběhla úhrada „přes Vatikán“. Po mnoha průtazích dorazily do Československa publikace až v roce 1990.¹¹

Mešní zpěvy

Tento zpěvník je určen zejména ke zpěvu při bohoslužbách, neobsahuje proto písně k různým pobožnostem, společné modlitby a další související texty, které jsou v Kancionálu. Zpěvník Mešní zpěvy je rozdělen na několik částí a to:

Písně pro liturgické doby

Doba adventní

Doba vánoční

Doba postní

Velikonoční triduum a doba velikonoční

Liturgické mezidobí

Mešní řád

Zpívané odpovědi

Zpěvy z mešního řádu

Zpěvy z mešního řádu se současnými texty

Písně o svatých a o posvěcení kostela

Písně k různým příležitostem

Litanie ke všem svatým

Odpovědi k sponsoriálním žalmům

9 Srov. Ibid. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

10 Srov. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13-16. ISSN: 1802-2774; s. 15.

11 Přepis ústního rozhovoru s prof. Janem Matějkou, konaného dne 12.3.2013 v sídle Liturgického institutu v Praze, Hradčanské náměstí č. 13.

Latinské texty

Zpěvy z mešního řádu

Různé zpěvy

Přehledy

Písně jsou sestaveny tak, aby tvořily celek k určité liturgické příležitosti a pokud to možné, aby obsahovaly jednotící prvky. Zpěvník má sestaveny zpěvy pro neděle, slavnosti, svátky a některé památky. Pokud není k dispozici píseň ke konkrétnímu svěťci, je možnost vybrat jinou píseň z části se společnými zpěvy.

Přestože zpěvník MZ nabízí již hotové celky jen na některé příležitosti, je možné sestavit písně i pro všední dny. Pouze pro postní dobu jsou připraveny písňové celky na každý den. Tím, že MZ nabízí mnoho různých písní, umožňuje tak případně vytvářet písňový doprovod liturgie podle potřeb společenství a zároveň tak, aby odpovídal liturgickému slavení.

Struktura zpěvu při liturgii podle MZ:

1. vstupní zpěv

Vstupní píseň vnáší téma – odkazuje na evangelium aktuálně slavené liturgické příležitosti. Pokud sestavovatelé našli text přímo související s evangeliem, použili jej. Pokud taková vhodná píseň nebyla k dispozici, zvolili takovou, která co nejvíce vyjadřovala charakter konkrétní liturgické události. V případě slavení slavnosti, svátku či památky některého svěťce byla použita vhodná píseň, byla-li k dispozici.

Příklady:

15. neděle v mezidobí C:

Miluj Pána Boha svého vždy z celého srdce svého, z celé duše i mysli své, ze vsí síly i moci své.

Miluj též bližního svého tak jako sebe samého, ne pro sebe, leč pro něho a pro Pána Boha svého.

V obou těchto přikázáních vše, co v Zákoně, v Prorocích, bezpečně se obsahuje, jak Kristus pán dosvědčuje.

Každý na to vždy pamatuj, obojího se přidržuj, abys chráněn všeho zlého došel království věčného.¹²

1. neděle postní

Kristus příklad pokory, Pán náš milostivý, Otce svého Syn milý a jednorozený, pro hříšného člověka ráčil býti chudý, ač byl od věčnosti Bohu Otcí rovný.

Od ďábla pokušení, od lidí hanění, od přátel utrhaní, od cizích rouhání, nikde místa nemaje pro hlavy složení, Král nebeské slávy je dán v pohanění.

Hlad, žízeň, horko, zimu, největší chudobu, vzal na sebe člověka prvního pokutu, v potu tváře s bolestí a s pláčem pracoval a věčného chleba nám lidem dobýval.¹³

Podobně i dále.

¹² MZ s. 267.

¹³ MZ s. 75.

2. zpěv po prvním čtení

Vždy je uvedena odpověď k příslušnému responsoriálnímu žalmu.

3. zpěv před evangeliem

Vybraná píseň buď vyjadřuje myšlenku evangelia nebo vyzývá k chvále a děkování Bohu. Mívá méně slok a kratší texty. Velmi často obsahuje text písně zvolání *Aleluja*.

Pokud je předepsána sekvence (u vybraných slavností, tj. Hod Boží velikonoční a svatodušní), uvádí ji MZ také a to před zpěvem k evangeliu. Na s. 146-147 je sekvence v českém překladu latinské *Victime paschali* – „My chválu vzdejme, křesťané“. Na slavnost Seslání Ducha svatého je jako sekvence uvedena na s. 185 píseň „Přijď, ó Duchu přesvatý“. Na s. 990-992 je uvedena latinská sekvence „*Veni, Sancte Spiritus*“.

U některých svátků svatých byla použita universální píseň, kde se obměňují jen jména svatých:

*Svatá Ludmilo, pros za nás, aleluja, aleluja, aby Bůh byl laskav na nás, aleluja, Ježíš Kristus, Spasitel náš, aleluja.*¹⁴

V případě, že ke konkrétnímu světcí není tato píseň přímo upravena, nabízí se v části „*O svatých*“, kde jsou uvedeny universální písně k světcům, tato píseň s možností upravit podle konkrétních potřeb.

4. zpěv k přípravě darů

Mezi písněmi k této části bohoslužby převládají děkovné, prosebné a oslavné. Opakují se častěji při různých příležitostech.

5. zpěv k přijímání

Nabízí větší počet slok, většinou osm a více. Je mezi nimi také větší tematická různorodost. Některé písně odkazují na vybrané pasáže z Písma, některé jsou děkovné, prosebné a oslavné, některé vyprávějí biblický příběh aj. V některých případech poslední sloka obsahuje konkrétní prosbu o Boží ochranu, pomoc či požehnání. Někdy píseň obsahuje doxologii, která v některých případech píseň uzavírá. Některé písně jsou eucharistické. V některých případech jsou tyto písně společné pro více liturgických příležitostí.

U jednotlivých liturgických příležitostí není píseň na závěr. Doporučené písně jsou uvedeny na s. 887–892 v podobě odkazů a doplněny ještě dvěma, resp. třemi písněmi: „*Zdráva buď, Panno Maria*“ (s. 890), „*Hospodine, ulituj nás*“ (s. 891) a „*Hospodine, pomiluj ny!*“ (s. 892).

V závěrečné části tohoto zpěvníku jsou uvedeny litanie ke všem svatým – kratší a delší text (s. 895–906), odpovědi k responsoriálním žalmům (s. 909–926) a od s. 929 latinské texty. Část s latinskými texty uvádí nejprve „*Dialogy a aklamace z mešního řádu*“ (pouze text bez nápěvů), na což od s. 936 navazují „*Zpívané odpovědi z mešního řádu*“. Od s. 947 jsou uvedena latinská chorální ordinária: *Lux et origo – I, Kyrie, fons bonitatis – II, De angelis – VIII, Cum iubilo – IX, Orbis factor – XI a Deus, genitor alme*

¹⁴ MZ s. 731.

– XVIII; *pro defunctis*. Na to ještě navazují chorální nápěvy „Credo“ a to č. I, III, IV. Následují od s. 989 „Různé zpěvy“, kde jsou nejprve antifony ke zpěvům, které jsou celé uvedeny v publikaci *Zpěvy s odpovědí lidu* (bude o ní pojednáno dále) od s. 380.

Na to navazuje „Veni, Sancte Spiritus“ (s. 990–992), „Veni, Creator Spiritus“ (s. 993), „Pange, lingua“ (s. 994–995), „Te Deum laudamus“ (s. 995–1000), „Regina caeli, laetare“ (s. 1000), „Salve, Regina“ (s. 1001–1002).

Od s. 1005 jsou přehledy písní – u každé písně jsou přesně uvedeny prameny. Použité zpěvníky a graduály jsou seřazeny podle stáří, tj. od nejstaršího k nejnovějším. Ke každému je ještě uvedena stručná informace o vzniku a uložení rukopisu, příp. o tisku. U některých zpěvníků je také doplněno stručné hodnocení.

Za zmínku stojí také dvoustrana (1070–1071) věnovaná stručné informaci o zpěvu gregoriánského chorálu.

Denní modlitba církve – Hymny

Zároveň se zpěvníkem *Mešní zpěvy* byla připravena publikace úzce související s breviářem – *Denní modlitbou církve*¹⁵ (vyd. v roce 1987) – **Hymny**¹⁶ a za její hlavní účel lze považovat poskytnutí melodií k hymnům z breviáře.

Kniha obsahuje hymny k ranním chválám, modlitbě během dne, nešporám, modlitbě před spaním a k modlitbě se čtením. Jako prameny posloužily staré české kancionály, např. Jistebnický kancionál, Franusův kancionál aj. Rovněž byla využita duchovní tvorba Adama Michny z Otradovic, Jana Jozefa Božana a dalších¹⁷. Podobně jako ve zpěvníku *Mešní zpěvy* byly dle potřeby vybírány jen některé části písní, viz dále. Některé písně jsou v obou zpěvnících, tj. ve zpěvníku *Mešní zpěvy i v hymnáři*.

Základní struktura:

Hymny pro liturgické doby – s. 9–159

Hymny pro modlitbu před spaním – s. 163–170

Doplňovací hymny pro modlitbu uprostřed dne – s. 173–175

Společné hymny o posvěcení kostela a o svatých - s. 179–214

Vlastní hymny o svatých – s. 217–353

Za zemřelé – s. 357–360

Závěrečné mariánské antifony – s. 363–371

Přehledy s. 375–413

Pro lepší orientaci v melodiích a případně také ve Varhanním doprovodu¹⁸ jsou i zde označeny nápěvy čísly a písmeny. V závěru (v části Přehledy) jsou poměrně přesné informace o původu písní, o výběru slok a pramenech těchto písní.

15 *Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním*. Vatikán: Sekretariát České liturgické komise, 1987, 1863 s.

16 *Denní modlitba církve – Hymny*. 1. vyd. Vatikán: Sekretariát České liturgické komise v Praze, 1989. 427 s.

17 Srov. Ibid. s. 405–413.

18 *Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu

Součástí přípravy výše zmíněných zpěvníků byla také práce na vydání publikace určené zejména pro varhaníky - *Varhanní doprovod k Mešním zpěvům, k Hymnům pro denní modlitbu církve a ke Zpěvům s odpovědí lidu*¹⁹. Na harmonizaci písní se podílelo více osob a to např. Otto Novák, Bohuslav Korejs, Karel Hron a Marek Čihař, který následně všechny doprovody sjednotil. Jednotlivé harmonizace se přísně hodnotily.²⁰

Hlavním účelem této publikace je poskytnout harmonizace k písním v již zmíněných zpěvnících. Dále obsahuje ještě autorské doprovody k responsoriálním zpěvům, které jsou v knize *Zpěvy s odpovědí lidu*²¹. V závěru jsou na s. 261 uvedena stručná doporučení k doprovázení liturgického zpěvu a k jejich interpretaci vůbec. Na to navazují seznamy melodií (podle čísel, která byla přiřazena jednotlivým nápěvům), instrukce ke zpěvu žalmů a před evangeliem a k latinským zpěvům. Na to navazuje rejstřík pramenů, nejprve podle písní (řazeno abecedně podle písní) a poté od s. 292 prameny písní, tj. chronologicky řazené rukopisy od nejstaršího až k novějším tištěným zpěvníkům. Součástí zpěvníku je také *Mešní ordinarium pro smíšený sbor, lid, varhany a orchestr* od Zdeňka Pololánika, které tvoří samostatnou přílohu o 31 stranách.

Protože se některé nápěvy písní ve zpěvnících opakují s různými texty, obsahuje Varhanní doprovod jen harmonizace bez textů slok. Melodie jsou číslovány, proto je snadné doprovod dohledat. Po straně, u každé harmonizace, jsou uvedeny související písně. Tím je také umožněno využívání pro *Mešní zpěvy* i pro *Hymny*.

Vzhledem k množství písní, ordinárií a dalších zpěvů je toto řešení pochopitelné, ale bohužel podle mého názoru spíše nepraktické, protože varhaník potřebuje také sledovat texty, které tato publikace u většiny písní neobsahuje. Část s názvem *Zpěvy z mešního řádu s texty vybranými ze starých českých graduálů*²², ordinaria a litanie již texty obsahují a latinské zpěvy v další části publikace také.

Část s responsoriálními zpěvy obsahuje také jen harmonisované melodie, pouze odpovědi jsou s textem. Jednotlivé odpovědi jsou číslovány a nápěvy k žalmům a kantikům jsou také číslovány, což usnadňuje vyhledávání. Praktické využití je ovšem komplikované, protože má-li varhaník náležitě doprovázet zpěv, potřebuje sledovat také text. Nezbyvá než zapojit vlastní tvořivost a doprovody si různě opisovat, kopírovat, kombinovat různé knihy atd., podle schopností a nápadů konkrétního varhaníka.

Je celkem pochopitelné, že pokud editoři chtěli v jedné knize co nejvíce potřebných varhanních doprovodů, těžko by asi našli jiné řešení. Bohužel je tato publikace poněkud nepraktická a to i kvůli velkému formátu.

Přijetí a hodnocení Mešních zpěvů

Tento zpěvník hodnotil B. Bouše v již výše zmíněném článku z roku 1991 kladně

19 Ibid.

20 Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmidem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

21 *Zpěvy s odpovědí lidu*. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikánu pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

22 *Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s. Od s. 100.

jako celek, ale i tak měl mnoho připomínek. Nesouhlasil např. s dělením písní s mnoha slokami na menší celky. Dále vytýká také některé úpravy písní a obtížnější orientaci²³. V závěru článku Bouše ale konstatuje, že zpěvník Mešní zpěvy nebyl příliš přijat a všichni raději *dávají přednost líbivým kýčům*²⁴ z Kancionálu. Text uzavírá touto větou: *Vydání Mešních zpěvů bylo skoro zbytečné, k hanbě české katolické církve*.²⁵

Fr. Šmíd hodnotí vznik, rozšíření a přijímání MZ ve farnostech takto:

Mám pochopení pro zbědované poměry s malým počtem věřících, ne však pro ta společenství, kde na to mají všechny podmínky a o žádné zlepšení mezi mluveným a zpívaným slovem ani ve slavnostní nedělní liturgii neusilují. Důvodem je lenost. Bez nácviku se nezavedou ani nové písně jednotného kancionálu.

*Vytvoření Mešních zpěvů, důsledného uceleného souboru písní a jakési obdoby graduálu a hymnáře, myslím, pokusem naprosto ojedinělým, který nemá zatím obdoby ani v cizině. Snahou České liturgické komise bylo využít unikátního bohatství písní a přispět tak k souznění zpívaného a čteného slova při liturgii. Bylo by ostudou nechat toto bohatství českých duchovních písní upadnout v zapomnění.*²⁶

Bohuslav Korejs o důvodech odmítání MZ:

Odpor k Mešním zpěvům vyprovokovala nechuť kněží i varhaníků a skutečnost, že během jedné mše se měly zpívat minimálně tři písně na tři různé melodie. Kde melodie neznali – bylo nutné a rozumné je naučit. To šlo lehce zvládnout tam, kde kněz i varhaník lidem dovedli vysvětlit, že právě naučené melodie se budou často opakovat na různé, ale vhodné texty. Naučí-li se shromáždění 33 melodií, jejich znalost „vydrží“ na 600 (šest set) liturgických příležitostí. Výhoda písní z Mešních zpěvů spočívá zejména v jadrnosti textů i hudební vytríbenosti. Obtížné písně, kterých je také několik, jdou zaměnit písněmi jednoduššími.

Proč se tento zpěvník také rychle nerozšířil, tak jako Kancionál, se dnes již těžko soudí. Podle mého názoru může vyvolávat dojem, že jeho užívání je složité. Z vlastní zkušenosti vím, že seznamování a začátky používání zpěvníku mohou být pro varhaníka náročnější, protože si na bohoslužbu musí připravit více písní, ale to je jen na chvíli. Za další nesnáz při zavádění jakýchkoliv změn považuji neochotu cokoliv měnit. Obávám se také, že u MZ chybí dlouhodobě podpora duchovenstva.

Ve farnostech, které znám a kde se podařilo zavést MZ, se velmi rozšířily možnosti výběru písní k liturgii a tím také bylo umožněno vybírat co nejhodnější písně ke konkrétním liturgickým příležitostem a přispělo to k obohacení liturgického zpěvu.

To, co také mohlo způsobit nepřijetí zpěvníku, je nepřítomnost některých písní, které jsou např. v Českém kancionálu a v Kancionálu (JK). Obávám se, že mnoho lidí zpěvník odmítlo možná hned po letmém prolistování. Přitom několik písní je jak v JK,

23 Srov. BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *O českém liturgickém zpěvu (Na podzim 1991)*. In BOUŠE, Bonaventura Zdeněk: *Epilegomena*. 1. vyd. Oikoymenh. Praha 2000; s. 69–72. ISBN: 80-86005-22-4; s. 69–72; s. 70–71.

24 Srov. a cit. ibid. s. 72.

25 Cit. Ibid.

26 Cit. ŠMÍD, František: *Můj pohled na naše současné kancionály*. In Psalterium. ročník 1., číslo 2/2007, 15. duben 2007; s. 13–16. ISSN: 1802-2774; s. 16.

tak i v MZ (Jezu Kriste, štědrý kněže – s. 114, v JK č. 706; Tvůrce mocný – s. 248, v JK č. 904, některé koledy aj.). Používání zpěvníku také může komplikovat menší písmo a papír zbarvený do žluta. Od několika lidí jsem vyslechla výtku, že je to z těchto důvodů obtížně čitelné.

Zpěvy s odpovědí lidu – žaltář

V roce 1984 byla vydána publikace *Zpěvy s odpovědí lidu*,²⁷ která obsahuje responsoriální žalmy a některé další zpěvy k liturgii a tvoří určitý komplet se zpěvníkem Mešní zpěvy. Autorem většiny žalmových nápěvu je Bohuslav Korejs. Tato publikace dále obsahuje ještě nápěvy od Petra Ebena a jeden od Karla Skleničky. Autorské varhanní doprovody k nápěvům jsou součástí publikace *Varhanní doprovod*.²⁸

Nápěvy žalmů, tj. odpovědi a melodie pro zpěv veršů, vznikaly dle konkrétních potřeb autorů. Vzhledem k tomu, že v době vzniku nebylo nic jiného, začal **Bohuslav Korejs** připravovat žalmy na každý den pro využití v kostele Matky Boží před Týnem (Praha 1), kde to zpívaly děti od ambonu, a v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie v Praze-Strašnicích (Praha 10). Postupně vypracoval jich nejvíce a byl vybídnut P. Janem Matějkou (sekretář české liturgické komise), aby dodělal žalmy k třem nedělním cyklům a ke slavnostem a svátkům a připravil pro tisk. Nápěvy k žalmům pro všední dny dokončil také, ale publikovány nebyly²⁹. **Petr Eben** měl několik zhudebněných žalmů, které používal i při koncertních pořadech *Lyra Pragensis* v pražském kostele sv. Martina ve zdi. Některé jeho nápěvy vznikly již před rokem 1968³⁰.

Dlouho před vznikem již zmíněné publikace se texty žalmů s nápěvy Bohuslava Korejse šířily v podobě fotografií. Vzhledem k dobovým okolnostem nebylo možné zvolit jinou, státní mocí nepostižitelnou cestu. Rozmnožování těchto materiálů se ujal doc. František Šmíd s rodinou. Fotografie žalmů pro konkrétní liturgické příležitosti se následně rozesílaly poštou z arcibiskupství.³¹

Struktura knihy:

Hlavní část tvoří žalmy s responsoriálními odpověďmi od Bohuslava Korejse – s. 9–318. Pro přehlednost a snazší orientaci (mj. i ve varhanním doprovodu) jsou odpovědi označovány písmenem K a pořadovou číslicí – K1 – K 77 (celkem 78, jedna z antifon nemá číselné označení). Nápěvy k veršům jsou označovány římskými číslicemi. Souhrnný přehled všech odpovědí označených písmenem K nalezneme na s. 319–326.

Následuje část věnovaná nápěvům Petra Ebena, která je na s. 327–361. Responsoriální odpovědi jsou označovány písmenem E a pořadovou číslicí – E1 – 20. Nápěvy k veršům

27 *Zpěvy s odpovědí lidu*. 1. vyd. Praha: Česká liturgická komise, 1984. Vydáno ve Vatikáně pro potřebu římskokatolické církve v Československu. 411 s.

28 *Varhanní doprovod k mešním zpěvům, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu*. 1. vyd. Sekretariát České liturgické komise, Praha, Vatikán 1990. 322 s.

29 Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Osobní archiv autorky. SLAVICKÝ, Tomáš: *Čilý jubilant Bohuslav Korejs*. In Psalterium. Zpravodaj pro duchovní hudbu. Č. 1, roč. 5/2011; s. 1-10; s. 1. ISSN: 1802-2774.

30 Srov. Bohuslav Korejs – písemné odpovědi na otázky, prosinec 2012. Rozhovor z 10. ledna 2013 s Františkem Šmídem v sídle 1. LF UK v Praze, Kateřinská ul. 32. Archiv autorky.

31 Ibid.

nejsou číslovány. Posledním zhudebněným žalmem je na s. 362–364 – zpěv od Karla Skleničky (označen S). Žalмовou část uzavírá na s. 365 jednoduchý univerzální žalmový nápěv.

Druhou částí jsou rozličné příležitostné zpěvy a to **Velkopáteční zpěvy při uctívání kříže** (s. 368–371), delší a kratší **litanie ke svatým** (s. 372–379), latinské zpěvy **Rorate, caeli** (s. 380), **Adeste, fideles** (s. 383), **Attende, Domine** (s. 384), **O filii et filiae** (s. 384), **Ubi caritas est vera** – (s. 386).

Přehled odpovědí Bohuslava Korejse, Petra Ebena a Karla Skleničky naleznete v příloze č. 12.

Bohužel nebylo možné vydat tiskem responsoriální žalmy pro všechny liturgické příležitosti během roku, přestože Bohuslav Korejs tento celek vytvořil, takže máme k dispozici žalmy jen na neděle, slavnosti a svátky. Právě toto považuji za určitou nevýhodu při praktickém používání. Vznikl ale určitý vzor pro případnou vlastní přípravu varhaníků a zpěváků, kteří si tak mohou připravit ty responsoriální zpěvy, které v knize nejsou.

Tím, že autor připravil sadu snadno zapamatovatelných odpovědí, umožnil jejich širší využití, některé odpovědi se totiž dají kombinovat s více žalmy. Např. K 39 *Oslavujte Hospodina, neboť je dobrý.* nebo K 11 *Blaze každému, kdo kráčí po Božích cestách.* Některé odpovědi jsou ale využitelné jen při konkrétní příležitosti, např.: K 73 *Chvalte Hospodina, všichni jeho andělé* (2.10., Svatých andělů strážných). Jsou ale spíše jen výjimkami.

Další příklady písni uvedených ve zpěvníku Mešní zpěvy

Vstupní zpěv – 15. neděle v mezidobí C:

Miluj Pána Boha svého vždy z celého srdce svého, z celé duše i mysli své, ze vsí síly i moci své.

Miluj též bližního svého tak jako sebe samého, ne pro sebe, leč pro něho a pro Pána Boha svého.

V obou těchto přikázáních vše, co v Zákoně, v Prorocích, bezpečně se obsahuje, jak Kristus pán dosvědčuje.

*Každý na to vždy pamatuj, obojího se přidržuj, abys chráněn všeho zlého došel království věčného.*³²

Vstupní zpěv – Sv. Jakuba, apoštola – 25. červenec

Jakube, tebe upřímně písněmi svými chválíme, od síti povolal tě Pán, abys šel vzhůru k výšinám.

Hned, jak hlas jeho uslyšíš, i s bratrem všechno opustíš, chceš hlásat plný nadšení Kristovo jméno, učení.

Tys svědek, který spatřit směl, dřív než Pán pro nás na smrt šel: na hoře slávu nezměrnou, v zahradě úzkost smrtelnou.

*Za Pánem ochoten jsi jít, s ním kalich utrpení pít, smíš první z apoštolů nést pro Krista z lásky smrti trest.*³³

³² MZ s. 267

³³ MZ s. 700.

Zpěv před evangeliem - 18. neděle v mezidobí A

Tobě buď díkyčinění, chvála a dobrořečení, o všechny, Bože, péči máš, chráníš je a v lásce chováš. Aleluja.

*Budiž tobě, Bože, chvála, čest, moc síla, jasnost, sláva, neboť jsi všech věcí Pánem, věčně požehnaný, Amen. Aleluja.*³⁴

Zpěv před evangeliem - Narození sv. Jana Křtitele – 24. června

Jan, Kristův přítel a křtitel, aleluja, aleluja, prorok, předchůdce a ctitel, aleluja.

Příchod Krista Pána kázal, aleluja, aleluja, prstem svým na něj ukázal, aleluja.

*Cestu pro Pána připravil, aleluja, aleluja, všechněm lidem za příklad byl, aleluja.*³⁵

Zpěvy k přípravě darů

Budiž slavně veleben Pán Bůh v Trojici jeden, že nás mdlé posiluje, z lásky své opatruje. Ze vsí tučnosti zemské, také z rosy nebeské dává nám požehnání, hojnou úrodu na zemi.

Nevystihlá moudrosti, buď chvála tvé milosti za dobrodiní časné, ze tvých rukou přijaté.

*Dej v dobrém pracovati, darů tvých užívati, tak dojíti radosti u tebe na výsosti.*³⁶

Bože milý, v každou chvíli činíš mi dobrodiní, proto tobě v každé době duše má díky činí: Buď tobě, Bože, chvála.

Hoden Bůh jest, aby mu čest dala se od stvoření, až ho dosti dle hodnosti ctíti nám možné není. Buď tobě, Bože, chvála.

*Prosím tebe, Bože z nebe, račiž mi pomáhati, bez přestání v milování tvém ať mohu trvati. Buď tobě, Bože, chvála.*³⁷

Třetího dne vstal Spasitel, z mrtvých milý Vykupitel, radujme se, veselme se.

Jenž před Pilátem odsouzen a na kříži byl umučen, s lotrem do ráje uveden.

Raduj se všechno stvoření, na den Božího vzkříšení, chvalte jeho oslavení.

Již, křesťané, se veselte, aleluja prozpěvujte, čest chválu Bohu vzdávejte.

Vzdejme chválu Tvůrci svému, Jezu Kristu nebeskému, milému Duchu svatému.

34 MZ s. 282.

35 MZ s. 681.

36 MZ s. 283.

37 MZ s. 210.

Zpěvy k přijímání

*Radujme se vždy společně, chválu vzdávejme ochotně Bohu Otci nebeskému, Synu i Duchu svatému.*³⁸

Neboť on ráčil shlédnouti na nás v své božské milosti, v tento čas přenebezpečný, budme za to všichni vděční.

Posílá nám ku pomoci věrné vůdce po vše časy. Ó Bože náš všemohoucí, rač konati dílo spásy,

které jsi ráčil začítí, v své převeliké milosti; my doufáme v tebe, Pane, že tvé dílo přec se stane.

Obnov svoje svaté sliby, neboť jsi v nich vždycky věrný; učíš to pro svou dobrotu a uved' lid svůj v jednotu.

Tvůj lid je velmi rozptýlen, na scestí často zaveden; ó Pastýři předústojný, navštiv lid svůj rozptýlený.

Ó rač při nás vždycky býti, lidi ze sna probuditi, světlo pravdy své zjeviti a temnosti zapuditi,

aby pravdu tvou znající, bludům nesloužili více, jen tobě, Bohu samému, navěky požehnanému.

Aby tvoji vyvolení v tomto světě nezhylnuli, račiž, Pane, pospíšiti, mocně lid svůj ochrániti.

*Ó dej nám, Otče nebeský, Ducha svatého z výsosti, abychom v tvé pravdě stáli, všemu zlému odolali.*³⁹

Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme, neboť Syna svého jednorozenného dal na vykoupení národa lidského.

O Kristově přístí Písmo svaté jistí: nejprvnější v těle, druhé v duši cele a třetí při smrti, v čtvrtém má souditi.

Proč nejprv přišel k nám a narodil se nám, ukazuje Čtení: by kázal spasení, ku pokání volal, mnohé uzdravoval.

Druhé přístí jeho do srdce lidského: skrze slovo jeho k nám jde milost jeho, když tluče u dveří, každý mu otevří.

Třetí má přijíti k člověku při smrti; proto velí bdíti a strážlivý býti, neboť neví člověk, v který smrt přijde věk.

Čtvrté přístí bude, až den soudný přijde; to bude hrozný den, až půjdem z hrobů ven, tu by se rád ukryl před Pánem nejeden.

Proto se připravme, vší zloby zanechme, v svatém obcování a v pravém pokání, v modlitbách trvejme, tak Pána čekajme.

*Rač, Pane, popřáti v pravdě tvé vždy státi, abychom v ní bděli a tebe viděli, Pána milostného, v den příchodu tvého.*⁴⁰

38 MZ s. 143.

39 MZ s. 179.

40 MZ s. 14.

73

159

160

159
 a) Vymet lo parafelika
 b) Vymet lo parafelika
 c) Vymet lo parafelika
 d) Vymet lo parafelika
 e) Vymet lo parafelika
 f) Vymet lo parafelika
 g) Vymet lo parafelika
 h) Vymet lo parafelika
 i) Vymet lo parafelika
 j) Vymet lo parafelika
 k) Vymet lo parafelika
 l) Vymet lo parafelika
 m) Vymet lo parafelika
 n) Vymet lo parafelika
 o) Vymet lo parafelika
 p) Vymet lo parafelika
 q) Vymet lo parafelika
 r) Vymet lo parafelika
 s) Vymet lo parafelika
 t) Vymet lo parafelika
 u) Vymet lo parafelika
 v) Vymet lo parafelika
 w) Vymet lo parafelika
 x) Vymet lo parafelika
 y) Vymet lo parafelika
 z) Vymet lo parafelika

160
 a) Vymet lo parafelika
 b) Vymet lo parafelika
 c) Vymet lo parafelika
 d) Vymet lo parafelika
 e) Vymet lo parafelika
 f) Vymet lo parafelika
 g) Vymet lo parafelika
 h) Vymet lo parafelika
 i) Vymet lo parafelika
 j) Vymet lo parafelika
 k) Vymet lo parafelika
 l) Vymet lo parafelika
 m) Vymet lo parafelika
 n) Vymet lo parafelika
 o) Vymet lo parafelika
 p) Vymet lo parafelika
 q) Vymet lo parafelika
 r) Vymet lo parafelika
 s) Vymet lo parafelika
 t) Vymet lo parafelika
 u) Vymet lo parafelika
 v) Vymet lo parafelika
 w) Vymet lo parafelika
 x) Vymet lo parafelika
 y) Vymet lo parafelika
 z) Vymet lo parafelika

188

189

190

191

K 8
 a) Vymet lo parafelika
 b) Vymet lo parafelika
 c) Vymet lo parafelika
 d) Vymet lo parafelika
 e) Vymet lo parafelika
 f) Vymet lo parafelika
 g) Vymet lo parafelika
 h) Vymet lo parafelika
 i) Vymet lo parafelika
 j) Vymet lo parafelika
 k) Vymet lo parafelika
 l) Vymet lo parafelika
 m) Vymet lo parafelika
 n) Vymet lo parafelika
 o) Vymet lo parafelika
 p) Vymet lo parafelika
 q) Vymet lo parafelika
 r) Vymet lo parafelika
 s) Vymet lo parafelika
 t) Vymet lo parafelika
 u) Vymet lo parafelika
 v) Vymet lo parafelika
 w) Vymet lo parafelika
 x) Vymet lo parafelika
 y) Vymet lo parafelika
 z) Vymet lo parafelika

K 9
 a) Vymet lo parafelika
 b) Vymet lo parafelika
 c) Vymet lo parafelika
 d) Vymet lo parafelika
 e) Vymet lo parafelika
 f) Vymet lo parafelika
 g) Vymet lo parafelika
 h) Vymet lo parafelika
 i) Vymet lo parafelika
 j) Vymet lo parafelika
 k) Vymet lo parafelika
 l) Vymet lo parafelika
 m) Vymet lo parafelika
 n) Vymet lo parafelika
 o) Vymet lo parafelika
 p) Vymet lo parafelika
 q) Vymet lo parafelika
 r) Vymet lo parafelika
 s) Vymet lo parafelika
 t) Vymet lo parafelika
 u) Vymet lo parafelika
 v) Vymet lo parafelika
 w) Vymet lo parafelika
 x) Vymet lo parafelika
 y) Vymet lo parafelika
 z) Vymet lo parafelika

K 10
 a) Vymet lo parafelika
 b) Vymet lo parafelika
 c) Vymet lo parafelika
 d) Vymet lo parafelika
 e) Vymet lo parafelika
 f) Vymet lo parafelika
 g) Vymet lo parafelika
 h) Vymet lo parafelika
 i) Vymet lo parafelika
 j) Vymet lo parafelika
 k) Vymet lo parafelika
 l) Vymet lo parafelika
 m) Vymet lo parafelika
 n) Vymet lo parafelika
 o) Vymet lo parafelika
 p) Vymet lo parafelika
 q) Vymet lo parafelika
 r) Vymet lo parafelika
 s) Vymet lo parafelika
 t) Vymet lo parafelika
 u) Vymet lo parafelika
 v) Vymet lo parafelika
 w) Vymet lo parafelika
 x) Vymet lo parafelika
 y) Vymet lo parafelika
 z) Vymet lo parafelika

Ukázka harmonizace písně a responsoriálních zpěvů z publikace *Varhanní doprovod k mešním zpěvům*, k hymnům pro denní modlitbu církve a ke zpěvům s odpovědí lidu.

Mgr. et Bc. Pavla Jůzová - absolventka oboru romistika na FF UK v Praze. Letos dokončila také bakalářské studium na CMTF v Olomouci. Působí v redakční radě časopisu *Varhaník* a dlouhodobě se věnuje liturgické hudbě.

JAN LARISCH: *P. FERDINAND CHÝLEK*

Jan Larisch: P. Ferdinand Chýlek, vůdčí osobnost katolického hnutí na střední Moravě v letech 1919–1939. Kozlovice 2011, 44 s.

BRIGITTE SCHWARZ

Útlá knížka kněze a badatele o životních příbězích katolických kněží a katolických aktivitách na Moravě a ve Slezsku Jana Larische potěší čtenáře o to více právě v těchto dnech, kdy z celospolečenského dění současník zažívá dojem, že jediným katolickým knězem našich národních dějin v průběhu celého tisíciletí je pouze samojediný Mistr Jan Hus, jemuž věnují pozornost jak světská, tak katolická média, světské i katolické školské i vědecké instituce.

P. Ferdinand Chýlek se narodil 4. února 1888 v Kozlovicích u Frenštátu a jeho životní působení spadá do nelehké první poloviny 20. století. Středoškolské studium absolvoval v letech 1903–1911 na Matičním gymnáziu v Místku. Léta 1911–1915 věnoval studiu na Bohoslovecké fakultě a život v Arcibiskupském kněžském semináři v Olomouci. Po kněžském svěcení 5. července 1915 nastupuje do kněžské služby nejdříve na kaplanské místo ve Skřipově u Opavy. V září 1916 nastupuje do Němčic nad Hanou, kde se jako kaplan věnuje velmi úspěšně mládeži. Jeho organizační talent a úspěch v práci s mládeží vedl k jeho uvolnění z pravidelné duchovní správy a olomoucký arcibiskup Lev kardinál Skrbenský mladého kněze pověřuje prací pro katolické spolky v Přerově a blízkém okolí.

Aktivita, které P. Chýlek pomáhá rozvíjet a uskutečňovat, jsou velmi pestré a mnohostranné. Můžeme zmínit práci v Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, tiskový apoštolát, práci pro mládež v Omladině či duchovně-sportovní organizaci Orel. Ale v neposlední řadě nemůžeme pominout politickou angažovanost a důslednou práci v nově vytvořené Československé straně lidové (ČSL).

Ačkoliv P. Chýlek vznik nové Československé republiky vítá, nemá v ní katolická církev jako celek, stejně jako jednotliví katoličtí křesťané snadnou pozici. Vznik nové Československé církve narušuje integritu dosavadního katolického společenství v našich diecézích. Obtížné je se vypořádávat v podstatě s protikatolickou propagandou První československé republiky. O to důležitější a cennější je, že katoličtí kněží zůstávají svým věřícím po boku i ve společenském životě. A tak P. Chýlek, stejně jako řada dalších kněží, provázejí laiky jak při rozvíjení sítě orelské organizace, politické strany ČSL a k ní přidružených organizací. Centrem působení a bydlištěm se P. Chýlkovi stává Přerov, kde se mimo jiné spolu s družstvem „Lidový dům“ snaží toto centrum katolických aktivit vybudovat. V něm mají všechny katolické spolky najít své místo setkávání a práce.

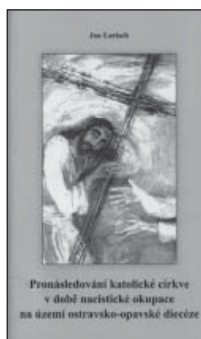
Stranou zájmu nemůže zůstat vlastní „profesní spolek“ Jednota katolického duchovenstva, v níž se stává P. Chýlek jednatelem. Jeho sociální cítění jej vede do sociálního odboru v Jednotě a následně iniciuje založení nemocenské pojišťovny pro

kněze, které se uskuteční 1. února 1924 na ustavující schůzi „Kněžské nemocenské pokladny“ (KNP) v České Třebové a P. Ferdinand Chýlek je na ní zvolen ředitelem pokladny. Sídlem KNP se stává Přerov. Hned v počátcích se k pokladně hlásí 1636 kněží, na konci roku 1929 již KNP poskytuje pojištění 6454 kněžím, přičemž pojištění se vztahuje i na členy jejich domácností.

Nacistická totalita velmi přesně poznala sílu, kterou katoličtí kněží tímto způsobem svému národu přinášají, a proto neváhala záhy po vypuknutí války P. Ferdinanda Chýlka uvěznit, převézt do koncentračního tábora a zde jej umučit (Buchenwald 25. 2. 1941).

Intenzivní společenská, politická a kněžská práce v sekulárním prostředí je pro naši dobu nezvyklým, ale možná právě proto velmi potřebným fenoménem. Spolupracovat s laiky, povzbuzovat a provázet je při utváření společenského prostředí se jeví jako velmi žádoucí.

Tento drobný medailonek čtenáři sice stručně, ale s plnou naléhavostí, připomene bohatství katolických společenských aktivit v době První československé republiky, ale možná i povzbudí (nejen laiky), aby se podobně angažovali i v naší době.

JAN LARISCH:

PRONÁSLEDOVÁNÍ KATOLICKÉ CÍRKVE V DOBĚ NACISTICKÉ OKUPACE NA ÚZEMÍ OSTRAVSKO- OPAVSKÉ DIECÉZE

Pronásledování katolické církve v době nacistické okupace na území ostravsko-opavské diecéze, Ostrava 2015, 64 s.

BRIGITTE SCHWARZ

Již 25 let uplynulo od vymanění se z komunistického útlaku a připomínáme si i 70. výročí od porážky totality nacistické, od konce 2. světové války. 25 let žijeme ve svobodě i míru, ale nezbytností je, neztratit z paměti utrpení našich předků, jejich oběti přinášené právě pro mír a spravedlnost v dalších generacích. Ostravský historik se v této knižce vrací k osobnostem Ostravsko-opavské diecéze, které trpěly a položily své životy. Církev jako společenství osob spjatých vírou v Boha a jeho pomoc, byla totalitní moci trnem v oku. Církev povzbuzovala a posilovala naději, vyjadřovala protest proti násilí, rasové diskriminaci. Bylo ji tedy jako nepříteli třeba zastráhit, nebo umlčet až k totální likvidaci.

Autor se v první a druhé kapitole věnuje pronásledování katolíků v Německu a oblasti dnešní Ostravsko-opavské diecéze. Všimá si složitosti členění prostoru v Sudetech a zbývající oblasti Protektorátu Čech a Moravy. Útoky nacistů nesměřovaly pouze k českým duchovním osobám, ale stejně tak byli terčem i pronásledování Němci, kteří nebyli ochotni spolupracovat s nacistickým Německem, podobně jako Poláci.

Na jednotlivých osobních příkladech autor demonstruje zločinnost nacistického režimu a jeho zacházení s příslušníky církve – kněžími i laiky. Připomínat si tyto zločiny, statečnost a obětavost našich kněží a laiků, kteří trpělivě brali na svá ramena kříž a nesli jej, často až do vyčerpání vlastních sil, má být mementem i pro nás a naše bližní, abychom dokázali trpělivě nést obtíže svých životních dnů a po příkladu Božího Syna je také nést a obětovat za pokojný život náš, našich bližních i našich potomků.

DOUBRAVKA OLŠÁKOVÁ:

VĚDA JDE K LIDU

Věda jde k lidu! Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století, 1. vyd., Praha: Academia 2014, 680 s., ISBN 978-80-200-2318-6

MARTINA ORSÁGOVÁ

V kontextu celé knihy se objevuje otázka: Kde hledat kořeny českého ateismu? Máme je vidět v úspěšné ateistické výchově mas za komunistického režimu? Kniha *Věda jde k lidu* vysvětluje, proč se stala popularizace vědy jedním ze základních stavebních kamenů komunistického režimu, i to, jak se změnilo postavení vědce a inteligence po roce 1948. Mapuje totalitní mechanismy popularizace vědy a odkrývá její indoktrinační potenciál, který komunistická moc zcela zjištěně a v duchu ateistické výchovy využívala. Dokladem je i tato citace „*Jen málokdo dnes tuší, že kultovní snímek Karla Zemana Cesta do pravěku byl součástí široké a komunistickou stranou privilegované výchovy obyvatelstva k ateismu. Vše však do sebe zapadá: cesta čtyř chlapců proti proudu času mapovala jednotlivé etapy formování Země až po samý počátek života na Zemi. A na konci jejich cesty nestál Bůh, ale Darwin.*“

Autorka, Mgr. Doubravka Olšáková, Ph.D., působí v Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, se zaměřuje na české a evropské dějiny 19. a 20. století a problémy kolektivní paměti. Hlavním tématem knihy je využití popularizace vědy jako základu komunistické společnosti. Kniha mapuje totalitní mechanismy popularizace vědy a studuje chování politického systému a společnosti té doby. Studie ukazuje, že výkonná propagandistická mašinérie se nezrodila pouze z popudu UV KSČ, ale na jejím fungování se aktivně podílely další složky veřejného a vědeckého života ČSR druhé poloviny 20. století, a právě ty měly zásadní podíl na jejím nasměrování a fungování. Kniha je rozdělena do přehledných kapitol a podkapitol v časovém sledu od roku 1952, kdy byl přijat tzv. osvětový zákon, do konce jeho platnosti v roce 1992 s několika tematickými exkurzy např. Sovětizace, Chruščov a kukuřice, Planetária a výchova k ateismu, a srovnává i předchozí období mezi válkami. Čerpá převážně z fondů Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Nejsledovanější oblastí knihy je dosah působení Československé společnosti pro šíření politických

a vědeckých znalostí. Komunistický režim měl monopol na využívání sdělovacích prostředků, filmového průmyslu i jednu z nejpropracovanějších sítí osvětových institucí v Evropě. Inteligence v tomto systému byla chápána jako složka sloužící dělnické třídě, ne jako samostatná skupina. Text je doplněn tabulkami, fotkami a statistickými údaji, nechybí samozřejmě podrobný rejstřík jmenný, seznam použitých zkratek, seznam příloh, prameny a literatura. Tato obsáhlá studie ukazuje vztah ideologie a vědy, vzájemnou interakci popularizace vědy a společnosti. Může přispět k objasnění skutečnosti, proč jsou Češi nejvíce ateistický národ v Evropě a zároveň národ, který má největší víru v možnosti vědy. Kniha shrnuje množství dat z nedávné minulosti a uvádí je do souvislostí, které mohou být překvapující. I přes svou odbornost a velký rozsah je kniha čtivá a srozumitelná.

FRANTIŠEK XAVER HALAS: *NEKLIDNÉ VZTAHY*

Neklidné vztahy. K jednomu aspektu výročí 28. října 1918, 1. vyd., Svitavy: Trinitas 1998, 101 s., ISBN 80-86036-10-3.

PAVEL KOPEČEK

Představujeme publikaci v době, kdy jsme si v loňském roce připomínali 100 let od začátku 1. sv. války a letos 70 let od konce 2. sv. války, neboť tento text významného českého historika, odkrývá některé ze souvislostí našich dějin, které se pojí se zmiňovanými válečnými katastrofami.

Halas dokládá a vysvětluje vznik Československa v širším kontextu rakouské předválečné politiky 19. století, českého nacionalismu, Rakousko-uherského katolicismu, geografického, národnostního, politického a ekonomického potenciálu i rozložení jeho sil.

Autor je toho mínění, že rozpad Rakouska-Uherska poznamenal další vývoj Evropy a světa spíše negativně, a historické následky vidí v geopolitické nestabilitě, ve které se bývalé země monarchie nacházejí, přesto jej především zajímá otázka česko-slovenská. Kniha tento vývoj nezachycuje chronologicky, ale spíše jen analyzuje některé historické události, které spolu souvisejí a vrhají světlo na základní otázku, která se zabírá vztahem mezi češtvím a katolicismem.

V úvodu si Halas klade otázku: *Proč Česká republika zvolila za den svého státního svátku datum 28. října?* Vždyť Česká republika nevznikla v roce 1918, to vzniklo Československo, ale v roce 1993 rozdělením společného státu Čechů a Slováků. Proč si ČR ponechala jako jeden ze symbolů své státnosti vlajku bývalého Československa? Je zajímavé, že slovenská strana velmi ostře reagovala na české užívání vlajky bývalého společného státu, ale nikoli na státní svátek stanovený na 28. října. Na tomto faktu autor

dokumentuje rozdílný vztah obou národů ke vzniku Československa, a jak křehké toto spojení bylo, jež postupně vedlo ke vzniku Slovenského státu (jednou po roce 1939, podruhé po roce 1993).

Halas upozorňuje na odlišnost mezi státností a státem, poukazuje, že již na počátku vznikl pomyslný trojúhelník vztahů, který definoval a i dnes určuje vývoj vzniklého Československa. Ve vrcholech tohoto trojúhelníku vidí český národ, slovenský národ a katolickou církev, kdy spojnice mezi těmito vrcholy vnímá jako siločáry, které ovlivňovaly a ovlivňují dějiny ČSR a ČR. Přes pohled na katolickou monarchii přichází Halas k analýze katolicismu v Čechách a na Slovensku a k interpretaci smyslu našich dějin. V knize je odkryt zajímavý pohled na české moderní dějiny díky rozboru názorů Masaryka a Pekaře. Díky filozofickému pohledu Masaryka se hledá jistý dějinný plán, který tkví ve zvláštním rázu českých dějin, který je dán dvěma okolnostmi: českou reformací, jejímž nositelem byl Jan Hus, a bipolárním rozdělením Evropy, kdy český národ patří do západní Evropy a je jí ovlivňován. Na názorech Masaryka vyrostlo ideové zakotvení ČSR, kdy velmi jednoznačně je vnímán i pomyslný trojúhelník jednotlivých vztahů: Češi – Slováci – katolicismus. Autor tyto skutečnosti dokládá na historických faktech: ČSR a katolická církev, Slovenský stát za II. sv. války, osud Jozefa Tisa, doba komunismu, český katolicismus po roce 1989.

Na tomto vývoji Halas se pokouší o srovnání české situace se situací v západních demokraciích, ke které se Český stát již od Masaryka, programově hlásí. Autor zde vidí jisté podobnosti, ale i odlišnosti, přesto v globálním pohledu se blížíme západoevropskému standardu.

V závěru své knihy autor upozorňuje na tři důležité okamžiky v našich moderních dějinách, které vnímá jako neuralgické body přítomné ve vztahu českého národa a katolické církve: polemika o kanonizaci Jana Sarkandra, spor o pražskou katedrálu a protestantský ráz našeho národa. Domnívám se, že tyto úvahy mohou obohatit pohled na český katolicismus a naši společnost, jejíž jsme součástí. Autor končí knihu slovy: *Poukazují na nebezpečí, které v sobě mohou skrývat iluze, neznalost pravých příčin jevů a ostatních skutečností. To pokládám za snad nejdůležitější výpověď ze všeho, co jsem svou knihou chtěl říci.*

Zpráva o činnosti MSKA za rok 2014 a výhled na rok 2015

PAVEL KOPEČEK

Na valném shromáždění dne 28. 2. 2015 v Olomouci přednesl předseda MSKA zprávu o činnosti organizace s výhledem na rok 2015. Předseda ve svém úvodu zdůraznil, že činnost MSKA se odvíjí v několika rovinách a že prioritní osy nemusí být u všech členů Akademie stejné. Pro předsedu jsou následující:

1. Regionální pobočky: Pokud se podíváte do Zpravodaje, Dialogu Evropa XXI a nebo na webové stránky MSKA, tak zjistíte, že mnoho poboček nevykonává činnost. Jak tento stav změnit? Pro budoucnost Akademie je důležitý nejen růst členské základny, ale i fungování poboček. Kladu si otázku, co je třeba udělat pro oživení činnosti poboček? Je to otázka motivace a aktivity členů MSKA. Počet členů má mírně zvyšující se tendenci, do Akademie se hlásí lidé středního věku, čímž se snižuje i věkový průměr naší členské základny. Přesto je tento věkový průměr poměrně vysoký. Něco přes padesát procent členů řádně platí členské příspěvky, ostatní platí se zpožděním nebo vůbec. Přesto se platební morálka za poslední roky výrazně zlepšila. Jak je nadchnout a získat pro práci v MSKA? Jaké lidi, akademiky, chceme získat pro MSKA? Co je možné a co je reálné? Pro lepší prezentaci Akademie jsem připravil informační letáček a zajistil propagační materiál, který rozdáváme na našich akcích. Také se zlepšila komunikace mezi pobočkami – jednotliví předsedové jsou informováni o dění v Akademii. Cílem je, aby každým rokem vznikla jedna nová pobočka, případně se oživila činnost stávající. Od svého zvolení jsem inicioval vznik poboček: 2012 – Žarošice, 2013 – Šlapanice, 2014 – Boskovice, 2015 – Bílovice nad Svitavou. Jedná se o postupnou záležitost, kdy se hledá personální i programová náplň, snad se nám to společnými silami daří.

2. Kancelář: Činnost MSKA se uskutečňuje především skrze jednotlivé regionální pobočky. Celou organizaci potom zastupuje a její činnost zastrešuje kancelář Akademie, reprezentovaná předsedou a jeho zaměstnaneckým týmem. Předseda MSKA pravidelně svolává předsednictvo, pravidelně se schází i revizní komise. V roce 2014 proběhly změny, které výrazně ovlivnily život MSKA. Do tohoto roku byli naši pracovníci placeni jako pastorační asistenti jednotlivými moravskými biskupstvími. Od roku 2014 je zaměstnává Akademie a mzdové prostředky jsou nám poukázány od ČBK. Se zaměstnáním pracovníků se zvýšila agenda: výpočet mezd, odvody, sociální a zdravotní pojištění, daňová evidence. Koho nyní Akademie zaměstnává:

- a) Zuzana Bartošíková – na funkci generálního sekretáře MSKA, pracoviště Brno
- b) Marta Klimková – hospodárka MSKA, pracoviště Brno
- c) Martina Orságová – asistentka MSKA, pracoviště Olomouc
- d) Jan Vidmoch – asistent MSKA, pracoviště Ostrava
- e) Mojmír Odehnal – webmaster, pracoviště Brno.

Toto rozdělení pracovních míst není definitivní, protože Akademie by měla zaměstnat redaktora časopisu Dialog Evropa XXI s výhledem, že by tento časopis vycházel jako elektronické medium, tedy on-line.

3. Zahraničí: MSKA je členem zahraničních grémií a účastní se zahraničních

grantů. Tato činnost je pro akademii důležitá i z pohledu mezinárodního, aby nebyla vnímána jako „provinční organizace“.

Čím MSKA žila v roce 2014? Vedle činnosti jednotlivých regionálních poboček, o kterých budou referovat jejich předsedové, bych připomenul:

1. Probíhající Kurzy novozákonní řečtiny v Brně a Zlíně
2. Příprava Kurzu k sociálnímu učení církve – Brno a Olomouc
3. Vydávání časopisu Dialog Evropa XXI
4. Koncert francouzské varhaní hudby v Brně u Jezuitů – září 2014
5. Projekt přednášky pro farnosti v Brně a okolí
6. Možnosti spolupráce s ČKA – jedno setkání v roce 2014, na kterém byly nastíněny některé možné společné projekty. ČBK by měla zájem o přednášky pro nemocniční, vězeňské, vojenské a studentské kaplany.
7. Možnost spolupráce při organizování Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují – pan Ing. Julius Kahanec.
8. Přizvání k spoluúčasti na Konferenci k 600. výročí smrti Jana Husa – teologická fakulta Jihočeské univerzity – České Budějovice.

K zahraniční agendě v roce 2014 bych zmínil:

- 1) Projekt EU Grundwick – sociální ekonomika – pracovní setkání v Brně a Brixenu
- 2) FEECA – Evropská federace katolického vzdělávání dospělých na svém zasedání ve dnech 28.–29. října 2014 ve Vídni zvolila nové předsednictvo.

Jaký je výhled na rok 2015, jaké úkoly nás čekají:

1. Práce s členskou základnou: stávající členové a noví členové, zlepšení platební kázně.
2. Rozvoj činnosti poboček – podpora jejich činnosti, příprava programu a získávání finančních prostředků.
3. Kolektivní členové – větší spolupráce a informovanost, noví kolektivní členové, placení příspěvků za kolektivní členy.
4. Pro zaměstnance MSKA – upřesnění v pracovní náplni, pravidelná setkání a jasné úkoly, kontrola jejich práce místopředsedy.
5. Elektronická komunikace se členy MSKA – pro lepší informovanost.
6. Obsazení pozice výkonného redaktora časopisu Dialog Evropa XXI – elektronická podoba časopisu.
7. Práce na dokumentech MSKA – organizační řád a schéma, statut smírčího sboru a revizní komise.
8. Lepší prezentace MSKA a jejich aktivit v médiích, propagační materiál.
9. V roce 2015 proběhne Kurz k sociálnímu učení církve, bude pokračovat Kurz novozákonní řečtiny a začne Kurz hebrejštiny.
10. Spolupráce s ČKA na projektu ČBK – kurz pro studentské kaplany.
11. Spolupráce s organizátory Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují.
12. Zahraniční spolupráce – dokončení projektu EU Grundwick o sociální ekonomice. Zvážení dalších možností a forem zahraniční spolupráce.

Vím, že úkolů je mnoho, byl bych rád, kdyby se nám podařilo většinu z nich realizovat. Na závěr bych rád poděkoval všem, kdo pro MSKA pracujete navzdory mnoha dalším úkolům a povinnostem. Vím, že Akademie má významné místo v rámci křesťanského vzdělávání a společenské diskuze, proto si vážím každého, kdo toto dobré dílo podporuje.

Zpráva o mezinárodní spolupráci MSKA v uplynulém funkčním období 2012–2015 a stručný výhled na období 2015–2018

Valné shromáždění, Olomouc 28. 2. 2015

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

V uplynulém funkčním období jsem byla zvolena do funkce místopředsedy pro Brněnskou diecézi. Po dohodě s předsedou MSKA a 1. místopředsedou profesorem Vladimírem Smékalem jsem pokračovala v práci v oblasti mezinárodní spolupráce, kterou jsem dosud z titulu funkce zástupce MSKA rozvíjela. Důvodů bylo několik, hlavní byl ten, že místopředseda prof. Smékal zahraniční kontakty dosud nesledoval, ty se navíc odvíjejí převážně s německy mluvícími partnery.

1. Katholischer Akademikerverband Wien

Nejstarší spolupráci MSKA rozvíjí s katolickými akademiky střeoevropských zemí Rakouska, Maďarska, Slovenska, Slovinska, Rumunska, Polska ad. Hlavním iniciátorem a hybatelem této spolupráce byl a je Katholischer Akademikerverband Wien, zastoupený nejdříve Dr. Friedrichem Wolframem, následně Mag. Gottfriedem Cechem a v posledních letech Dr. Rembertem Schleicherem. Již od roku 1989 se o prvním květnovém víkendu scházejí katoličtí akademikové, střídavě v Maďarsku a Rakousku, následně i v dalších zemích, aby společně diskutovali o otázkách, které nás spojují, o problémech, které jsme společně zažívali, a o vizích, které chceme společně v katolické střední Evropě uskutečňovat. Moravsko-slezská křesťanská akademie byla hostitelem těchto konferencí již třikrát: v Lísku u Bystrice nad Pernštejnem, v Jihlavě a naposledy ve Vranově u Brna v květnu 2011. Vranovského setkání se poprvé zúčastnil víc jak dvojnásobný počet účastníků, přesáhl 120 hostů ze sousedních zemí. V roce 2012 jsme se 4 zástupci MSKA (Prof. Tichý, Dr. Štouračová, Dr. Zaoral, Mgr. Fajtl) zúčastnili dosud poslední střeoevropských akademických dní v premonstrátském klášteře Geras v Dolním Rakousku. Pracovali jsme zde s tématem: *Mluvit evropsky a rozumět Evropě. O hodnotě vícejazyčnosti*. V Evropské unii je uznáno 23 jazyků. Přesto ještě téměř tak velké číslo představují regionální nářečí a vše dokládá, jak pestrá je Evropa. Konference se zúčastnilo asi 100 lidí z 11 zemí. Tato finančně nákladná konference byla prozatím poslední.

Pokus uskutečnit další setkání v roce 2013 v polské Jaroslavi, se bohužel nevydařil pro nezískání grantové podpory. V těchto dnech se ale přípravný tým konference opět setkal a naplánoval projekt na tři roky těchto poznávacích konferencí. Na třídení konferenci má následně navázat i studijní cesta za poznáním dosud málo známého regionu. Společně sestavený a podaný projekt na blízké tříleté období počítá s následujícími konferencemi:

- Květen 2016 (6.–8.) v Jaroslavi (Jižní Polsko): EUROPASYMPOSION 2016 – *Europa braucht Solidarität*; na konferenci naváže třídení poznávací cesta v blízkém okolí.
- Počátkem května 2017 v řecko-katolickém poutním místě u Buczacze (Halič, dnes Ukrajina): EUROPASYMPOSION 2017 – *Europa braucht Dialog*; i zde naváže třídení poznávací cesta v blízkém okolí.
- Počátkem května 2018 se plánuje další setkání v klášteře Marienthal v Lužici (dnes Německo): EUROPASYMPOSION 2018 – *Europa braucht Nachhaltigkeit*; i v tomto případě studijní konferenci uzavře třídení poznávací cesta v blízkém okolí.

2. Evropská federace katolického vzdělávání dospělých (FEECA)

Je druhou evropskou společností, v které MSKA pracuje od roku 1996 jako pozorovatel a od roku 2000 jako řádný člen. Zde od konce 2. vatikánského koncilu (FEECA založena 1963) spolupracují evropské organizace pro katolické vzdělávání dospělých a snaží se překonat rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, které vytvořilo především rozdělení na dva zneprátené evropské tábory. Zde si i my již 15 let můžeme uvědomovat rozdíly mezi zeměmi s nepřerušenu katolickou tradicí výchovy nejen ve školách, ale i ve vzdělávacích spolicích, které nabízejí mimoškolní vzdělání všem, kteří se o nové poznání zajímají. V této práci získáváme bolestnou zkušenost, že navzdory uvolnění totalitního systému, stále nežijeme v plnohodnotné občanské společnosti. Jsme svědky toho, jak obtížně se může spolek jako MSKA prosadit v nabídce dalšího vzdělávání vedle našich veřejnoprávních vysokých škol, které se se svým strukturálním zázemím zaměřují také na nabídku kurzů celoživotního učení a samozřejmě ji s mnohem lépe personálně vybavenými týmy snaže a přesvědčivěji nabízí.

Moravsko-slezská křesťanská akademie v předsednictvu FEECA zastupuje Českou republiku. Jednání předsednictva se pravidelně koná dvakrát ročně. Jarní zasedání se většinou věnuje tématické vzdělávací konferenci. Podzimní zasedání se orientuje dovnitř Federace, jednotliví členové referují o aktivitách ve svých domácích organizacích, vzájemně se informujeme o získávání nových členů, o snahách oživit momentálně mlčící členy (např. Slovensko, Slovinsko), probíhá revize účetnictví spolku a plánuje se jarní pracovní konference.

Ve dnech 22.–24. dubna 2013 se zástupce MSKA (Štouračová) účastnil konference v sedmihradském Miercurea Ciuc na téma životních osudů a příběhů nejrůznějších menšin a migrace. Zatímco jednotlivé země zápasí s příchodem řady migrantů na své teritorium, někteří účastníci konference z Východní Evropy poukázali naopak na značnou migraci lidí pryč z vlastní země. Ať je to „odsun Němců“, následně vyhnání nepřátel komunistické totality a to v několika vlnách.

Při podzimním zasedání FEECA (16.–17. října 2013) si zástupci členských organizací (za MSKA – Štouračová, Černín) spolu s pozvanými hosty připomněli v Bruselu 50. výročí svého působení. Společnou děkovnou mši svatou celebroidal v sekretariátu COMECE P. Patric Daly, generální sekretář COMECE. Součástí oslav bylo setkání s předsedkyní, bavorskou poslankyní Doris Pack a s členy výboru pro kulturu a vzdělávání Evropského parlamentu při parlamentní snídani. Tématem jednání byly programy celoživotního vzdělávání pro další období 2014–2020, zvláště program Erasmus+, a možnosti, jak je mohou jednotlivé členské země FEECA a sama federace využít pro svou další práci.

Ve dnech 7.–8. dubna 2014 probíhalo jarní zasedání FEECA u francouzského člena Federace ve Strasbourgu. Součástí společného jednání bylo kromě řešení vlastní problematiky Federace téma vzdělávání rodin.

Tematické jednání bylo uvedeno přednáškou francouzského filosofa a pedagoga Yanna Martina, který nastínil to, co tvoří základ rodiny v sociologickém smyslu. Jednotlivé členské země pak představily aktivity ve prospěch rodiny a zhodnocení stavu rodinné politiky ve svých zemích. Všichni zúčastnění přednesli své zprávy a v nich reflektovali realitu své země. MSKA zastupovali dva zástupci (Štouračová, Odehnal). Pro jednotlivé referáty byla dána struktura (1. Právní pojetí rodiny ve státní legislativě; 2. Jak se vyvíjí obraz rodiny ve vaší zemi; 3. Jaký procentní podíl mají jednotlivá uskupení: klasická rodina, partnerské soužití bez oddacího listu, samoživitelka?; 4. Jaká jsou církevní stanoviska vyjádřená ve vaší zemi?; 5. Jak s těmito tématy pracujete v oblasti celoživotního vzdělávání dospělých?

Na pracovní jednání navázalo poznání města Strasburgu i blízkého kláštera na hoře sv. Otýlie – Odilienberg.

Na podzimním zasedání ve dnech 28.–29. října 2014 (Štouračová) se u rakouské partnerské organizace Forum Katholischer Erwachsenenbildung ve Vídni členové presidia zvolil nový výbor. V dalším čtyřletém období povede Federaci jako prezident Dr. Alois Becker – Německo, viceprezidenty byli zvoleni Edit Balogh – Maďarsko, Heinrich Block – Francie a Andrea Hoffmeier – Německo. Do revizní komise byli zvoleni za ČR – Jiřina Štouračová a za Rumunsko Dr. Sándor Szakacs.

Jarní zasedání 2015 presidia FEECA je plánováno do Kolína nad Rýnem, kde se bude Federace věnovat na odborné konferenci tématu – *Katolické vzdělávání dospělých a nová média*. Přihlášení zástupci MSKA již zpracovávají své referáty.

3. Partnerský projekt o metodách učení solidární ekonomii

Spolu s čtyřmi partnery řeší tým MSKA (Štouračová, Bartošíková, Odehnal, nově Šiler) v dvouletém projektu otázky obsahu a metody. Dalšími partnery v projektu jsou zástupci Hnutí Křesťan a práce z ČR, nadace KIFAS z Německa, vzdělávací organizace SPES z Rakouska a Domu solidarity z Jižních Tyrol. V rámci pěti plánovaných setkání a několika skypových konferencí diskutují partneři o obsahu i metodách pro šíření solidární ekonomie. Partnerské organizace se mohou vzájemně učit a inspirovat k novým nástrojům solidární ekonomie. MSKA uskutečňuje v rámci projektu 12 mobilit pro 4 učitele a 8 žáků. Projekt přinesl zatím do rozpočtu MSKA 268 000 Kč a po zdárném a úspěšném ukončení projektu získá MSKA ještě doplatek ve výši 20 %. V rámci projektu jsme realizovali první projektové setkání na podzim 2013 v Brně. Jarní projektové

setkání roku 2014 bylo realizováno u rakouského partnera ve Slierbachu, podzemní u tyrolského partnera v Brixenu. V těchto dnech připravujeme další projektové setkání v Praze, kdy bude podle zatím dodaných podkladů zpracovávána závěrečná zpráva, která bude prezentována na závěrečném projektovém setkání v Bruselu.

Účetní výroční zpráva 2014

MARTA KLIMKOVÁ

PŘÍJMY

Členské příspěvky	69 850, -
Dary – Arcibiskupství olomoucké, Biskupství brněnské, ostravsko-opavské, jednotlivci, ČBK	762 276, -
Dotace – Magistrát města Brna, města Kyjov, Olomouc, Prostějov, Šlapanice	46 000, -
Prodej publikací	2 900, -
Převod banka – pokladna (průběžné položky)	39 250, -
FEECA – příspěvek na cestovné	1 073,84
Úrok – kredit	66,22
Celkové příjmy	921 416,06

VÝDAJE

Bankovní poplatky	5 008, -
Cestovné, včetně zahraničního	42 908, -
Členský příspěvek FEECA	9 042,56
Honoráře přednášejícím + dohoda o provedení práce	9 750, -
Kancelář – nájem, energie, úklid	62 760, -
Kancelářské vybavení – počítač, potřeby	12 523, -
Nájem přednáškových sálů	16 794,73
Občerstvení	1 928, -
Poštovné	21 819, -
Převod banka – pokladna (průběžné položky)	39 250, -
Výplata dotace – Kyjov, Prostějov, Olomouc, Šlapanice	35 000, -
Tisk časopis, zpravodaj	103 935,50
Daň z úroku	12,59
Projekt solidární ekonomie	53 906,01
Podpora RP Olomouc – koncert	4 000, -
Mzdy zaměstnanci MSKA	342 225, -
Odvody MSSZ	115 336, -
Odvody FÚ – daň z příjmu	27 970, -
Odvody – zdravotní pojištění	50 003, -
Kooperativa – pojištění odpovědnosti zaměstnavatele	1 149, -
Celkové výdaje	955 320,39

Příjmy	921 416,06
Výdaje	955 320,39
Hospodářský výsledek	-34 104,33

Stav k	1. 1. 2014	31. 12. 2014
Pokladna	585, -	3 290, -
Valutová pokladna	78 € (2 139,15 Kč)	33,10 € (917,70 Kč)
Účet	199 483,46	162 874,13

Křížový výpočet		
Celkové příjmy a výdaje	921 416,06	955 320,39
Počátečný a konečný stav – pokladna	585, -	3 290, -
– bankovní účet	199 483,46	162 874,13
	1 121 484,52	1 121 484,52

Zpráva revizní komise MSKA za rok 2014

Jiří KONEČNÝ

Revizní komise (RK) se v roce 2014 sešla 18. 2., 30. 9., 4. 11.

Dne 3. února 2015 se sešla k přípravě revizní zprávy pro VS.

Za RK přítomni: Ing. Jiří Konečný
Ing. František Stejskal

Omluvena: Ing. Lenka Fajtová

Hosté: předseda Dr. Ing. Pavel Kopeček
Dr. Jiřina Štouračová
Zuzana Bartošíková
Marta Klimková

Revizní komise provedla revizi hospodaření a činnosti MSKA za rok 2014.

Revize byla provedena na základě stanov MSKA, kap. IV, čl. 8. a., b., c.

Revizní komise podává zprávu na základě uvedeného odkazu.

PŘEDMĚT KONTROLY:

1. Účetní uzávěrka

Byla předložena uzávěrka za rok 2014 s hospodářským výsledkem -34 104 Kč.

V porovnání s plánovaným vyrovnaným rozpočtem 907 000 Kč. Příjmy byly v porovnání s plánem překročeny o 1 %, výdaje o 5,3 %. K největšímu navýšení výdajů – o 30 % – došlo v položce „tisk časopisu Dialog“ celkem o 30 tis Kč.

Hodnocení příspěvkové morálky: vybrány členské příspěvky v hodnotě 70 tis. Kč proti plánu 75 tis. Kč, celkově zaplatilo členské příspěvky pouze 51,5 % všech členů. Je

nutno na pobočkách zlepšit vybírání členských příspěvků. Hospodaření MSKA se řídí Hospodářskou směrnicí MSKA.

2. Kontrola účetních dokladů a stavu pokladny

Zjištěny závady při vyúčtování pracovních cest – schvalovací podpisy. Tyto podpisy schází také na některých dalších účetních dokladech – dle sdělení účetní byly průběžně doplněny.

Zjištěny závady při vyúčtování hospodaření reg. poboček, zejména vyúčtování poskytnutých dotací. Tyto závady byly do VS odstraněny.

Při zasedání RK byly prováděny kontroly zůstatků pokladny, zůstatek souhlasí s účetním stavem. Během roku 2014 byly provedeny celkem 3 kontroly pokladního zůstatku, a to dne 18. 2., 30. 9., a 4. 11. – účetní a fyzický stav souhlasí.

Dále provedena kontrola zůstatku bankovního účtu a pokladen k 31. 12. 2014.

Stav 162 874,13 Kč odpovídá účetnímu stavu.

Stav korunové pokladny 3 290 Kč

Stav eurové pokladny 33,10 €

Oba zůstatky souhlasí se stavem účetním.

Od r. 2014, na doporučení RK, je vedena samostatně pokladna v eurech z důvodů zahraničních projektů.

Ostatní závady – např. chybějící podpisy na dokladech – byly průběžně při kontrole odstraněny.

3. Dokumenty organizace

Stanovy MSKA – platí stanovy schválené na valném shromáždění dne 15. 3. 2014. Změna názvu organizace: místo *občanské sdružení* – *zapsaný spolek*.

Rozpočet na rok 2015 – předložen jako vyrovnaný v celkové výši 1 096 000 Kč.

Harmonogram jednání MSKA – předložen. Zasedání předsednictva střídavě v Brně a Olomouci.

RK provedla kontrolu docházky na zasedání předsednictva MSKA s následujícím výsledkem:

datum	schůze	přítomných	nepřítomných
18. 2. 2014 Brno	předsednictvo	7	4
3. 6. 2014 Brno	předsednictvo	8	3
23. 9. 2014 OL	předsednictvo	5	6
18. 11. 2014 OL	předsednictvo	8	3

Zasedání předsednictva dne 23. 9. nebylo dle stanov usnášení schopné.

Inventura majetku k 31. 12. 2014 – byla provedena, rozdíly nezjištěny.

Ing. Jiří Konečný

Ing. František Stejskal

Ing. Lenka Fajtová

V Olomouci dne 28. února 2015

Zpráva o činnosti regionálních poboček Ostrava a Orlová

MARCEL PUVÁK

Rok 2014 se v pobočkách Ostrava a Orlová nesl ve znamení zásadního oživení přednáškové činnosti, a to také díky štědré finanční podpoře z pastoračního fondu Biskupství ostravsko-opavského. Významným faktorem byla revitalizace kanceláře ostravské pobočky a zejména akvizice plnohodnotného pracovníka v osobě Mgr. Jana Vidmocha, absolventa teologických studií.

Celkem bylo realizováno sedm přednášek v Orlové, kde vhodné zázemí poskytla Městská knihovna, která se stala spolu s tamní Římskokatolickou farností spolupředatelem všech přednášek. V prvním pololetí se katolický kněz a psycholog Lukáš Engelmann zabýval tématem „Vliv rodičů na děti, aneb co předat svým dětem“. Bývalý velvyslanec ČR ve Vatikánu Ing. Pavel Jajtner hovořil zase o svém diplomatickém působení u Svatého stolce. Nakonec vojenský historik Ing. František Valdštýn představil v širších souvislostech počátky křesťanství na našem území.

Po letních prázdninách se na přednáškovou činnost navázalo zajímavým pojednáním o tzv. církevních restitucích s ohledem na situaci v ostravsko-opavské diecézi, kterého se ujal generální vikář Mons. Martin David s P. Danielem Víchou. Dr. Jan Larisch zase představil počátky charitního díla na severní Moravě, resp. ve Slezsku. Nakonec se představil P. Marcel Puvák s přednáškou „Papež Benedikt XVI. známý i neznámý“. Pokud jde o návštěvnost, pravidelně se schází 20–30 zájemců.

Pobočka sídlící v Ostravě uspořádala cyklus přednášek na různá témata, které už řadu let pro okruh svých posluchačů vede P. Petr Šustáček. V tomto cyklu se pokračuje i letos.

V roce 2015 je třeba zkvalitnit komunikaci se stávajícími členy a zaměřit se především na propagaci aktivit akademie mezi kněžími příslušných farních obvodů i samotným Božím lidem. Činnost poboček je přímo závislá od finanční podpory biskupství, která je letos ve výši 6 tisíc Kč. Nepostačuje to však na dovybavení kanceláře pobočky a na provozní náklady. Spolupráce s kanceláří v Brně je dobrá a doufáme, že se promítne i do praktické pomoci ostravské a orlovské pobočce.

Přednášky MSKA v Olomouci v roce 2014

MARTINA ORSÁGOVÁ

Jarní semestr roku 2014 zahájila olomoucká pobočka Moravsko-slezské křesťanské akademie přednáškou Mgr. **Štěpána Kohouta** ze Zemského archivu v Opavě o iluminovaných rukopisech olomoucké kapituly. Metropolitní kapitula u svatého Václava v Olomouci je jednou z nejstarších kapitul na Moravě. Jedna z listin spojená s jejím založením je archivní kulturní památkou.

V březnu přijel do Olomouce přednášet Prof. **Jan Sokol**, Ph.D. z Fakulty humanitních studií UK Praha. Přednáška na téma „Co jsou peníze a co s námi dělají“ přilákala do sálu Arcidiecézního muzea mnoho posluchačů. Peníze nás provázejí životem tak důkladně, že si na to mnozí stěžují. Přednáška hledala odpověď na to, kde se bere jejich neodbytná přítomnost, jejich podivná moc nad lidmi a věcmi. Sokol dokázal přiblížit složitou problematiku srozumitelnou formou a podnítl četné dotazy z řad asi stovky posluchačů.

O objevení ruské ikony v 19. a 20. století přednášel Mgr. **Michal Řoutil**, Ph.D. z Filozofické fakulty UK Praha. Osudy ruské ikonomalby v 19. a 20. století nebyly jednoduché: desítky let prošly ve znamení boje státu s církví a její kulturou, ale zároveň právě v tomto století byla ikona znovu objevena.

Doc. RNDr. **Petr Hadrava**, DrSc. z Astronomického ústavu AV ČR a PhDr. **Alena Hadravová**, CSc. z Kabinetu dějin vědy ÚSD AV ČR seznámili posluchače s Přemyslovským nebeským globusem. Tento globus pochází původně ze sbírek českých králů a dnes je uložen v Bernkastel-Kues. Je to nejstarší dochovaný globus v křesťanském světě, vyrobený ve 2. polovině 13. století pro Přemysla Otakara II.

Na závěr jarního semestru 2014 se konala tradiční jednodenní **exkurze**, jíž se zúčastnili zájemci nejen z Olomouce, ale také z Prostějova. Dopoledne měli možnost si prohlédnout nejdůležitější památky Vídeňského Nového Města, pozdně románský farní kostel, katedrálu sv. Jiří z 15. století, Vojenskou akademii, odpoledne bylo vyhrazeno návštěvě jednoho z nejvýznamnějších středoevropských cisterciáckých klášterů v Heiligenkreuzu. Prohlídku doprovodili výkladem. Doc. Dr. Ing. Pavol Černý, historik umění, a PhDr. Roman Zaoral, předseda pobočky.

Podzimní semestr zahájil svou přednáškou o Portugalské Indii Prof. PhDr. **Pavel Štěpánek**, Ph.D. z Katedry dějin umění Filozofické fakulty UP v Olomouci. Goa je dnes nejmenší a zároveň nejvíce prosperující svazový stát Indie. Leží u pobřeží arabského moře a jeho hlavním městem je Panadží. K dějinám Goy patří jméno Františka Xaverského. Tento spoluzakladatel jezuitského řádu přicestoval do Goy roku 1542 a působil zde jako misionář.

Na sobotu 4. října 2014 připravila MSKA Olomouc ve spolupráci s Etickou komisí Fakultní nemocnice Olomouc a Lékařské fakulty UP v pořadí již **XV. bioetickou konferenci** na téma „Etické aspekty léčby bolesti“, která v sérii konferencí pořádaných každoročně od roku 2000 patřila k jedněm z nejzdařilejších. S hlavními referáty vystoupili MUDr. František Neradílek, dlouholetý předseda Společnosti pro studium a léčbu bolesti, a doc. MUDr. Miroslav Kala, CSc. z Hospicu na Svatém Kopečku. Druhá část konference byla věnována zkušenostem lékařů a sester s léčbou chronické a akutní bolesti. Konference tohoto typu představuje v olomouckém regionu vítanou součástí dalšího vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, jako každoročně byla akreditována u České asociace sester.

Aktuální situaci na Ukrajině a jejím historickým kořenům věnoval pozornost přední český ukrajinista PhDr. **Bohdan Zilynskyj**, Ph.D. z Fakulty sociálních věd UK. Hojně navštívená přednáška „Ukrajina a Rusko v minulosti a dnes“ vyvolala živou diskusi.

„Posvátnost krajiny, posvátnost v krajině“ předestřel před posluchači spisovatel a publicista **Václav Vokolek**. Posvátná krajina je taková, která má nějaký transcendentní význam a působí na nás tak, že vzbuzuje určité pocity a myšlenky vedoucí k hlubšímu usebrání a přemýšlení o duchovních věcech. Tato přednáška byla jakýmsi souhrnem sedmisvazkového knižního projektu Neznámé Čechy, doplněna o autorovy „literární krajinomalby“.

Semestr i celý rok 2014 uzavřela olomoucká pobočka adventním koncertem **Scholy Gregoriany Pragensis** pod vedením uměleckého vedoucího Davida Ebena. Spolupořadatelem bylo Vysokoškolské katolické hnutí. Koncert nazvaný „Radujte se, Pán je blízko“, se konal v kostele Panny Marie Sněžné.

Olomoucká regionální pobočka si připomene významné životní jubileum jednoho ze svých členů.

Na svátek svaté Anny – 26. července 2015 – se dožívá 90 let paní MUDr. Ludmila Kolková, aktivní členka MSKA v Olomouci. Je také členkou Spolku lékařů České lékařské společnosti J. E. Purkyně a Sekce dějin lékařství Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci. Vážené paní Kolkové přejeme do dalších let Boží požehnání a děkujeme za dlouholetou spolupráci.

Zpráva o činnosti regionální pobočky Prostějov

KAREL KOTYZA

V roce 2014 jsme uskutečnili 5 přednášek. Témata byla vybrána z různých vědních oborů, aby zaujala co největší okruh posluchačů. Profesor Ambros a docent Chalupa hovořili na teologické téma, Ing. Kahovec z CSI nás upozornil na pronásledování křesťanů ve světě a plukovník Adam u světelných obrazů vzpomínal na svoji účast na národní pouti do Svaté země. Doktorka Bártková připomněla významné židovské občany Prostějova. Tato přednáška navazuje na naše úsilí o vybudování památníku 1500 za války zavražděných občanů. Byli zavražděni jen pro svůj židovský původ. Poukazujeme na to, že ani po 70 letech není ve městě zbudován památník. Prozatím marně.

Nepodařilo se nám také zvýšit počet členů MSKA v naší pobočce, i když se můžeme pochlubit, že Mgr. Fidrmuc byl jmenován náměstkem ministra školství a jiný náš člen obdržel prestižní cenu města Prostějova.

Problém máme s financováním našich akcí. Náš sponzor město Prostějov nám snížilo dotaci na 2 000 Kč, takže jsme měli schodek, který byl krytý dobrovolnými příspěvky účastníků seminářů.

MSKA udělila čestné členství

PAVEL KOPEČEK

Na návrh předsednictva bylo na valném shromáždění MSKA v Olomouci dne 28. 2. 2015 uděleno čestné členství dvěma kandidátům:

Prof. PhDr. **František Xaver Halas**, CSc. (*18. října 1937, Praha) je český diplomat a historik specializující se na církevní dějiny. V současné době je ředitelem Diecézního teologického institutu královéhradecké diecéze a emeritním profesorem na Cyrilometodějské teologické fakultě UP v Olomouci, člen MSKA – RP Brno. Byl posledním československým (1990-1993) a prvním českým (1993–1999) velvyslancem u Svatého stolce. Je synem českého básníka Františka Halase.

Vystudoval obor historie na FF UK v Praze a v roce 1970 získal tamtéž doktorát filozofie. V roce 1993 získal vědeckou hodnost kandidát historických věd (veškeré náležitosti ovšem splnil již v roce 1977). V roce 2000 byl jmenován docentem teologie (v rámci sloučení oborů církevní dějiny a teologie). V roce 2006 se stal profesorem církevních dějin. Ve svých pracích se zaměřuje především na církevní dějiny, zejména české a novodobé, a dějiny diplomacie a mezinárodních vztahů. Je autorem knihy *Fenomén Vatikán*, která představuje nejucelenější českou monografii zabývající se podrobně Vatikánem a papežským úřadem. V tomto čísle uvádíme recenzi jeho knihy *Neklidné vztahy*. Z překladatelských prací bych jmenoval tu nejvýznamnější: *Jeruzalémská bible*.

Prof. JUDr. **Ignác Antonín Hrdina**, DrSc., O.Praem (*6. března 1953 v Praze), je český katolický kněz, právník, člen premonstrátského řádu, soudce a promotor justitiae českého interdiecézního církevního soudu. Je předním českým specialistou na církevní právo. V roce 2008 byl přizván do komise rozhodující o udělení ceny Oto Mádra. Je členem redakčních rad několika časopisů, např. *Journal on European History of Law*. Je členem Královské kanonie premonstrátů na Strahově, přednáší na KTF Karlovy univerzity v Praze a na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. V MSKA byl členem redakční rady časopisu *Dialog Evropa XXI*.

Oběma čestným členům přejeme hodně úspěchů na poli katolické edukace a spokojenosti v osobním i profesním životě.

Úspěšně se učit solidární ekonomikou 4. projektové setkání, Praha, Břevnovský klášter 19.–22. března 2015

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

Na čtvrtém projektovém setkání, zaštitěném českými partnery projektu, se v prvních jarních dnech sešlo 21 zástupců pěti partnerských organizací. Nejpočetněji, pěti reprezentanty, byla zastoupena MSKA, aby se tak co největší počet mladých

kolegů, členů MSKA, mohl seznámit s problematikou solidární ekonomie, s různými typy projektů a metodami, kterými je možné zajímavou cestou problematiku sociální ekonomie přiblížit zájemcům a posluchačům. Důležitým akcentem zde nepochybně byla také snaha, aby se mladí kolegové seznamovali s metodami práce zahraničních kolegů a procvičovali komunikaci v cizím jazyce.

V rámci přípravného jednání každý z partnerů zpracoval a podrobně popsal několik konkrétních příkladů uskutečňované solidární ekonomie ve vlastní zemi. Naši zástupci zpracovali dvě témata (Odehnal, Šiler).

V průběhu pražského setkání se v menších pracovních skupinách diskutovalo o třech stěžejních tématech:

- Solidární ekonomie jako odpověď na ohroženou solidaritu.
- Jednotlivé uskutečňované akce solidární ekonomie v zemích jednotlivých partnerů.
- Nástroje, jak přiblížit veřejnosti uskutečňované a úspěšné modely solidární ekonomie.

V dalším pracovním bloku jednotlivé pracovní skupiny projednaly:

- Zda jsou všechna důležitá témata v připravených textech obsažena?
- Zda jsou témata, která by měla být ze závěrečné zprávy vyřazena?
- Zda jsou témata, která by měla být hlouběji rozpracována?
- Zda je text srozumitelný?
- Zda jsou doprovodné dokumentační materiály – fotografie a videa dostatečně názorná?
- Zda existuje něco, co by přispělo ještě k lepšímu popsaní situace?

Třetím projednávaným tématem byla konkrétní podoba závěrečného výstupu – závěrečné zprávy. Byla zvolena zajímavá metoda pestrého obrazového dokumentu, jakési „základní kuchařky“, která může mnohého zaujmout a motivovat, aby se sám o solidární ekonomii zajímal, či se pokusil ji ve svém vlastním životě, v životě své farnosti či obce uskutečnit.

Po projednaných bodech si jednotlivé partnerské delegace rozdělily další úkoly a dohodly termín k dalšímu jednání, tentokrát prostřednictvím skypové konference. Úkolem také zůstává popsaní některého z vlastních uskutečněných příkladů.

Na posledním projektovém setkání u belgického partnera se ještě poslední korekturou zasáhne do závěrečné zprávy a bude se uvažovat o způsobech další prezentace a propagování solidární ekonomie.

V rámci setkání jsme našim hostům představili kulturní bohatství Prahy – ať život a památky církevní oblasti (kláštery Břevnov a Strahov, katedrálu), tak politického života – Pražský hrad, i symboly naší vzdělanosti v podobě Karolina a Klementina.

Organizačně se na zajištění pražského projektového setkání podílely kolegyně Štouračová a Bartošíková.

Vzdělávání laiků v brněnské diecézi – historie a současnost

MARIE ŠPAČKOVÁ

Biskupství brněnské již od samého počátku své novodobé, tj. postkomunistické historie, cítilo potřebu nabídnout laikům působícím v různých sférách pastorace (do té doby často „tajné“) alespoň základní ucelené teologické a katechetické vzdělání. Ihned po jmenování a vysvěcení brněnského diecézního biskupa Vojtěcha Cikrleho na jaře roku 1990 (po 18 letech sedis vakance) byl Biskupstvím brněnským nabídnut veřejnosti první Katechetický kurz. Začal v březnu 1990 a trval do června téhož roku. Pro stovku posluchačů, která se do tohoto prvního intenzivního kurzu přihlásila, bylo charakteristické to, že se jednalo o aktivní katolíky, kteří již poměrně solidní teologické vzdělání měli. Většinou ho získali důkladnou náboženskou výchovou v rodině a samostudiem, nebo také absolvováním různých vzdělávacích seminářů a studia organizovaného „podzemní církvi“ (např. „bytové semináře“ ThDr. Josefa Zvěřiny) v tehdejší Československu nebo v zahraničí (katechetické prázdninové studium v diecézi Erfurt). Mezi účastníky kurzu byla i část doposud „zakuklených“ řeholnic a kněží, jejichž působení se později (po splnění stanovených podmínek) stalo oficiálním. Posluchači prvního kurzu tedy měli znalosti, které si chtěli utřídit a doplnit, a dále potřebovali také dokument (Osvědčení o absolvování kurzu), který je ve spojení např. s kanonickou misí nebo jiným pověřením opravňoval k tomu, aby mohli oficiálně jako katecheté či jiní služebníci církve (lektori, akolyté apod.) působit. Vysoké procento absolventů prvního katechetického kurzu se zapojilo do pastorační praxe a někteří v ní působí dodnes.

Zájem o kurzy v brněnské diecézi se v 90. letech minulého století probudil a vzrostl, takže Katechetický kurz byl Biskupstvím brněnským nabízen rok co rok znovu. Snad největší zájem byl ve školním roce 1991–92, kdy se tento kurz kvůli velkému počtu účastníků konal současně na dvou místech v Brně a absolvovalo ho na 400 posluchačů. Předměty, které byly hned do prvních kurzů zařazeny, byly fundamentální teologie, dogmatika, morálka, biblistika, katechetika, liturgika, církevní dějiny, psychologie a katechetická metodika. Od počátku šlo organizátorům nejen o vzdělávání, ale také o duchovní formaci, vytvoření společenství a posílení vazeb v rámci diecéze. Přednášejícími byli až na výjimky kněží brněnské diecéze. V letech 1995 a 1996 proběhl katechetický kurz také ve Žďáru nad Sázavou a ve Znojmě, kde se opakoval ještě v roce 2001. Biskupství brněnské tak vyšlo vstříc požadavku vzdálenějších měst, kde byl rovněž velký zájem o náboženské vzdělávání, a zároveň dostatečná kapacita přednášejících.

Katechetický kurz se stal v brněnské diecézi známým a veskrze pozitivním „pojmem“. Získal takové renomé, že mnoho dalších vzdělávacích aktivit v diecézi si později přisvojilo název „kurz“, aby snáze oslovilo potenciální účastníky, i když se o kurz v pravém slova smyslu nejednalo, ale šlo například o systém volně navazujících přednášek, které nebyly ukončovány zkouškami a nenásledovalo vydání dekretu o absolvování (např. Biblický kurz).

Čím více se kurzy časově vzdalovaly prvním porevolučním letům, tím více se měnilo složení posluchačů. Více zájemců přicházelo z rodin nábožensky lhostejných a nepraktikujících a z řad konvertitů. Tito lidé zatím neměli pevné náboženské vědomosti a zkušenosti z rodiny a farnosti. Potřebovali si své vědomosti nejen utřídit, ale nejdříve je získat. Název „Katechetický kurz“ začal odrazovat ty zájemce, kteří necítili povolání stát se katechety či učiteli náboženství, avšak cítili potřebu nábožensky se vzdělávat, prohloubit svou víru, nacházet odpovědi na své otázky a učit se argumentovat v rozhovoru s nevěřícími na svých pracovištích a v rodinách.

Proto v roce 2002 přistoupilo Biskupství brněnské k novému systému vzdělávání, kdy se z dosud jednoletého Katechetického kurzu vyčlenila část teologická a stala se náplní tzv. Teologického kurzu. Část katecheticko-pedagogická byla pak obsahem na něj navazujícího kurzu Katecheta. Zájemcům o službu v oblasti liturgie byl pak Pastoračním střediskem Biskupství brněnského nabídnut kurz Akolyta (nyní nese název Služba ve farnosti). Toto rozhodnutí se ukázalo jako prozíravé a ihned se projevilo ve složení posluchačů Teologického kurzu: přibýlo více mužů, kteří nechtěli být katechety, a jejich pozice živelů rodin jim to ani neumožňovala. Naproti tomu do kurzu Katecheta pak postoupili už jen ti, kteří se do služby ve farní katechezi zapojit chtěli a měli k tomu potřebné předpoklady a schopnosti. Tento systém prozatím trvá, ale zdá se, že v nejbližší budoucnosti opět nastane čas na zhodnocení aktuální situace a nabídnutí nových možností, které budou vycházet ze současných potřeb diecéze, farností i lidí „na okraji“.

V následujících tabulkách nabízím přehled o dosavadních kurzech organizovaných Diecézním katechetickým centrem Biskupství brněnského a o počtu absolventů. Do tohoto počtu jsou zahrnuti ti, kteří získali osvědčení, tzn. splnili všechny zadané úkoly a složili zkoušky. Těch, kdo se kurzů účastnili, avšak zkoušky neskládali, bylo ve skutečnosti více.

Katechetický kurz do roku 2002

Školní rok	Místo konání	Počet absolventů	Poznámka
1989/1990	Brno	100	
1990/1991	Brno	314	
1991/1993	Brno	399	trval 3 semestry
1993/1994	Brno	209	
1994/1995	Brno	253	
1995/1996	Brno	253	
1996/1997	Brno	146	
1997/1998	Brno	178	
1998/1999	Brno	182	
1999/2000	Brno	199	
2000/2001	Brno	129	
2001/2002	Brno	120	
1993/1995	Znojmo	77	
1994/1996	Žďár nad Sázavou	163	
2000/2001	Znojmo	81	

Teologické kurzy od roku 2002

Školní rok	Místo konání	Počet absolventů
2002/2003	Brno	130
2004/2005	Brno	184
2006/2007	Brno	118
2008/2009	Brno	113
2010/2011	Brno	81
2012/2013	Brno	128
2014/2015	Brno	116

Kurzy Katecheta od roku 2002

Školní rok	Místo konání	Počet absolventů
2003/2004	Brno	77
2005/2006	Brno	77
2007/2008	Brno	68
2009/2010	Brno	76
2011/2012	Brno	69
2013/2014	Brno	58
2015/2016	Brno – začne v říjnu 2015	

Jak vypadá současná struktura Teologického kurzu a kdo jsou jeho přednášející? Kurz nabízí základní vhled do následujících oborů: biblistika, systematická teologie, liturgika, morálka, církevní dějiny, církevní právo, pastorálka a duchovní život. Jeho rozsah je 110 vyučovacích hodin. Přednášejícími jsou Mgr. Jan Pacner, Mgr. Petr Karas (biblistika), ThLic. Pavel Svoboda (systematická teologie), ThDr. Ing. Pavel Kopeček, Th.D. (liturgika), ThLic. David Ambrož (morálka), Mgr. Veronika Řeháková, SDJ (církevní dějiny), Mons. Mgr. Karel Orlita, JU.D. (církevní právo), Mgr. Pavel Opatřil (pastorálka) a ThLic. Ing. František Hylmar, SJ (duchovní život).

Kurz Katecheta zahrnuje následující obory: katechetika, didaktika náboženské výchovy, pedagogika, psychologie a katechetická metodika. Nabízí rovněž vybraná témata z pastorálky a poskytuje informace o organizaci katecheze v diecézi a farnostech. Nechybí ani předmět duchovní život. Katechetické metody jsou vyučovány formou praktických workshopů a seminářů. K absolvování kurzu je zapotřebí uskutečnit také několik následků v hodinách náboženství nebo v jiné katechetické aktivitě a samostatně si připravit a realizovat vlastní výstup (tj. vyučování) pod vedením zkušené katechety/katechety. Kurz katecheta je určen těm, kdo se zapojí do vedení farní katecheze, ne pro učitele nepovinného předmětu náboženství ve školách.

Sečteme-li všechny absolventy výše uvedených kurzů, jedná se o více než 4000 lidí ochotných vzdělávat se nejen kvůli konkrétní službě nebo dokonce kvůli zaměstnání, ale nejčastěji kvůli vlastnímu rozhledu a větší osobní „kompetenci“ v oblasti náboženských vědomostí i zkušeností. To není vůbec málo. A to popisují jen kurzy organizované Diecézním katechetickým centrem. V brněnské diecézi existuje mnoho dalších vzdělávacích aktivit. Na závěr snad jen zbývá dodat přání, aby všechny vědomosti získané vzděláváním vedly také k moudrosti srdce, k lásce v našich vztazích a k životu s Tím, v němž jsou „skryty všechny poklady moudrosti a poznání“ (Kol 2,3).

Mgr. Marie Špačková je vedoucí Diecézního katechetického centra Biskupství brněnského. Koordinuje práci celého centra, podílí se na přípravě pomůcek pro vzdělávání dospělých a katechezi, vydává Katechetický věstník.

Konference Evropa a islám v Olomouci

PAVEL KOPEČEK

V březnu letošního roku uspořádal Institut interkulturního, mezináboženského a ekumenického výzkumu a dialogu při Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci mezinárodní konferenci na téma „Evropa a islám“. Dvoudenního setkání se zúčastnilo asi sto akademiků a studentů z českých i zahraničních vysokých škol a pracovišť napříč různými obory. Lze říci, že o toto setkání byl velký zájem, neboť přednášky a následné diskuze umožnily setkání s významnými odborníky na tuto aktuální problematiku. Jedním z hlavních hostů tohoto setkání byl člen Papežské rady pro mezináboženský dialog Michael Weninger, téma jeho přednášky bylo: „Jak zůstat muslimem a stát se Evropanem?“

Svoji přednášku Weninger začal zdůrazněním základních lidských práv, mezi která patří svoboda vyznání, všichni buddhisté, židé, křesťané i muslimové mají právo vyznávat svou víru. Evropská demokracie stojí na tomto principu základních lidských práv, která platí obecně, tedy i pro muslimy žijící v Evropě. Nelze muslimské komunity zakazovat, aby žili podle své víry a stavěli si mešity, přesto praktikování všech náboženství musí respektovat místní politický a společenský kontext. Weninger zdůraznil, že Evropa je a zůstává křesťanským kontinentem a proto šíření islámu Evropou nelze vidět jako důsledek sekularizace. Nárůst muslimských komunit v Evropě má jiné příčiny, přičemž s formami sekularismu se setkáváme i v islámském prostředí. Papežská rada vede tento dialog s islámským světem, přičemž nelze od sebe oddělit teologii, politiku a společensko-historické okolnosti. Třaskavým tématem je islámský terorismus, kdy mediální obraz není pro muslimskou komunitu příznivý: zprávy o zabíjení křesťanů i Arabů, vypalování kostelů, sebevražedných útocích, popravách atd. Tato mediální masáž má obrovský vliv na obyvatele Evropy, kteří jen těžko uvěří, že většina muslimů jsou mírumilovní lidé, kteří chtějí žít normální a poklidný život. Z politického hlediska je třeba celou situaci nahlížet komplexně, to je cesta k nápravě. Mons. Weninger se zabýval ještě otázkou: Kde je hranice mezi skutečným islámem a islámským terorismem? Je násilí podstatou islámu či nikoliv? K tomu dodal: „Co je pravý islám? Co je pravé křesťanství? Pravý islám neexistuje. Islám má k dispozici své posvátné texty, které se musí interpretovat, aby se šířila jeho pravá podstata. Jde především o to, jak každý člověk své vyznání praktikuje. Existují muslimové, kteří jsou zbožní, dodržují modlitby a navštěvují mešitu, ale jsou i tací, kteří to nedělají. Na konferenci zaznělo významné doporučení, že chceme-li poznávat jiná náboženství a vést s nimi dialog, musíme nejdříve poznat své vlastní náboženství. V jiném případě nevedeme již mezináboženský dialog, ale řešíme společensko-politickou situaci. Věřící Evropan je postaven před úkol, kdy má vnímat svou víru v kontextu multi-náboženského světa a nikoli se uzavírat do svého světa víry a náboženských schémat.“

V závěru Mons. Weninger řekl: „Vztah mezi muslimskou menšinou a majoritní společností v Evropě je jedním z hlavních politických a společenských problémů dnešní doby. Teologické fakultě proto patří velká gratulace, že se jí podařilo pozvat odborníky, kteří se dialogu s muslimy věnují. Konference se zabývala extrémně důležitým tématem, navíc v době, kdy je nanejvýš aktuální. Všichni účastníci z mnoha zemí, včetně mne, z ní byli nadšeni.“

Zástupce německé biskupské konference Timo Aytaç Güzelmansur, který vede pracovní skupinu zaměřenou na přítomnost islámu v Německu, ve své přednášce představil dějinný průřez i současné podoby spolupráce s tamní tureckou menšinou. Nové impulsy a kulturu vnímání, které vůči přestárlým a umírajícím lidem přináší islám jako druhé nejsilnější náboženství v Belgii, nabídl profesor katolické univerzity v Lovani Bert Broeckert, který se zabývá otázkami bioetiky. Z římské Gregoriánské univerzity přicestoval do Olomouce Laurent Basanese, který v dějinách islámu odhaluje počátek a vývoj jeho radikalizace a přípustnost použití násilí ve vztahu k současnému extremismu a terorismu v Evropě. Ústřední téma konference obohatí přednáškou také přední český arabista Luboš Kropáček z Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy.

Diskusi k roli médií v multikulturní komunikaci otevřel Cornelius Hulsman z káhirského Center for Arab-West Understanding, které zprostředkovává novinářům a odborníkům z celého světa překlady a výtahy z arabských médií.

„Smyslem započaté debaty na akademické půdě je dojít k uceleným závěrům a získat reprezentativní soubor materiálů, který ukáže, že debata o pokojném soužití jednotlivých vyznání v Evropě je možná a že je možné rozklíčovat i onu palčivou otázku násilí, které zde existuje. Akademikům a novým generacím studentů budeme moci předložit uzrálý názor, s nímž budou moci dále pracovat“, řekl před konferencí její organizátor Dr. Jaroslav Franc. Konference současně byla i příležitostí, aby se na mezinárodním fóru představil nově založený Institut interkulturního, mezináboženského a ekumenického výzkumu a dialogu cyrilometodějské teologické fakulty. „Ve většinové evropské společnosti vznikají různé náhledy, které často plynou z neznalosti věcí, nebo ze zjednodušené mediální interpretace. Chceme touto konferencí představit celou pluriformitu islámského světa,“ uvedl hlavní řešitel projektu Prof. Pavel Ambros.

Mons. Michael Heinrich Weninger (*1951) je římskokatolický kněz vídeňské arcidiecéze. Dlouhodobě se zabývá náboženskými otázkami a ekumenickým dialogem, působí v Římě jako člen Papežské rady pro mezináboženský dialog. Konkrétně vede dialog s islámskými komunitami v Evropě, Střední Asii a Americe.

Jak vnímá situaci ve své zemi Syřanka Rukia

JANA CENEFELSOVÁ

„Pokud čeští politici chtějí opravdu pomoci lidem v Sýrii, ať posílají své vlastní inspektory do našich táborů,“ píše Syřanka Rukia.

Začátkem tohoto roku, kdy se vláda rozhodovala, zda přijme uprchlíky ze Sýrie, konkrétně 15 syrských rodin (70 Syřanů), jsem oslovila dopisem svoji přítelkyni původem ze Sýrie. Zajímala mne její pohled na vývoj situace v její zemi a názor na to, jakým způsobem je v obdobných případech dobré pomáhat. Dříve než mi Rukia odpověděla, vláda schválila přijetí těchto rodin do České republiky a dále uvolnila částku 100 milionů korun na projekty spojené s pomocí syrským uprchlíkům v okolních zemích. Ve svém článku o tom informoval například iDnes.cz dne 14. 1. 2015:¹

Z vlastní zkušenosti vím, že pro každé rozhodování a následný čin je, mimo jiné, důležité znát skutečný stav věcí. Text dopisu zde nyní zveřejňuji též proto, že cítím jak důležité je vyslechnout si názor člověka, který svoji zemi a její historii opravdu zná.

26. ledna 2015

Milá Jano,

dlouho jsem přemýšlela, co ti napsat. Situace v Sýrii je mnohem komplikovanější, než si myslíš. Pokusím se to vysvětlit, jak nejlépe umím. Pokud jde o článek, o který jsi mě žádala, našla jsem jeden z roku 2012.² Věnuje se politické povaze konfliktu v Sýrii. Četla jsem ho tenkrát a připadal mi velmi důkladný a přesný, když vezmeme v úvahu, jak v té době západní média stále jenom vymývala lidem mozky.

Pokud chce člověk porozumět místnímu dění, musí se zabývat prostředím, které utváří mentalitu místních lidí. V Sýrii žije nespočet menšin. Většinu tvoří sunnitští muslimové. Prezident Asad pochází z malé menšiny zvané Alawité, která se považuje za jednu z větví islámu, ale velmi neortodoxní.

Háfiz al-Asad, otec nynějšího prezidenta Bašara Asada, chtěl v Sýrii vytvořit sekulární stát. Když jsem chodila do školy, byl hidžáb zakázaný, stejně jako všechny ostatní typy šátků a další náboženské symboly. Sunnitě vždycky těžce nesli, že zemi vládne příslušník menšiny a navíc se snaží o sekulární společnost. Jejich pocity frustrace a nenávisti se střídaly po mnoho let. Asad vládl pevnou rukou, ale neutlačoval lidi tak silně, jako třeba komunisté v Evropě. Lidé nebyli bohatí, ale vedli klidný a uvolněný život bez daní, měli volně dostupné vzdělání, bezplatné zdravotnictví atp. Asad udělal chybu, že nerozvíjel mezi lidmi politické povědomí a že každého odpůrce své politické strany jednoduše zavřel do vězení. Mám za to, že to dělal proto, že když se stal prezidentem, byla celá země v chaosu a všichni předchozí vůdci zahynuli při atentátech.

Největší problém se objevil v 80. letech, kdy Muslimské bratrstvo rozpoutalo nepokoje ve městě Hamá. Asad to posoudil jako pokus o náboženskou revoluci a tvrdě je potlačil. Sunnitě to považovali za masakr vůči majoritě, nikoliv však vůči ostatní populaci. Muslimské bratrstvo bylo teroristickou organizací, podobně jako dnešní Al-Káida.

1 <http://goo.gl/DVW7Gf>

2 <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/jul/12/syrian-opposition-doing-the-talking>

Nastražovali bomby na různá veřejná místa, dokonce i do školních autobusů. Když mi bylo sedm, nemohli jsme kvůli tomu jet na školní výlet. Většinu odpůrců Asad zlikvidoval, ostatní vyhostil ze země. Celé rodiny skalních muslimů utekly do Saudské Arábie.

Pak nastalo období klidu, které trvalo až doteď. Menšiny se za Asadova režimu cítily bezpečně - a cítí se tak dodnes, všimni si, že se křesťané nepodílí na revoluci ani Arabském jaru. Sunnitě se museli naučit žít vedle všech a tolerovat jiná náboženství. Rozhodně jsme tu ale neměli to, čemu říkáte svoboda slova.

Když sleduji, co se děje nyní, přikláním se k názoru, že přístup Asada byl v něčem správný. Původně se nepředpokládalo, že by po smrti Háfize Asada do úřadu nastoupil jeho syn Bašár, který pracoval jako lékař ve Velké Británii. Přední členové strany ho však povolali zpět do Sýrie, aby se ujal vlády. Zřejmě tím chtěli zachovat politickou stabilitu země. Asadův syn je moderní člověk se západním stylem myšlení. Zavedl tu internet, mobilní telefony, snažil se udělat pár změn v sociálním systému. Osobně si ale myslím, že není dost silný, ovládají ho významní členové strany a znemožňují mu realizovat některé plány. Myslím, že udělal chybu, když dal větší náboženskou svobodu sunnitům.

Věřím, že na začátku revoluce stáli lidé, kteří se upřímně snažili o politickou změnu. Avšak rychle mezi ně infiltrovali náboženští aktivisté, kteří tento nástup už mnoho let tajně plánovali! Proč by se jinak demonstrovalo vždy jen v pátek po modlitbě v mešitách? Mám z první ruky zprávy o lidech, které náhodně zabili ostřelovači ze střech, aby si lidé mysleli, že je bezdůvodně zabíjí vláda, a povstali proti ní. Přitom ti ostřelovači byli vycvičení žoldáci Al-Káidy.

Otce mého přítele unesli a zavraždili jenom proto, že byl křesťan, z žádného jiného důvodu. Násilníci z měst, včetně toho, kde žiji, využili příležitosti unést vlastní sousedy, aby za ně mohli požadovat výkupné. Všichni je znali, ale nikdo se neodvážil se jim postavit, protože měli zbraně. Soused zabíjel souseda. Proč? Kvůli politickému konfliktu? Mému tátovi přiložili k hlavě zbraň a vzali mu auto, jenom proto, že „pracuje pro vládu“. Mimochodem, je lékař. To všechno se stalo ještě před nástupem Islámského státu a jeho teroru.

Musíme se zamyslet. Kdyby lidé chtěli svrhnout vládu, šli by do ulic všichni, ne jenom pár z nich. Všichni tito nevinní lidé zbytečně zemřeli v krvavém boji a přesto i čtyři roky nato stále najdeš lidi, kteří ukazují na druhé prstem, místo aby se společně snažili znovu vybudovat naši zemi. Tomu říkám zkažená mentalita! Někdy mám pocit, že si lidé snad i zaslouží to, co se jim děje. Jen je mi líto dětí. Včera například shodili teroristi 50 náhodných bomb na Damašek. Bylo zraněno a zabito mnoho dětí a v západních médiích o tom nebyla ani zmínka. A přesto někteří říkají, že to lidé mohli předpokládat. Že vláda zaútočila na „bojovníky za svobodu“ jako první!

Pro představu o „svobodné armádě“ si přečti něco o jejich lídrovi, který se jmenuje Zahran Alloush.³

A můj názor na přijímání imigrantů ze Sýrie?

Myslím si, že je to velmi ošidné. Víš proč? Protože Evropa nepomáhá těm, kteří její pomoc opravdu potřebují a zaslouží si ji. Mám pár známých, kteří jsou členy nejstarší křesťanské komunity v Sýrii. Jejich vesnici obsadil Islámský stát a oni museli utéct do Řecka. Ale Řecko je vyhostilo, ačkoli se nemají kam vrátit.

3 https://en.m.wikipedia.org/wiki/Zahran_Alloush

Jeden z mých dobře zaopatřených bratranců, kterým pohrdám, se propašoval do Španělska a dostal azyl! Proč se nikdo neobtěžuje zkontrolovat jeho zázemí? Jiná křesťanská dívka, kterou znám, odjela do Velké Británie na studentské vízum a prostě tam zůstala a zažádala o azyl. Její rodina, dům, zkrátka všechno tu je v pořádku, ale jak sama řekla: „oni dávají azyl každému, dokonce i členům Muslimského bratrstva, nikdo to nekontroluje!“ Tyto příběhy mě přivádějí do varu! Nejhorší ze všech je ale příběh místní bohaté rodiny. Jsou tak bohatí, že si mohou dovolit posílat děti do Velké Británie, jedno po druhém, ne aby tam samostatně žily, ale aby získaly azyl, dostaly tak bydlení a jídlo zadarmo a pak tajně převáděly peníze zpátky sem na různé účty. Chtěla bych o tom říct úřadům, ale problém je, že to nikoho nezajímá! Systém prostě není spravedlivý, těží z něho jen lidské pijavice, místo aby pomáhal sirotkům a hladovým dětem, které brutální válka opravdu zasáhla!

Ve svém dalším dopise jsem se Rukie zeptala, zda mohu její odpovědi případně někde zveřejnit. Dostala jsem tuto odpověď:

27. ledna 2015

Ahoj Jano,

ano, to není problém, samozřejmě můžeš použít informace, které jsem Ti poslala, pokud myslíš, že to k něčemu bude. Upřímně, osobně si nemyslím, že se se současnou imigrační situací dá něco dělat. Když někdo přijde do Tvé země, roztrhá pas a požádá o azyl, jak ho Tvá vláda může odmítnout? Slyšela jsem případy, kdy lidé cestovali hodně daleko, přes mnoho zemí a na mnoho falešných pasů, aby se dostali do Evropy. Tohle si chudý člověk nemůže dovolit. Pokud čeští politici OPRAVDU chtějí lidem ze Sýrie pomoci, měli by poslat své inspektory do zdejších táborů, ve kterých děti umírají hladem, zimou a nedostatkem základních podmínek. Tam jich je hodně.

Mé jméno můžeš uveřejnit. Pocházím z města Deir-Atiah v regionu Qalamoon (předměstí Damašku). Město prošlo silným bombardováním v listopadu 2013. Taky se tu zpočátku skrývalo několik teroristických skupin a došlo tu k sebevražednému útoku na místní nemocnici. Vládní složky odpověděly několik dní na to a od té doby je tu celkem klid. V našem okrese bylo nejvíce zasaženo starobylé křesťanské město Maaloula, kde prakticky došlo k exodu zde žijících křesťanů. Zatímco jediná muslimská rodina, která vedla tamní mešitu, pomohla islámským teroristům tím, že je schovala do mešity. Je to tragické, osud toho města mi rve srdce. Škoda, že neumíš arabsky, aby sis mohla přečíst jejich stránky, příběhy atp.

Rukia

Nejen na základě tohoto dopisu, ale vzhledem k současné situaci v ČR, kdy právě někteří čeští poslanci v Evropském parlamentu hlasovali pro přijetí rezoluce vyzývající k zavedení závazných kvót k rozdělování žadatelů o azyl mezi všechny členské státy, mám v souvislosti s migrací národů mnoho otázek. Např. pánové Václav Cílek, geolog a klimatolog a Václav Bárta, archeolog již delší dobu upozorňují na možná nebezpečí. Pan Václav Cílek v jednom ze svých článků⁴ mimo jiné napsal: „Kolik lidí chce opustit Severní

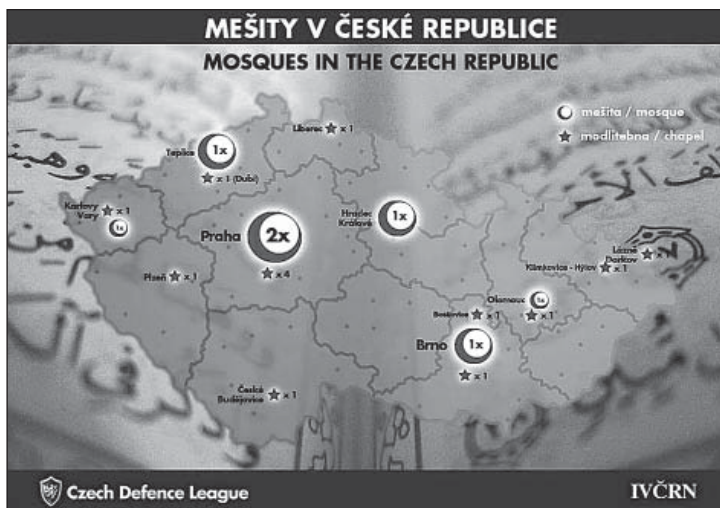
4 <http://echo24.cz/a/iuuBU/emigrace-v-evrope-a-jeji-bezpecnostni-rizika>

Afriku? Průzkum byl konaný, pokud vím, jenom v jedné z nejmírnějších a nejslušnějších arabských zemích – v Tunisku, kde je míra beznaděje poměrně nízká. Tunisané jsou hrdí na svoji zem, nicméně 80% by šlo za lepším světem do Evropy či USA. Počet potenciálních emigrantů tak v Severní Africe a na Blízkém východě můžeme odhadnout na nejméně 100 milionů...“

Jak je naše zem připravena na migraci národů? Máme propracovanou strategii, jasná pravidla? Jaký je postoj jednotlivých politických stran? Rozhodují se naši zástupci na základě toho, co chtějí občané naší země? Jak je zajištěna bezpečnost nás Čechů, bezpečnost země, našeho domova? Známe svoji historii, jak a proč a před čím naši předkové bránili naši kulturu, tradice, zem? Jsme stále suverénní stát, který si o svých interních věcech rozhoduje sám?

Na závěr svého příspěvku musím uvést, že cítím naléhavost celé záležitosti. Cítím, že je zásadní, abychom si v naší zemi jako suverénní stát hájili svůj prostor, jasně se vymezili, chránili naše zákony, kulturu a tradice. Cítím, že je důležité, abychom ochraňovali naše hodnoty, pravdu, lásku, těžce vydanou svobodu a demokracii. Záleží nyní jen na nás, jakou budoucnost si utvoříme. Opravdu věřím, že tuto otázku dobře vyřešíme, a že v naší zemi nadále budeme žít v míru a budeme zde doma šťastni.

Autorka Ing. Jana Cenefelsová uveřejnila tento článek na svém blogu.⁵ Text nabídl následně k tisku do časopisu Dialog – Evropa XXI.

Rozmístění muslimských modliteben a mešit v České republice.

Mgr. Jana Cenefelsová – zakladatelka značky „Srdce pro Česko“, občanská a ekologická aktivistka, poskytuje komplexní PR služby národním i mezinárodním společenstvem.

5 <http://cenefelsova.blog.idnes.cz/c/460154/jak-vnima-situaci-ve-sve-zemi-syranka-rukie.html>

Arcidiecézní muzeum v Olomouci k roku řeholníků

Speculum mundi, Sběratelství kláštera premonstrátů na Strahově, 4. 12. 2014 – 26. 4. 2015

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

Arcidiecézní muzeum v Olomouci připravilo k roku řeholníků ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově drobnou, ale přesto velmi bohatou výstavu s názvem *Speculum mundi*. Hlavní iniciátorkou a garantkou výstavy se za Arcidiecézní muzeum stala Helena Zápalková, která ve spolupráci s Liborem Šturcem, správcem Strahovské obrazárny, a jednotlivými kustody uměleckých sbírek Strahovského kláštera zpracovala námět, schválila výběr vystavovaných cenností a spolupřipravila obsáhlý katalog¹ k výstavě.

Sběratelství má ve Strahovském klášteře dlouhou tradici. Výstava, stejně jako katalog odrážela zájem jednotlivých příslušníků kanonie o nejrůznější umělecké i vědní oblasti a dokumentovala také snahu řeholníků zachovat dějinný odkaz přicházejícím generacím. I když nejrůznější válečné události klášter o mnoho uměleckých děl ochudily, jednotliví kanovníci ve sběratelské činnosti opět pokračovali. I v současné době se umělecké sbírky kláštera doplňují, odborně zpracovávají, badatelsky využívají jak samotnými členy řádu i zaměstnanci kláštera, i poskytují badatelské veřejnosti. Stávají se tak „nedílnou součástí pastoračního, vědeckého a společenského poslání kláštera“, říká v úvodu katalogu k výstavě strahovský opat Michael Josef Pojezdný.

Již od svých počátků po založení kláštera v roce 1143 zde začínala sbírková činnost. Prvními „sbírkovými předměty“ se nejdříve stávaly knihy od liturgických, přes filosofické, právnícké, historické i přírodovědné a dnes dosahují k 200 000 svazků a zařazují tak Strahovskou knihovnu k největším soukromým knihovnám u nás. Po ochuzení sbírek kořistěním a ničením třicetileté války nastal nový rozvoj sběratelství. Z nashromážděných obrazů nechal strahovský opat Josef Zeidler v letech 1835–1836 vybudovat a veřejnosti zpřístupnit obrazárnu. Byla vytvářena numismatická sbírka, kabinet přírodnin, kabinet kuriozit, sbírka hudebnin a další.

Výstava nám dala nahlédnout do všech oblastí sběratelské činnosti kláštera.

Sběratelský zápal jednotlivých opatů uvádí v katalogu současný knihovník Jan Pařez. Oceňuje zápal opata Kryšpína Fuka (1640–1653), který se nenechal odradit zkázou knihovny švédskými vojsky v roce 1648 a snažil se zajistit další knihy. Knihovní sbírka rostla dary, odkazy i nákupem a Strahovská knihovna tak v řadě případů zachraňovala ucelené „knihovny“ významných osobností své doby jako například známého lékaře, děkana lékařské fakulty Jana Löwa s Erlsfeldu, právníka Karlo-Ferdinandovy university Jana Kryštofa Schambogena nebo guberniálního archiváře Jana Josefa Klausura. Opat Václav Mayer (1779–1800) získal několikatisícovou knihovnu kancelisty královského fiskálního úřadu Jana Heidla. Pro rozrůstající se knihovní sbírky pak vybudoval druhý

1 Zápalková, Helena – Šturc, Libor a kol.: *Speculum mundi. Sběratelství kláštera premonstrátů na Strahově. Muzeum umění Olomouc, Olomouc 2014, 167 s. ISBN 978 80 87149 87-4.*

velký knihovní sál, dnes nazývaný Filosofický. Své knihovní sbírky kláštera odkazovali i sami řeholníci působící i v jiných veřejných funkcích – knihovník Gottfried (Bohumír) Jan Dlabáč (1758-1820), numismatik Emerich Jan Petr Petřík (1785–1860), matematik a historik, děkan filosofické fakulty Ladislav Josef Jandera (1776–1857) nebo i rektor University Karlovy, strahovský opat Jeroným Josef Zeidler (1790–1870). Z bohatých knihovnických sbírek byl na výstavě ke spatření *Pontifikál Albrechta ze Šternberka* litomyšlského biskupa a rádce Karla IV. z roku 1376. Také latinská *Bible Strahovská* z 80. let 15. století patří k cenným dílům, které zakoupil opat Václav Mayer.

O sbírce kreseb a grafiky, jejím rozvoji, i osudech po vyhnání řeholníků z kláštera v roce 1950 v katalogu pojednává Hedvika Kuchařová. Milada Jonášová přibližuje hudební sbírku kláštera, zmiňuje nejstarší dochované liturgické knihy (antifonář z roku 1593 a graduál z roku 1594) z doby působení opata Jana Lohela (1586–1612). První katalog hudební sbírky zpracoval tehdejší strahovský regenschori – kanovník Gerlak Jan Strniště. Na nové podobě katalogu a průzkumu jednotlivých kusů se v současné době pracuje a jejich postupné vyhodnocování prohloubí znalosti naší doby o hudbě 18. století.

Další sbírkovou činnost představovaly exponáty a jejich popis v podrobném katalogu. Jednalo se o sbírky numismatické (Tomáš Kleisner), sbírky uměleckého řemesla (Libor Šturc), přírodniny z kabinetu kuriozit (Růžena Gregorová. Nejrůznější cenná díla soustřeďuje Strahovská obrazárna, popsána správcem sbírky Liborem Šturcem. Představuje díla Václava Noseckého i jeho syna, člena kláštera Siarda Václava Noseckého, nebo Huga V. Sekyry, ale i Albrechta Dürera ad. Základy pro zpřístupnění obrazárny položil opat Jeroným Josef Zeidler v roce 1835 a nechal ji umístit v tzv. biliárovém sále (nad letním refektářem). Na tři části rozdělená výstava přibližovala 400 obrazů. Sbírkovému fondu hrozilo po roce 1950 velké nebezpečí. Nejcennější obrazy sice po zabrání kláštera a vyhnání řeholníků převzala do péče Národní galerie, ale o ostatních různě roztroušených se ztrácelo povědomí. Naštěstí restituce kláštera v roce 1990 umožnila dávat sbírkový fond opět dohromady. I když se všechny rozchvácené obrazy shromáždit nepodařilo (ztráta činí zhruba 500 kusů obrazů), rozhodlo se vedení kláštera vytvořit a zpřístupnit klášterní obrazárnu a k tomu došlo záhy po restituci v roce 1993 také péčí historiků umění Ivany Kyzourové, Pavla Kaliny a architekta Josefa Dvorského. Obrazárna je dnes v klášteře běžně přístupná v prostorách ambítů v 1. patře konventní budovy.

Prostřednictvím půvabné výstavy jsme mohli u nás na Moravě nahlédnout do bohatství sbírek, života a nepochybně i práce strahovských premonstrátů a jejich odborných a vědeckých spolupracovníků. Na výstavě jsme si mohli uvědomit, jak živý a plodný byl život řeholníků i v této kulturní oblasti a jak cenná byla jejich spolupráce s civilním světem dříve i dnes. Pro mnohé současníky poskytla výstava příležitost nahlédnout do velkého kulturního bohatství, které řeholníci po staletí utvářeli a střežili a které bylo v padesátiletém období totalit zcela popíráno. Jejich odbornou péčí se můžeme s tímto duchovním i kulturním odkazem seznámit a obohatit i dnes. Takto rozsáhlá výstava Strahovských sbírek mimo prostory kláštera je vlastně první prezentací strahovského dědictví, a tak za ni patří Arcidiecéznímu muzeu v Olomouci velký dík.

Kánon a dialog. Byzantská tradice napříč staletími

Výstava ve Strahovské obrazárně Královské kanonie premonstrátů na Strahově, 18. března – 13. května 2015

JIŘINA ŠTOURAČOVÁ

Již podruhé přivádí Strahovský klášter do Prahy výstavu cenných předmětů a ikon ze sbírek Muzea ruské ikony. Na výstavě se vedle dvou hlavních akterů podílí i Národní galerie v Praze, zastoupená generálním ředitelem docentem Jiřím Fajtem a Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, vedený ředitelem profesorem Vojtěchem Lahodou. Záštitu nad půvabnou výstavou převzal ministr zahraničí ČR Lubomír Zaorálek.

„Výstava Muzea ruské ikony, v níž je zařazeno také několik byzantských artefaktů, v Praze není náhodná. V Praze pracoval v posledních letech svého života významný ruský učenec Nikodim Pavlovič Kondakov (1844–1925), zakladatel vědního oboru zabývajícího se historií byzantského umění a křesťanské ikonografie. Jako vynikající znalec umění byl jedním z prvních sběratelů a odborníků, který věnoval svou pozornost nejen starému byzantskému umění, ale i řecké a krétsko-italské umělecké produkci. Cenil si nevšedních ikonografických námětů spojených s nespornou uměleckohistorickou hodnotou děl. V roce 1922 Kondakov emigroval do Československa a stal se profesorem Karlovy university. Vychoval celou řadu následovníků, kteří později v Praze založili Seminarium Kondakovianum, přejmenované v roce 1931 na Archeologický institut N. P. Kondakova, jenž pořídil a zformoval nevelkou, ale pro výzkum postbyzantské umělecké kultury velice stěžejní kolekci řeckých ikon 15.–18. století. Kondakovo jméno tímto způsobem propojilo vědecké zájmy jak ruských, tak i českých badatelů.“¹

Výstava návštěvníkovi přiblíží půvabné ikony z našich českých sbírek, procesní kříže, svítidla a liturgické předměty, ostatkové kříže, závěsné i náprsní kříže (pektorály), ruské a byzantské ikony 15.–18. století a další artefakty. Je včleněna do části obrazárny Strahovského kláštera. Návštěvník může obdivovat byzantské procesní kříže v průřezu 5.–13. století.

Výstavu dne 18. března slavnostně otevřeli Strahovský opat Mons. Michael Josef Pojezdný, O.Praem. a ředitel Strahovské knihovny PhDr. Evermod Gejza Šidlovský, O.Praem a za ruskou stranu zástupce Muzea ruské ikony a představitel Ruské pravoslavné církve v Praze.

Výstava výborně koncipovaná a uspořádaná dává nahlédnout jednak do velkého bohatství kulturní tradice východní církve, a dokumentuje také historický, umělecký i náboženský zájem reprezentantů západní církve, stále znovu hledat a nalézat, co nás v naší náboženské tradici spojuje. Bylo radostí a obohacením do tradice východní církve takto nahlédnout.

1 Šalinová I. A. a kol: *Kánon a dialog. Byzantská tradice napříč staletími. Byzantské a řecké památky ze sbírek Muzea ruské ikony, Národní galerie v Praze a Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky v.v.i. Praha 2015, 143 s. ISBN 978 5 904339 11 1*

1. Zahájení výstavy – zástupci autorů výstavy při slavnostní vernisáži.
 2. Bohorodička s Ježíškem, Jan Předchůdce a mučednice Kateřina (Zasnoubení Kateřiny Alexandrijské s Kristem). 1. čtvrtina 16. století, Mistr z Kréty.
 3. Procesní kříž, 10.–12. století, Byzanc.
- Foto: Václav Roman Kittel, O.Praem.

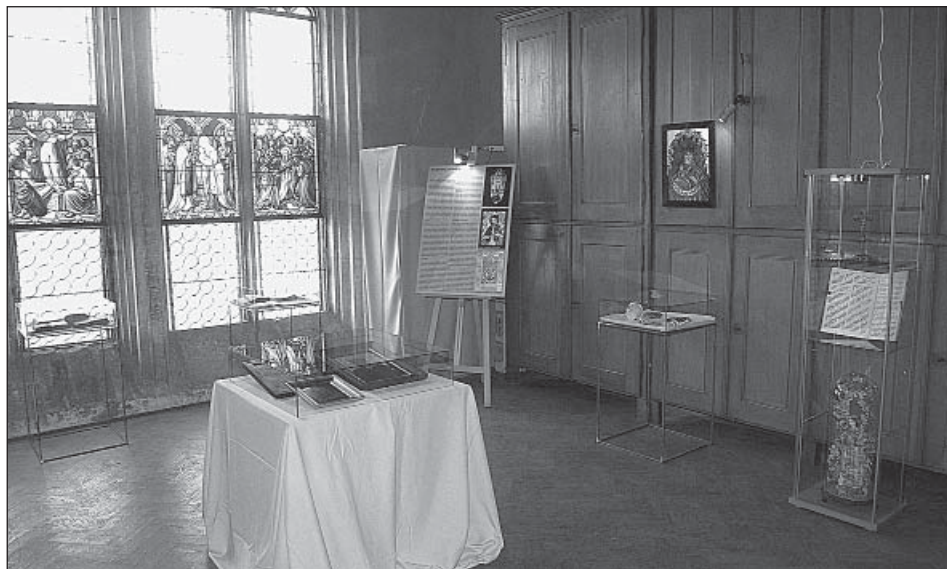
Pietas urbis

DANIELA KOSTRHOUNOVÁ

Diecézní muzeum v Brně pořádá ve dnech 10. června – 27. září 2015 v tzv. Propité věži výstavu s názvem *Pietas urbis: měšťanská zbožnost v době Ondřeje Schweigla*. Expozice volně navazuje na výstavu *Na rozhraní epoch – sakrální prostor v pojetí sochaře Ondřeje Schweigla (1735–1812)*. Časově je výstava *Pietas urbis* vázána na období baroka, klasicismu a osvícenství, ohraničena léty 1720–1850. Návštěvníkovi přibližuje podobu a formu převážně barokní zbožnosti brněnských měšťanů. Nejednou odkazuje na tvorbu Ondřeje Schweigla, který byl významným brněnským umělcem a vyzdobil mnoho kostelů po celé Moravě, mimo jiné také kostel Jména Panny Marie ve Křtinách, Narození Panny Marie ve Vranově a baziliku Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně, které byly ve zmiňované době častým poutním cílem mnoha Brňanů i přespolních.

Ke zbožnosti měšťanů patřila mimo poutě také příslušnost k náboženským bratrstvům různého zasvěcení, křížové cesty, kulty světců, liturgické slavnosti jako např. slavnost Božího Těla s procesím s Nejsvětější Svátostí. Stěžejní roli hrála také úcta k osudu vlastní duše.

Výstava se snaží postihnout předměty spojené se zbožností v co největší šíři, setkáme se tak na ní nejen s tzv. svatými obrázky, které si lidé přinášeli z poutí, ale také s dalšími produkty různé proveniencí odkazujícími na lidovou (městskou) zbožnost. Patří sem rozličné obrazy, sochy, růžence, kroupky, votivní dary, ale také hrnky a předměty běžné denní potřeby. Máme tak možnost srovnat formu kolektivní i osobní zbožnosti na příkladu poutí, jejich charakteru a náplně, a to nejen skrze „dárkové“ a votivní předměty, které byly na poutích k zakoupení, ale také například při pohledu

Z výstavy „Pietas urbis – měšťanská zbožnost v době Ondřeje Schweigla“.

(Foto: Mgr. Martin Motyčka)

na postavník Panny Marie Křtinské a obecně skrze představená poutní místa zasvěcená v okolí Brna převážně mariánskému kultu.

Zajímavostí na výstavě jsou pak dva obrazy neznámých umělců – *Hlava sv. Petra* a *Svatý Lukáš maluje Pannu Marii*. Jedná se o drobné obrazy, které se s velkou pravděpodobností nacházely právě v měšťanské domácnosti a sloužily zřejmě k osobní devoci. Obraz sv. Lukáše je zajímavý svou návazností na brněnské bratrstvo sv. Lukáše, které bylo bratrstvem sdružujícím umělce, k němuž patřili například také sochař Mathias Thomasberger a zmiňovaný Ondřej Schweigel. Umělci vstupující do tohoto bratrstva museli jako zkoušku vytvořit obraz sv. Lukáše. Často se jednalo o autoportréty samotných tvůrců. Zvláštností vystaveného obrazu je zachycení svatého Lukáše, který maluje podle známé typologie Pannu Marii Svatotomskou. Na tomto obraze je zachycena Madona ještě bez korunek, tudíž obraz pochází z období před korunovací v roce 1736.

Výstava je otevřena do 27. září 2015 denně mimo pondělí v čase 10–17 hod.

Mgr. Daniela Kostrhounová,
kurátorka výstavy

Klentnická Madona a Veraikon Gabriela Maxe v expozici Diecézního muzea

MARTIN MOTYČKA

Expozice Diecézního muzea v Brně, která svojí netradiční instalací oslovuje každoročně na tři tisíce návštěvníků, je obohacena o dva jedinečné exponáty. Od 12. května 2015 mohou návštěvníci zhlédnout sochu Madony z Klentnice a věhlasnou olejomalbu Veraikonu Gabriela Corneliuse von Maxe.

Madona z Klentnice je dřevěná socha, jejíž dataci můžeme uvést v období po roce 1290.¹ Toto datování řadí představovanou skulpturu mezi nejstarší dřevěné raně gotické sochy Madony u nás. Socha prošla během historie mnohými úpravami, což dosvědčuje průzkum při jejím restaurování na AVU v Praze v roce 2010. Při tomto průzkumu byl také pod dodatečnou modelací pláště objeven papírový lístek s informací o jedné z posledních úprav. Z německého textu na přípisu vyplývá, že tuto úpravu provedli v roce 1900 Kateřina Kundeliusová a Ferdinand Lesquier z Pouzdřan. Dřevo, z něhož je Madona vyřezána, bylo určeno jako topolové. Madona z Klentnice byla nově restaurována s podporou Norského finančního mechanismu v rámci projektu Tóny baroka – záchrana varhan a výzdoby kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Vranově nad Dyjí, který byl realizován v letech 2009–2011.²

Instalovaný **Veraikon**, který namaloval mnichovský malíř českého původu Gabriel

1 BARTLOVÁ, Milena: *Madona z Klentnice*. In: PRESS, Jan (ed.): *Tóny Baroka – Záchrana varhan a výzdoby kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Vranově nad Dyjí*. Vranov nad Dyjí: Římskokatolická farnost, 2011, s. 86.

2 PAVLÍKOVÁ, Markéta: *Průzkum a restaurování středověké Madony z Klentnice*. In: PRESS, Jan (ed.): *Tóny Baroka – Záchrana varhan a výzdoby kostela Nanebevzetí Panny Marie ve Vranově nad Dyjí*. Vranov nad Dyjí: Římskokatolická farnost, 2011, s. 78-81.

Cornelius von Max (1840–1915), patří mezi nejznámější sakrální obrazy konce 19. století. Jeho litografické reprodukce se tiskly v několika sériích v poměrně vysokých nákladech. Malba představuje otisk Kristovy tváře na roušce svaté Veroniky a podle úhlu pozorovatele je možné díky důmyslnému optickému klamu vidět otevřené či zavřené oči Ježíše Krista. Max při malbě využil také efektu *trompe-l'œil*, kterým navozuje dokonalou iluzi plátěné roušky fixované čtyřmi hřeby v rozích. Dílo bylo v letech 1874–1880 vystavováno v mnoha městech po celé Evropě. Obraz byl v tehdejší době senzací, proto ho chtělo vidět velké množství lidí. Ze zájmu veřejnosti těžil především pražský obchodník s uměním Mikuláš Lehmann (1824–1906), který výstavy obrazu v evropských městech organizoval. Originál dnes uváděného obrazu chtěl při petrohradské výstavě v roce 1879 zakoupit do svých sbírek ruský car Alexandr II., avšak požadovaná cena 80 tisíc rublů se mu zdála příliš vysoká. Tatáž malba byla představena v roce 1880 papeži Lvu XIII., který ji ocenil stříbrnou papežskou medailí.³ Slavný originál obrazu se poté za nevyjasněných okolností ztratil. Gabriel Max však podle známých indicií vytvořil nemnoho autorských kopií, z nichž právě jedna předpokládaná, doposud neznámá, která byla na základě informací z Diecézního muzea objevena v soukromé sbírce, je vystavena do konce října letošního roku ve stále expozici Diecézního muzea v Brně. Mimořádnou instalací této olejomalby přispívá Diecézní muzeum k přípravě na Národní eucharistický kongres, který se uskuteční letos ve dnech 15.–17. října v Brně.

Mgr. Martin Motyčka, je ředitelem Diecézního muzea v Brně

Na rozhraní epoch – sakrální prostor v pojetí sochaře Ondřeje Schweigla (1735–1812)

VÁCLAV LUNGA

K výstavě Diecézního muzea v Brně, 10. 6. – 27. 9. 2015

Diecézní muzeum v Brně pořádá ve dnech 11. června – 27. září 2015 výstavu o významné postavě moravské umělecké scény druhé poloviny 18. století – brněnském sochaři Ondřeji Schweiglovi (1735–1812).

Ondřej Schweigl pocházel z rodiny sochaře Antonína (1695–1761), který do Brna přišel z rakouského města Silz v Tyrolích. K sochařskému řemeslu si tak Ondřej vytvořil vztah již v útlém dětství. Sochařem se kromě něj stal také jeho mladší bratr Tomáš (1743–1814); oba bratři ale na rozdíl od svého otce získali akademické vzdělání na Akademii výtvarných umění ve Vídni. Byl to však právě Ondřej, který proslavil jméno rodu po celé Moravě.

Ondřej Schweigl se za svou více než 50 let trvající aktivní kariéru stal jedním

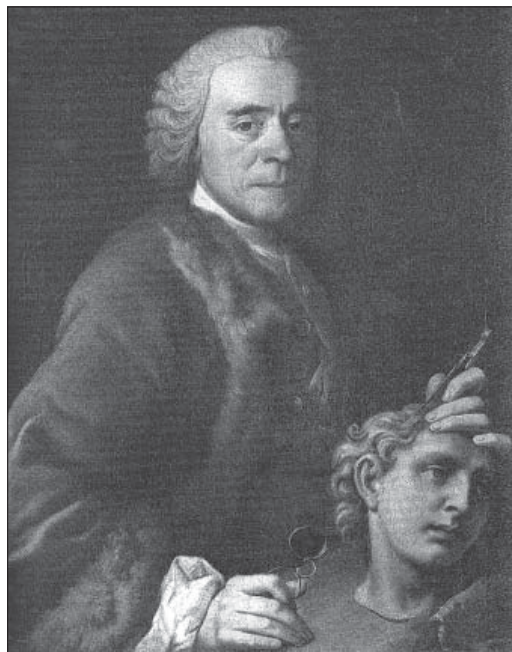
3 FILIP, Aleš a MUSIL, Roman: Gabriel von Max (1840-1915). Řevnice: Arbor vitae, 2011, s. 97–99.

z nejvýznamnějších umělců na Moravě – byl ceněn pro svou erudici, charakter, společenskou aktivitu, znalost umění, především však pro svou vysokou uměleckou úroveň, jež se netýkala pouze sochařských dovedností. Vyznačoval se citem pro architektonicko-sochařské ztvárnění sakrálního prostoru a ještě na počátku 19. století byl považován za nejžádanějšího umělce na Moravě. Výstava jej proto představuje nejenom jako sochaře, nýbrž také jako kreslíře, dekorátéra, architekta a učenice, který plně zapadal do osvícenského ovzduší své doby.

Přibližně prvních dvacet let Schweiglovy tvorby od konce 50. let do začátku 80. let 18. století bylo spjato s velkými zakázkami pro klášterní, kapitulní, šlechtické i farní kostely a kaple, jejichž výzdoba se nesla v intencích barokní zbožnosti. Nástup Josefa II. (1780–1790) na trůn rakouské monarchie způsobil ostré vymezení se vůči barokní religiozitě, což se promítlo také do návrhů výstaveb kostelů a jejich vybavení: namísto chrámů uchvacujících „smysly i představivost“ byly státními úřady prosazovány kostely, které by svou jednoduchou a úspornou výzdobou nerozptylovaly věřícího. Jak by měl nový typ kostela vypadat, nebylo však mnohdy ani na vysokých místech státního aparátu vždy úplně jasné. Význam a celkový úspěch Ondřeje Schweigla v éře josefinismu, kdy realizoval interiéry bezmála tří desítek kostelů, spočívala v jeho schopnosti vhodně reagovat na změněné požadavky doby. Dovedl nabídnout přijatelný kompromis mezi požadavky státních úřadů a stále živou pozdně barokní tradicí. Díky své autoritě vzdělaného umělce dokázal představu o novém pojetí sakrálního interiéru také utvářet. Smrtí Ondřeje Schweigla nastal definitivní konec éry barokního sochařství na Moravě.

Exponáty stejně jako panely výstavy prezentují Schweiglovu více než padesátiletou uměleckou dráhu a snaží se poukázat na to, jak se Schweigl vyvíjel a jak dokázal reagovat na dobové změny v oblasti společenské, kulturní i náboženské. Instalovány jsou skulptury a jiné umělecké předměty vznikající v dílně tohoto brněnského mistra od 60. let 18. století až do počátku 19. století. K unikátním exponátům bezpochyby patří socha adorujícího mouřenína či soubor dřevěných reliéfů z dnes již neexistujícího Schweiglova hlavního oltáře pro brněnskou katedrálu sv. Petra a Pavla. Vrcholné období je zastoupeno skulpturami a jinými artefakty z kostelů v Miloticích u Kyjova, Uherského Hradiště či sv. Michala v Brně. Celá výstava je doplněna Schweiglovými návrhy oltářů a jiného kostelního vybavení

Z výstavy „Na rozhraní epoch – sakrální prostor v pojetí sochaře Ondřeje Schweigla (1735–1812)“: Portrét sochaře Ondřeje Schweigla, neznámý malíř, 2. polovina 18. století, olejomalba.

pro několik moravských kostelů (Bučovice, Brno-Tuřany, Frýdek-Místek, Dolní Bory).

Výstava je umístěna v kryptě brněnské katedrály sv. Petra a Pavla. Otevřeno denně mimo pondělí od 10 do 17 hodin, čtvrtek pouze do 16.15 hodin. Její zakončení je plánováno na neděli 27. září 2015. Po celou dobu konání výstavy bude probíhat také několik doprovodných akcí v podobě komentovaných prohlídek expozice, tematických přednášek Tomáše Valeše a Pavla Suchánka a výstavy *Pietas urbis: měšťanská zbožnost v době Ondřeje Schweigla* v atraktivním prostoru brněnské katedrály – v tzv. Propité věži. Více na webových stránkách muzea www.petrovinfo.cz nebo facebookovém profilu.

KONCEPCE A LIBRETO VÝSTAVY: Mgr. Martin Motyčka

KURÁTOR: Mgr. Václav Lunga

ODBORNÉ KONZULTACE: Mgr. Pavel Suchánek, Ph.D. – Masarykova univerzita, Brno

FOTOGRAFIE:

Tomasz Zwyrtek, Mgr. Tomáš Valeš, Ph.D., Ing. Miroslav Král, Mgr. Václav Lunga, Diecézní konzervátorské centrum Biskupství brněnského, Wikipedia

ODBORNÁ A METODICKÁ SPOLUPRÁCE:

Mgr. Tomáš Valeš, Ph.D. – Masarykova univerzita, Brno

PhDr. Ludmila Dufková, Mgr. Věra Čižmářová – Diecézní konzervátorské centrum Biskupství brněnského

Mgr. Martin Motyčka, Mgr. Daniela Kostrhounová, Mgr. Nina Jašková, Vladimír Chalupa – Diecézní muzeum

RNDr. Josef Gerbrich, PhDr. Marie Plevová, Ph.D., PhDr. Karel Rechlík, doc. Ing. František Svoboda, Ph.D., Ing. Jan Buchta, Ing. Petr Fediovič, Mgr. Josef Můčka, Alfons Plucnara, Ing. Jaroslava Doleželová, Bc. Kateřina Lungová

GRAFIKA PRO VÝSTAVU, NÁVRH A SAZBA TISKOVIN: Ing. Miroslav Král

Krédo – Osm korouhví Karla Rechlíka

Jiří GRUBER

1. Stvoření

Na počátku se muselo něco stát. Jinak bychom tu nebyli my, ani tento svět. Nastal pohyb odněkud někam. Impuls, který měl směr. Slovo, které dávalo smysl. Vůle, která měla cíl. Zrodil se svět, ve kterém žijeme.

A my si uvědomujeme, že ten první pohyb a síla na nás stále působí. Svět netrvá pouhou setrvačností. Lidský život není náhodnou bublinou. Za každou změnou, za každým životem, za každým dobrým slovem, za každým překvapením a podanou rukou je přítomen ten První a Jediný, díky němuž vznikl tento svět. My lidé mu říkáme Bůh. Ale on sám si dal výstižnější jméno: *Jsem, který jsem. Byl jsem a budu. Řekl jsem a stalo se.*

To, že žijeme, je zázrak. Nemuselo tu být vůbec nic. Ani hvězdy, ani kvetoucí louky, ani vítr ani voda. Nemuseli jsme se narodit, nemuseli jsme vidět, slyšet ani chutnat.

A přeče tu jsme, vidíme, slyšíme, cítíme a věříme, že se s námi děje něco dobrého a slavného.

2. Zvěstování

Ten pohyb trvá už miliony let. A stále se děje něco nového a dobrého. Světlo svítí ve tmě. Semeno klíčí. Rodí se děti. Deset Božích slov nás chrání před zlem. Láska přemáhá sobectví. Víra bojuje se strachem. Naděje přemáhá zoufalství. A jednoho dne se všechno, v co věříme a pro koho žijeme, zkoncentruje a soustředí na jedno místo. Do jediného lidského života.

Bůh se rozhodne stát člověkem. Osloví jako ženich dívku jménem Marie. A ona řekne *Ano*. Mohla mlčet, vyděsit se a utéct. Mohla tak jako mnohý z nás jen přihlížet a čekat. Nebo si stěžovat a klást podmínky. Ale ona řekne: *Staň se mi podle Tvého slova*. V tu chvíli se nekonečné stane konečným. Věčné tajemství se stane zjevné a přístupné. Boží moudrost a nepochopitelná láska dostanou lidskou tvář.

3. Narození Páně

Největším zázrakem ve vesmíru je zrození člověka. Každý z nás je jedinečný. Matka nás chová a kojí. Otec se o nás stará. Rodina vychovává. Postupně si uvědomujeme, kdo jsme. Poznáváme tíhu a krásu svobody. Každý máme jméno a před sebou svůj vlastní příběh. Tomuto dítěti vybral Bůh jméno Ježíš – to znamená Vysvoboditel. Zatím si ještě užívá mateřské lásky a ochrany. Ale čeká ho velký boj a zápas. Bůh pro něj připravil cestu, která bude těžší než všechny dosavadní lidské cesty. Zatímco my víme, že jsme a zůstaneme lidé, on je Boží Syn, který má zůstat až do poslední chvíle člověkem. A to bude těžší než všechny divy a zázraky které vykoná, aby pomohl slabým a bezmocným.

4. Ježíšův křest

Když člověk přijde večer z práce domů, zpocený a špinavý, může se umýt vodou. Ale když podlehneme svému sobectví a propadneme beznaději, žádná voda nám nepomůže. Máváme kolem sebe rukama, kopeme nohama, křičíme o pomoc, ale potápíme se stále hloub. Jedině Bůh nás může vytáhnout z bahna hříchu a očistit svou láskou.

Být pokřtěn znamená přiznat svou vinu a být znovu přijat. Ponořit se a být znovu vyzdvižen. Zemřít a znovu se narodit. Díky křtu smíme znovu začít. Ne jednou, ale mnohokrát. Staré se uzavře a nové se otevře. Křest je trvalý slib důvěry mezi námi a Bohem.

Ježíš se však nedal pokřtít kvůli sobě, ale kvůli nám. Ponořil se do vod Jordánu, aby byl namočen do stejné bídy a nouze, jaká sráží k zemi nás. Nestal se pouze člověkem, přiznal se i k našim slabostem a vinám. Vzal na sebe naše dluhy. On nevinný a čistý postavil se do fronty hříšníků, aby nás dovedl k branám života a svobody.

Když Bůh Otec viděl, jak začíná Ježíšova cesta, řekl: *Toto je můj syn. V tom, co dělá, jsem našel zalíbení*. Začíná cesta, po které se lidé budou moci vrátit ke zdroji života a radosti. Už nyní se na ní objevuje kříž, který však vidí pouze on a ten, který ho poslal.

5. Ukřižování

Ježíš přišel, aby nám připomněl ten původní Boží pohyb a směr. Tam, kde zaznělo evangelium, že Bůh přijímá hříšníky, ponížení zvedli hlavu, hluší nastražili uši, opuštění už se necítili sami a nemocní se přestali litovat. Všichni mysleli, že zázraky

se teď stanou samozřejmostí. Stačilo věřit a hory se pohnuly. Stačilo přijít s prázdnou a odejít s plnou náručí. Ale nikdo se neptal, odkud se všechno to bohatství bere.

Mnohým však překážel, protože přinášel změnu a oni chtěli zůstat, jak jsou. Pyšní a sebevědomí. Mocní a bohatí. Proto se ho rozhodli umlčet. Nechali ho odsoudit k smrti a přibít na kříž. Pak kolem něho chodili a posmívali se mu: *Jiné jsi zachránil, ale sám sobě pomoci neumíš. Sestup z kříže, ať poznáme, že jsi opravdu Syn Boží.*

A on se mohl zachránit a sestoupit. Stejně jako mohl na poušti učinit z kamenů chleby, když hladověl. A přece to neučinil. Byl to Bůh, který se rozhodl být až do konce člověkem. Nepřišel mezi nás na návštěvu. Přišel natrvalo. Přišel zemřít, aby se stal jedním z nás. Když umíral, roztrhla se opona, která až dosud dělila svět Boží a lidský. Neboť v tu chvíli se Bůh vzdal svého božství a stal se navždy člověkem. Bylo to, jako když se lékař nakazí od svých pacientů. Ale kdo vyléčí nemocné, když zemře jejich lékař?

6. Vzkříšení

Jeho smrt vypadala jako konec všech nadějí. Jako oběť, které nikdo nerozuměl. Prohra, kterou nešlo zvrátit. Byl pátek večer, pak sobotní ticho a po temné noci začalo svítat na první den nového týdne. Ženy šly ke hrobu, ale zjistily, že hrob je prázdný. Nic na tomto světě už nedávalo smysl.

Když je člověk v koncích, Bůh posílá anděla, aby nám řekl, nač bychom sami nikdy nepřišli. *Proč hledáte živého mezi mrtvými. Není zde, byl vzkříšen.* Co oko nevidělo, ucho neslyšelo a na mysl lidskou nevstoupilo, stalo se skutečností. Smrt byla přemožena a ztratila nad námi svou moc. Z temného hrobu vzešlo slunce, které nepřestává svítit těm, kteří věří evangeliu. A my tiše vyznáváme: *Na všech stranách jsme tísnění, ale nejsme zahrnutí do úzkých. Jsme bezradní, ale nejsme v koncích. Jsme pronásledováni, ale nejsme opuštěni. Jsme sráženi k zemi, ale nejsme poraženi.* A to ne proto, že jsme tak silní a stateční, ale proto, že věříme, že *ten, kdo vzkřísil Pána Ježíše, také nás spolu s ním vzkřísí a postaví před svou tvář.*

7. Seslání Ducha Svatého

Vzkříšením to neskončilo. Ježíš řekl: *Nyní se budou dít ještě větší věci.* Já jsem zasel semínka naděje a radosti a vy z nich budete sklízet sladké plody. Někde má slova možná nevzejdou, jinde uschnou, jiná budou udušena, ale z těch, která se ujmou, budete sklízet stonásobně. Já jsem vás miloval až do konce, abyste se i vy mohli milovat a jeden pro druhého obětovat. Já jsem vám odpustil, abyste si mohli odpouštět. Já jsem vám podal ruku, abyste mohli vzít za ruce ty, kteří nedovedou sami vstát.

Posílám vás do světa, abyste v něm byli tím, čím jsem byl já pro vás. Vy teď budete moje tělo. Mé ruce, které dovedou pohladit. Můj hlas, který dovede povzbudit. Mé oči, které uvidí skrytou bídu a nouzi. Mé uši, které zaslechnou tichý nářek.

Boží síla, která nesla mě, naplní nyní každého z vás. Ten samý pohyb, díky němuž vznikl svět, Dech Boží, který sestoupil na Marii, sestoupí nyní na každého, kdo mi věří. A budou se dít veliké a krásné věci!

Žena odpustí svému muži. Nemocný se začne uzdravovat. Lajdák začne pracovat. Ponížení začnou myslet jako svobodní. Naštvaní přestanou nadávat, ale sami něco změni. Neznaboh poděkuje, že žije. Neplodná otěhotní. Odložené dítě najde novou rodinu. Nešťastný člověk se ráno probudí a pozná, že je rád na světě.

8. Dokonání

Na začátku všeho bylo slovo, láska, smysl, směr, pohyb a ten jednou dojde svého cíle a naplnění. Náš svět i náš život je součástí něčeho, čemu sami nerozumíme, ale co je nad pomyslení krásné a co nás nekonečně přesahuje. Něco málo však o tomto cíli tušíme už dnes.

Jdeme vstříc Ježíši Kristu. Čeká nás budoucnost, ve které nebude bolesti, nářku, úzkosti ani strachu. Skončí nespravedlnost, naše dluhy budou smazány, hříchy odpuštěny a mrtví probuzeni. První budou poslední a poslední první – ale dveře zůstanou otevřené pro všechny. Pod nohama budeme mít novou a nezkaženou zemi a nad námi bude zářit nové nebe. Všechno se změní. Jen Bůh zůstane stejný. A my budeme proměnění.

Už si nebudeme stěžovat, už nebudeme naříkat, už se nebudeme chlubit, už se nebudeme strkat a předbíhat, už si nebudeme závidět – protože Bůh dá každému víc, než si dovede představit. A protože nám to Ježíš Kristus slíbil a zaručil se za to svým tělem a krví, můžeme být takoví už dnes.

Jiří Gruber – je od roku 1998 farářem sboru Českobratrské církve evangelické v Brně I a od roku 2009 seniorem Brněnského seniorátu. Uvedený text byl pronesen jako kázání při bohoslužebném uvedení obrazů do chrámového prostoru v neděli 10. 5. 2015 v českobratrském kostele J. A. Komenského v Brně.

Obrazy Kréda v Červeném kostele v Brně

KAREL RECHLÍK

V chrámu Jana Amose Komenského, známého všeobecně jako Červený kostel, se od 10. května 2015 nachází instalace maleb brněnského výtvarníka Karla Rechlíka. Soubor osmi pláten výtvarně zpracovává základní body křesťanské nauky, známé pod názvem Apoštolské vyznání víry, zkráceně Krédo. Podél obou stran hlavní lodi novogotického kostela, postaveného podle návrhu Heinricha von Ferstela, jsou umístěny obrazy Stvoření, Zvěstování, Narození, Křtu, Ukřižování, Vzkříšení, Seslání Ducha Svatého a Dokonání.

Korouhve – malby na volně zavěšeném plátně – vznikly před dvěma lety z iniciativy Diecézního muzea v Sankt Pölten jako součást rozsáhlé výstavy Credo, připravené v rámci akcí Roku víry ředitelem muzea Dr. Wolfgangem Huberem. V katedrále Nanebevzetí Panny Marie v Sankt Pölten (Domkirche) byly zavěšeny více než šest měsíců. Poté byl cyklus přenesen do moderního kostela sv. Wolfganga v německém Regensburgu. Výběr korouhví byl využit v adventním čase 2012 v městském kostele ve Waidhofenu an der Ybbs, v adventu roku 2014 bylo pět korouhví zavěšeno na bočních

oltářích a na varhanní kruchtě ve farního kostela Nejsvětější Trojice v Dobříši u Prahy. Instalace v chrámu Jana Amose Komenského je českou premiérou kompletního cyklu.

Krédo – Apoštolské vyznání víry je podle tradice spjato s působením apoštolů v době bezprostředně následující po Kristově vzkříšení. Podle historiků vznikaly jednotlivé formulace Kréda mezi druhým a devátým stoletím a patří tak v každém případě mezi nejstarší dochované náboženské texty křesťanů. V dobách raného křesťanství byla znalost Kréda i znamením věroučné sounáležitosti věřících – odtud také název *Symbolum Apostolicum* – Apoštolský symbol (v původním smyslu slova rozpoznávací znamení).

Z velkého počtu myšlenek, které Krédo obsahuje, zvolil výtvarník osm témat. To umožnilo dějově přehledné uspořádání celého souboru v prostoru kostela. Už návrh samotné instalace vyžaduje vždy hlubší zamyšlení při hledání možností v rámci historického prostředí. Pro instalaci téměř třímetrových maleb byly v Červeném kostele zvoleny volné prostory mezi nosnými sloupy, oddělovajícími střední část novogotické halové stavby od bočních lodí. Nad talířovými hlavicemi sloupů byly upevněny kovové objímky a na ocelovém, téměř neviditelném lanku zavěšeny jednotlivé korouhve, vytvořené malbou na hrubém režném plátně.

K výtvarným vlastnostem splyvajícího plátna patří schopnost adaptace nebo reakce na optické pozadí, jehož větší, klidné nebo „galerijné“ neutrální plochy nelze v umělecky už dávno formovaném prostředí vůbec očekávat. Dosažení výtvarné interakce s prostředím podporuje nejen volba materiálu a malířské pojetí, ale často i radikální tvarování – prostřihání nebo naopak přesahy plátna. Tvarování formátu a barevné ladění jednotlivých obrazů mohou vyniknout právě v prostoru oprostěném a prosvětleném, jakým je „protestantsky strohý“ interiér Červeného kostela.

Základem každé z osmi obrazových kompozic je vždy rozměrově totožný obdélník na výšku, jehož kontury jsou však v některých případech porušeny přesahem malovaného prvku přes hranice formátu (Křest Páně). Figurální kompozice může i zásadně překročit vymezené obrazové pole (Vzkříšení), nebo vytvořit intenzivní dojem doteku s reálným prostředím chrámu (Seslání Ducha Svatého). Zvláštním případem je Ukřižování, kde je plocha plátna – i malby s tělem Ježíše na kříži – roztržena tak, aby evokovala slova evangelia o roztržení chrámové opony v okamžiku Kristovy smrti. Tvarování formátu korouhve se tak přímo podílí na výtvarném i symbolickém smyslu každého výjevu. Malba na režném hrubě tkaném plátně vyžaduje velkorysou malířskou „dikci“, nedovoluje propracování detailů a neumožňuje rozsáhlejší změny ani žádnou „opravu“ v průběhu práce. Některá „zastavení“ jistě nepopřou autorovu dávno uměleckou lásku k Michelangelovi, ani studiem dějin umění prohloubený vztah k malířské dynamice Tintoretových nebo El Grecových kompozic.

Některé výjevy plynule navazují na Rechlíkovy práce z 80. let 20. století, kdy první korouhve vznikaly, a kdy nacházely svoje místo v českých a moravských kostelech, tehdy především jako „dočasná“, liturgická a proto tehdejšímu ideologickému dozoru poněkud snadněji unikající „výzdoba“. Jiné kompozice odpovídají plně dnešnímu Rechlíkovu více abstrahovanému projevu.

Instalace v Červeném kostele v Brně potrvá do konce září 2015 a zapojí se jak do Brněnské muzejní noci, tak do Noci kostelů, oslav 600. výročí mučednické smrti Mistra Jana Husa i času konání Katolické charismatické konference.

Výstava Krédo v Červeném kostele v Brně (foto Karel Rechlík) ▲
Výstava Na rozhraní epoch - Sakrální prostor v pojetí sochaře Ondřeje Schweigla,
krypta brněnské katedrály (foto Pavel Kopeček) ►

